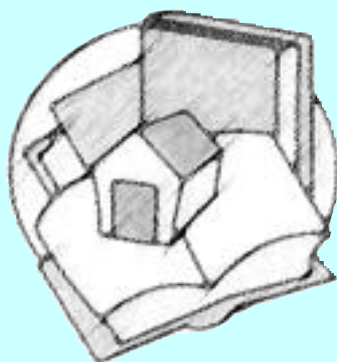

Liburutegi Nazionala

ZER-NOLAKO LIBURUTEGI NAZIONALA?

f

LIBURUTEGI POLITIKA

f

LIBURUTEGIEN EGOERA

f

EUSKARA LIBURUTEGI KATALOGOETAN

f

LIBURUTEGIAK ETA INTERNET

Egunen gurpilean

JOSEBA BALERDI • HARKAITZ CANO
• BEGOÑA DEL TESO • LUIS FERNANDEZ

JAKiN

118

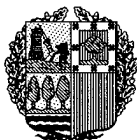
maiatza
ekaina
2000

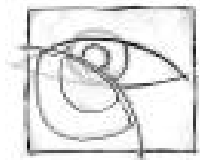
Aldizkari hau ARCEko kidea da
(ARCE: Asociación de Revistas Culturales de España)

Aldizkari honek Gipuzkoako Foru Aldundiko Kultura
eta Euskara Departamentuaren laguntza jaso du

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak diruz lagundutako aldizkaria

Zenbaki honetan

► 7

Gai nagusia

Liburutegi Nazionala

***Iritzi bilketa: Euskal Liburutegi Nazionala?* ► 11**

J. AGIRREAZKUENAGA / H. KNÖRR / L. MEES / A. URRUTIA

Eusko Jaurlaritzaren liburutegi politika ► 23

EDUARDO ESTRADA

Irakurketa publikoaren politika Frantzia ► 37

JEAN-FRANÇOIS SIBERS

**Ipar Euskal Herriko liburutegiak... edo euskarazko
bibliotekonomia baten (alferrikako) bilaketa?** ► 41

XAN OTHABURU

Euskal Autonomia Erkidegoko biblioteka publikoen egoera ► 53

MAITE LOPETEGI

Nafarroako liburutegi publikoen egoera ► 63

J. ARANA / J.F. ELIZARI / J. ITURRALDE / A. MAESTRO / M. VIDAURRE

**Koldo Mitxelena Kulturunearen liburutegi lankidetzak
proiektuak gaur egun** ► 73

CARMEN BILBAO

Elebitasunaren auzia: biblioteketako katalogoak ► 77

PRUDEN GARTZIA / GERARDO LUZURIAGA

Liburutegiak XXI. mendeari begira ► 93

OIHANA ARANBURU / ARANTZA MARISKAL

Egunen gurpilean

JOSEBA BALERDI • HARKAITZ CANO ► 115
• BEGOÑA DEL TESO • LUIS FERNANDEZ

© JAKIN

JAKINeko idazlanez inon baliatzerakoan
aipa bedi, mesedez, iturria

JAKIN

aldizkari irekia da eta ez dator nahitaez
idazleen iritziekin bat

ZUZENDARIA

Joan Mari Torrealdai

ERREDAKZIO-ARDURADUNA

Xabier Eizagirre

KONTSEILU EDITORIALA

Paulo Agirrebaltzategi, Joxe Azurmendi, Joseba Intxausti

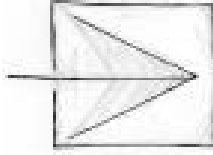
IDAZKARITZA ETA ADMINISTRAZIOA

Tolosa Hiribidea, 103-1.C / 20018 Donostia
Tel. 943 21 80 92 / Fax 943 21 82 07
jakin@jalgi.com

2000ko PREZIOAK

BARRUAN	HARPIDEDUNA	EZ HARPIDEDUNA
Harpidetza	6.000 pzta. (36,06 euro)	—
Ale arrunta	1.000 pzta. (6,01 euro)	1.350 pzta. (8,11 euro)
KANPOAN		
Harpidetza	6.500 pzta. (257 FF / 39,07 euro)	—
Ale arrunta	1.100 pzta. (43,5 FF / 6,61 euro)	1.550 pzta. (61,29 FF / 9,32 euro)

Summary

The National Library

• *Opinions concerning the Basque National Library*

The historians Joseba Agirreazkuenaga and Ludger Mees, the academic Henrike Knörr and the notary Andres Urrutia reply to three questions regarding the work of libraries in present-day society and the Basque National Library project. ▶ *Various Authors*

• *The policy of Basque Government libraries*

Eduardo Estrade, the Director of Cultural Heritage of the Basque Government, presents us with the Book and Library Department of the Basque Government, whose aim consists of running library policy and gathering together a complete Basque bibliography in the Autonomous Community. ▶ EDUARDO ESTRADE

• *Public reading policy in France*

Jean-François Sibers, book and reading adviser of the Department of Culture of the Aquitaine region, presents us with the policy towards public reading on the part of French administration, as well as its development in the Aquitaine region and by extension in the North Basque Country, both with regard to infrastructure and services. ▶ JEAN-FRANÇOIS SIBERS

• *Libraries in the North Basque Country... or the (fruitless) search for a library economy in the Basque language*

Xan Othaburu, documentalist of the IKAS pedagogical service, focuses on the diagnostics of the situation regarding libraries in the North Basque Country around the central themes of the Basque language and the world of education. ▶ XAN OTHABURU

• *The situation regarding public libraries in the Basque Autonomous Community*

The librarian Maite Lopetegi analyzes the situation regarding public libraries in the Basque Autonomous Community. Thus, after historically situating the creation of the Book and Library Department, she provides us with a critical study of the projects set in motion by said Department. ▶ MAITE LOPETEGI

• *The situation regarding public libraries in Navarra*

The Navarran librarians Jesús Arana, Juan Francisco Elizari, Juana Iturralde, Asun Maestro and Miren Vidaurre focus their attention on public libraries in Navarra. According to the authors, it is only in the last three years that decisive steps have been taken on the part of administration to improve the situation regarding libraries from a global and collective point of view. ▶ JESUS ARANA / JUAN FRANCISCO ELIZARI / JUANA ITURRALDE / ASUN MAESTRO / MIREN VIDAURRE

• *Current collaborative library projects on the part of the Koldo Mitxelena Cultural Centre*

Carmen Bilbao, librarian of the Koldo Mitxelena Cultural Centre, presents us with the collaborative project existing between the libraries of the aforementioned centre and the Sancho el Sabio Foundation, a project that is subsequently spreading to numerous centres of documentation and libraries in the Basque Country. The aims of this project are the creation of a database that gathers together articles from the most important Basque magazines and the microfilming and cataloguing of newspapers published in the Basque Country. ▶ CARMEN BILBAO

• *The question of bilingualism: library catalogues*

The librarians Pruden Gartzia and Gerardo Luzuriaga present us with the bleak outlook regarding the current situation of the Basque language in library cataloguing in the Basque Country. The authors emphasize the lack of commitment and scepticism on the part of the majority of Basque librarians towards bilingual cataloguing. ▶ PRUDEN GARTZIA / GERARDO LUZURIAGA

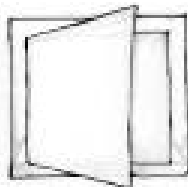
• *Libraries looking towards the 21st century*

Oihana Aranburu and Arantza Mariskal, documentalists from the Xenpelar Centre of Documentation, reflect on the major impact arising from the introduction of new communication technologies on librarians, archivists and documentalists. ▶ OIHANA ARANBURU / ARANTZA MARISKAL

News today

This gathers together cultural information focusing on the present from various areas and perspectives. This year we shall be closely following culture, entertainments, communication and literary-related matters. This section draws on various specialists: Joseba Balerdi, Be-goña del Teso, Luis Fernandez and Harkaitz Cano. ▶ *Various Authors*

e skuetan duzun hau bigarren aldiko 118. zenbakia da eta 2000. urteko hirurrena.

Zenbaki honetan, euskal kulturarentzat garrantzi estrategiko nabarmena duen auzi bat aztertzen da *Gai nagusia* sailean: Euskal Liburutegi Nazionala. Gai honen azterketari heltzeko, Euskal Herriko lurralde administratibo ezberdinetan gaur egun sustatzen den liburutegi politika eta liburutegien egoera eta egitasmoak jorratu ditugu. Eskerrak zor dizkiegu, bereziki, Pruden Gartzia eta Agurtzane Juanenari, dossierraren diseinuan eta artikuluen bilketan egin duten lanagatik.

Sail honek bederatzi lan biltzen ditu. Hauek, halaber, lau atal nagusitan multzoka daitezke: Euskal Liburutegi Nazionalari buruzko iritzi bilketa, administrazio ezberdinen liburutegi politika, administrazio bakoitzeko liburutegien egoera, eta, azkenik, liburutegien jardueraren inguruko arazo nagusi batzuen azterketa.

Lehenengo atalean, beraz, Liburutegi Nazionalaren proiektuaren inguruan hainbat adituri igorri diegun galdeketa baten erantzunak jasotzen ditugu. Hain zuzen ere, Joseba Agirreazkuenaga eta Ludger Mees historialariek, Henrike Knörr euskaltzainak eta Andres Urrutia euskaltzain eta notarioak, egitasmo honen premiaren inguruan egiten dute gogoeta, haren sorrera eta bideragarritasunaren inguruan fiabardurak barneratuz.

Bigarren atalean liburutegi politikak aztertzen dira. Eduardo Estrade Eusko Jaurlaritzako Kultura Ondarearen

zuzendariak, Eusko Jaurlaritzak Liburu eta Liburutegien Zerbitzuaren bidez daraman politikaren berri ematen digu, egitasmo nagusien funtsezko ildoak aipatuz. Jean-François Sibersek, Akitaniako Kultur Ekintzen Zuzendaritzako liburu eta irakurketarako kontseilariak, irakurketa publikoaren politika frantsesa eta politika honek Akitanian eta Ipar Euskal Herrian duen isla aurkezten digu. Jose Ramon Corpasek, Nafarroako Gobernuako Kultura Zuzendaritza Nagusiko zuzendariak, Nafarroako Gobernuaren liburutegi politika agertzeko guk egindako deiari ez dio erantzun.

Hirugarren atalak, esan dugunez, liburutegien egoera du aztergai. Lehenik, Xan Othaburu dokumentalistak, euskarak eta hezkuntzaren esparruak Ipar Euskal Herriko liburutegietan bizi duten egoera analizatzen du. Bigarrenik, Maite Lopetegi liburuzainak, Euskal Autonomia Erkidegoko liburutegi publikoen egoeraren azterketa kritikoa egiten du, liburutegi politikaren hutsuneak eta gabeziak aipatuz. Hirugarrenik, Jesus Arana, Juan Francisco Elizari, Juana Iturralde, Asun Maestro eta Miren Vidaurre liburuzain nafarrek Nafarroako liburutegi publikoen egoera eta euskarak esparru honetan izan dezakeen etorkizuna aztertzen dute. Eta, azkenik, Carmen Bilbao liburuzainak, Koldo Mitxelena Kulturuneak eta Sancho el Sabio Fundazioak sustatu duten eta beste hainbat liburutegi eta dokumentazio zentroetara hedatzen ari den lankidetzaren proiektua aurkezten digu. Proiektuaren xedea, hasiera batean, Euskal Herriko aldizkari eta egunkarien datu base bat sortzea litzateke.

Laugarren atalean, azkenik, bi artikulu topa ditzakegu. Lehenengoan, euskarak liburutegi katalogazioaren alorrean bizi duen egoera kaskarra aurkezten digute Pruden Gartzia eta Gerardo Luzuriaga liburuzainek. Bigarrenean, komunikazio teknologia berriek liburuzain, artxibozain eta dokumentalisten jardunean izaten ari diren eragin bortitzez egiten dute gogoeta Oihana Aranburu eta Arantza Mariskal dokumentalistek.

Egunen Gurpilean sailean sinadura berriak ditugu: Joseba Balerdi kazetariak heldu dio Kultura atalari, Harkaitz Cano idazleak literaturari buruzko gorabeherei eta Begoña del Tesok ikuskizunen inguruko berriei. Komunikazioaren esparrua, iaz bezala, Luis Fernandezek jorratuko du. ¶

Liburutegi Nazionala

- Iritzi bilketa:* Zer-nolako Euskal Liburutegi Nazionala?**
 J. AGIRREAZKUENAGA / H. KNÖRR / L. MEES / A. URRUTIA ▶ 11
- Eusko Jaurlaritzaren liburutegi politika**
 EDUARDO ESTRADA ▶ 23
- Irakurketa publikoaren politika Frantzian**
 JEAN-FRANÇOIS SIBERS ▶ 37
- Ipar Euskal Herriko liburutegiak... edo euskarazko
 bibliotekonomia baten (alferrikako) bilaketa?**
 XAN OTHABURU ▶ 41
- Euskal Autonomia Erkidegoko biblioteka
 publikoen egoera**
 MAITE LOPETEGI ▶ 53
- Nafarroako liburutegi publikoen egoera**
 J. ARANA / J.F. ELIZARI / J. ITURRALDE / A. MAESTRO / M. VIDAURRE ▶ 63
- Koldo Mitxelena Kulturunearen liburutegi
 lankidetzaren proiektuak gaur egun**
 CARMEN BILBAO ▶ 73
- Elebitasunaren auzia: biblioteketako katalogoak**
 PRUDEN GARTZIA / GERARDO LUZURIAGA ▶ 77
- Liburutegiak XXI. mendeari begira**
 OIHANA ARANBURU / ARANTZA MARISKAL ▶ 93

Zer-nolako Euskal Liburutegi Nazionala?

Liburutegiak, informazio eta zerbitzugune gune gisa, gero eta garrantzi handiagoa du egungo gizartearen baitan, «informazioaren gizartea» deitzen den honetan hain zuzen ere. Arrazoi horregatik, euskal gizartearentzat eta kulturarentzat pisu estrategiko saihestezina du Liburutegi Nazionalaren auziaz eta proiektuaz gogoeta egiteak. Oraindik gauzatu gabe dagoen egitasmo honek, hasiera batean, guztion oniritzia jaso dezake. Haatik, proiektua bera aurrera eraman eta bideratzerakoan sor daitezke ñabardurak eta desadostasunak.

Liburutegi nazionalaren auziari heltzeko, egokia iruditu zaigu, lehen kontaktu modura, hainbat adituri galdeketatxo bat igortzea. Gure asmoa, liburutegiak egungo gizartean duen eginkizuna zehaztu ondoren, Liburutegi Nazionalaren proiektuaren ahalgarritasun eta bideragarritasunaz galdetzea izan da, proiektua nork eta nola sustatu eta zuzendu beharko lukeen jakiteko asmoz. Horrez gain, Jon Bilbaok abian jarritako *Eusko Bibliographia*-ri buruz ere galdetu dugu, egitasmo honi berriro ere ekitea merezi duen jakiteko.

Esan bezala, batzuren eta besteren iritzia jaso nahi izan du *Jakin*-ek. Azkenean, honako lau lagun hauek erantzun digute: Joseba Agirreazkuenaga eta Ludger Mees historialariek, Henrike Knörr euskaltzain eta hizkuntzalariak eta Andres Urrutia euskaltzain eta notarioak.

Ondoren, aditu hauei egin dizkiegun hiru galderak datoz:

- 1.- Zein da liburutegiaren eginkizuna gaur egungo gizartean?
- 2.- Jon Bilbaoren *Eusko Bibliographia* etenda dago. Berpiztea merezi al du? Nork? Nola?
- 3.- Euskal Liburutegi Nazionala gorpuztu gabeko proiektua da. Merezi al du martxan jartzea? Nork? Nola?

Joseba Agirreazkuenaga

- 1.- Erakunde guztiak mundu aldakorrean bere egitekoa aldatzen ari dira. Biblioteka ez da biltegia, bibliotekariak bihurtu dira garrantzitsuak eta zerbitzu legez, laguntzeko daude, informazioa eta bibliotekako jakituria zabaltzeko. Beraz bezeroak erakartzeko toki alai eta interesgarriak bihurtu dira, eta bertan zer hartu zer ikasi, geure kezka eta premiak asetzeko adina eduki beharko luke. Norberaren bibliotekaren luzapena dugu, baina laguntzailea, bibliotekaria, bitarteko. Ikuspegi honetan, Bibliotekaren helburuak lirategi:
- Komunitate jakin baten memoria bizia izan, hilak ez baitira hiltzen, gogoratzen diren bitartean.
 - Informazio bide eta gune izan, geure kezka eta premiak asetzeko.
 - Jakintza egitasmoa, ezagutzak lortzeko bide erosoak izan: jakintza gunea, bildumak, kulturagune dinamikoak, bihurtu behar dira Bibliotekak, komunikazio sare guztietara loturik, eta hiriaren informazio gune garrantzitsuena bihurturik, iragana eta etorkizunaren arteko zubia, denborarik gabeko zentroa. Jakintzaren tenplu berrietan, espazio sakratua eta lan egiteko izango dira, norberaren lana eta hezkuntza hartzeko bidea ematen saiatu behar direlako. Gizarte berrietan informazioa egitasmo estrategikoa bihurtu da etengabeko hezkuntzan murgildurik gaudelako. Beraz biblioteka publikoek informazioa ez ezik jakintza lortzeko bidean sakondu behar dute.
- 2.- Premiazkoa da. Komunitate baten izatea eta nortasuna gaur egunean ezagubide inmaterialean gero eta gehiago finkatzen da. Bibliografia urtero argitaratzeak helburu estrategikoa izan behar luke. Konsortzioa lortu beharko litzateke erakunde guztien artean. Eusko Ikaskuntzak ahalegin berezia egin beharko luke eta ardura bere gain hartu.

3.- Artxibategi nazionala eta biblioteka nazionala, herri baten nortasun ikurrak dira eta politika komuna lortzeko behin-behineko tresna eta bitartekari.

Izen ponposoak alde batera bazterturik, zuzendaritza arazoa dugu koska nagusia eta horretarako dago biblioteka nazionala, sistemaren buru hierarkikoa izateko. Azken hogeitau urteotako hutsune politiko nabarmena dugu berau eta ezin esan eskumenik ez dugunik.

Biblioteka nazionalaren fundatzea 2000 urteko helburu bihurtu, Herri Biblioteka nagusi bati dagozkion eta ohiko diren funtzio nagusi eta gidari izateko. Horra helburu garbia eta subiranoa, estatutuaren babespean, azken batean Euskal Herri mendebalean dago herri borondatea horrelako proiektuan abiatzeko. Beharbada ez du izango ondare baliotsu nagusia baina bai aginte nagusia, biblioteken Herri sare nagusia artikulatzeko eta arautzeko. Horra koska, ahaztu gabe, internet sarean, izugarritzko lana eta ondarea lortzeko bidea izango lukeela, etorkizunean, ondarea ez baita izango Leizarragaren lehen edizioa edukitzea, informazio eta jakintza gune garrantzitsuak landurik edukitzea baizik. ¶

Henrike Knörr

1.- Liburutegi modernoek ahalik eta informazio zabalena eskuratu eta irakurleari eroso eskaintzea dute eginkizuna, zeinahi euskarritan (paper, disko, banda, irudi, e.a.).

2.- *Eusko Bibliographia*-ren lan luze neketsua etenik dago, tamalez. Zenbaitek ordu asko sartu genituen, Jon Bilbao Ameriketatik etorritz geroztik. Elkarte bat ere sortu genuen, laguntzeko. Baina Eusko Jaurlaritzan ez genuen inolako harrera onik aurkitu eta hiltzen utzi zuten, zoritxarrez. Nik hitzarmen bat proposatu nuen, Gasteiz, Iru-

ña eta Madrilgo Gobernuekin, eta Iruñean eta Madrilen ongi hartua izan zen proposamena. Baina Joseba Arregi sailburuak ez zuen zipitzik egin, eta, txarragoa dena, esan zuen ni Elkarte horretako buruzagitzan egongo nintzen bitartean ez zuela dirurik emango. Aldegin nuen, eta hala ere *Eusko Bibliographia* desagertu zen.

Nik oso beharrezkoa dakusat bibliografia lan hori. Mila bider nahiago dut «nazional» eta oinarrizkoa den eginkizun hau, ezen ez «nazionalista» omen diren beste asko, aho beteka eta arrabots handiarekin aurkezten diren horiek. Hauxe ausartzen naiz proposatzera:

a) Argitaratu gabe dagoen materiala (1981-1985) argitaratu. Oroit Euskal Herriko Unibertsitatearen babespean argitaratu zela urte horiei dagokien materiala, 1996an, baina A-B letrak bakarrik kaleratu dira.

b) Eusko Ikaskuntzan sortu euskal bibliografiaren atala, mundu guztiak artikulua eta liburuen erreferentzia paperean eta ordenagailuan eskura izateko.

c) Jakina, Jon Bilbaoren *Eusko Bibliographia* osoa ordenagailu bidez irakurle eta ikertzaile guztien eskuetan ezarri behar da.

3.- Inoiz Liburutegi Nazionala egingo balitz, ene ustez, Eusko Ikaskuntzak beharko luke eginkizun garrantzitsu hori bere gain hartu. ♣

Ludger Mees

1.- Gure biharko gizartea, gaurkoa baino gehiago, informazioaren gizartea izango da. Etorkizunean, neurri handi batean, gure bizitzaren kalitatea une aproposetan informazio ego-kia gureganatzeko dugun gaitasunaren arabera erabakiko da. Informazioaren kopurua gero eta handiagoa bada ere eta informazio iturriak gero eta anitzagoak izan arren, gure beharrak gero eta zehatzagoak eta espezialagoak ere badi-

ra. Liburutegi batera inguratzen garenean, ez gara joaten zer dagoen ikustera, baizik eta —adibide bat aipatzearen— informatikako programa bati buruzko liburu jakin bat aurkitzera, edo galdetzera programa horri buruzko libururik ba ote dagoen. Edo beste adibide bat: idazten ari naizen liburu baterako erabili nahi nituen sarrera gisa Bob Dylanen kanta baten letrak. Zehaztasunez buruz gogoratzen ez nituenez, nire bilaketa prozesuak pausu ezberdinak eman behar zituen, orokorretik zehatzera: musika - folk eta pop musika - Bob Dylan - kantak. Azkenean, behar nuen «The Book of Bob» hura Interneten aurkitu nuen, bilatutako kantuaren letrak eta guzti.

Azken adibide honek argi erakusten duen legez, informazioak eta informatikak kontrolatzen duten gure «sare gizartean» liburutegien eginkizuna ere nabarmenki aldatu du. Espezializazioaren legeak liburutegien munduari ere bere logika ezarri dio, eta lege horren logika oso erraza da: gure gizarte modernoa zenbat eta konplexu, anitz eta espezializatuago bihurtu, hainbat eta presio handiagoa ere sortzen da gure liburutegiak bilakaera horri egokitzeko. Izan ere, gaur egun munduan zehar gero eta liburutegi gutxiago dago han eta hemenka argitaratzen diren liburu guztiak edo gehienak bere baitan fisikoki biltzeko asmoa dutenak. Bestalde, arloka edota gaika antolatutako liburutegiek emaitza onak lortu dituzte. Nik ondo ezagutzen ditudanen artean bakarren bat aipatzearen, Gasteizen dagoen *Fundación Sancho El Sabio* elkarteak kudeatzen duena aipatuko nuke, hori euskal gaiei eta euskal historiari buruzko liburutegirik onenetarikoak baita, onena ez bada, eta horretarako baldintza guztiak betetzen ditu: liburu eta beste dokumentuen bilduma oso konpletua, ondo ordenatuta, informatizatuta, pertsonal iaioa eta irakurgela lasai eta atseginak, besteak beste.

Jakina, hau liburutegi bat eta adibide bat besterik ez da. Gaur egun jadanik liburutegien mikrokosmosa oso heterogeneoa da, baita bere publikoa, eta honen interesak eta beharrak ere. Beraz, orrialde labur honetan goiko galderari behar bezain sakonki erantzuteko gauza ez naizela aitortu behar dut. Auzo bateko liburutegi batek ez du ia zerikusirik unibertsitate batekoarekin, ezta azken honek Washington-

go *Library of Congress* ospetsuarekin. Ezer gutxi... eta halere asko: Internet eta ongi antolatutako mailegu zerbitzu baten bidez, gaur egun elkarren arteko lotura egiteko aukera badago eta. Halere, Internet ez da dena. Mota guztietako liburutegietako arduradunek beste eginkizun garrantzitsu bat ez bailukete ahaztu beharko: liburutegia beraien bezeroen topaleku atsegina eta kultur ekintza ezberdinak bultzatzen dituen erdigunea bihurtzea hain zuzen.

- 2.- Jon Bilbaoren bibliografia, lan benetan erraldoia eta guztiz txalogarria da. Bere asmoa eta helburua, berak lortutako emaitza bezain monumentalak izan da: euskal gaiei buruz idatzitako eta argitaratzen zen guzti-guztia biltzea. Zer esanik ez dago asmo honetan oinarritutako bibliografia honen bere garaian izugarriko laguntza suposatuta zuela (eta oraindik suposatzen duela) ikerlarientzat eta beste edozein interesarentzat. Beraz, lan honi jarraipena ematea mereziko luke. Halere, gai honetan ere ezin ditugu ahaztu goian jadanik aipaturiko aldaketak. Alde batetik, ez zait iruditzen osotasuna edo exhaustibitatearen helburua errealista denik. Izan ere, beste arlo gehienetan gertatu den bezalaxe, euskal gaiei buruzko argitalpenek azken hamarkadetan ere berebiziko gorakada eta hedapena ezagutu baitute, bai kopuruari, bai jorratzen diren arloei dagokienez. Bestetik, gure interesen bereizketa eta mugapena dela eta, ez dut uste —esate baterako— euskal kirol batekiko interes berezia duen ikertzaile edo irakurle batek aldi berean Nafarroako perretxikoei edo Iparraldeko dantzei buruzko jakin-minik duenik. Beraz, hemen ere arlokako antolaketa izango litzateke egokiena eta, gainera, zenbait arlotan jadanik badago martxan horrelako ekimen bat. Horrela, *Vasconia* aldizkariko aleetan Unibertsitateko zenbait irakaslek zuzenduriko euskal historia garaikideari buruzko bibliografia bat argitaratzen da. Ekimen hori beste zenbait arlotan ere burutu nahi izanez gero, une honetan hori egiteko gauza izan litekeela ikusten dudana elkarte bakarra Eusko Ikaskuntza da, Eiren sail ezberdinak hain zuzen. Hemen ere informatikak eskaintzen digu laguntza handia behar-beharrezkoa den espezializazioa lortzeko, Jon Bilbaok planteat-

tzen zuen osotasunari uko egin gabe. Izan ere, sailek atalkako bibliografiak osatzen badituzte, lan horren fruituak Interneten jar litezke, bisitari elektronikoari nahi dituen arloetan nahi adina kontsulta egiteko aukera emanaz.

- 3.- Bapatean egindako galdera honi erantzun azkarra ematekotan baiezko borobila litzateke. Zergatik ez gorpuztu Biblioteka Nazionala hemen ere? Euskal Herria nazio bat baldin bada, bere kultura babestu eta suspertzeko komenigarria litzateke zalantzarik gabe. Katalanek ere beren *Biblioteca de Catalunya* badute eta. Halere, erantzun azkar hau eman ondoren, zalantzak datozkit. Lehenik eta behin, goian arlokako liburutegien beharra eta egokitasuna defendatu ditut. Filosofia honetan oinarriturik, ez al litzateke askoz ere interesgarriagoa izango liburutegi nazional erraldoi berri baten ordez arloka antolaturiko zenbait liburutegi nazional sortzea? Horrela, Biblioteka Nazional handi batek sortuko lukeen arazo ekonomikoa murriztu egingo litzateke eta probintziakeriak desegituratutako gure herri txiki honetan Biblioteka Nazionalaren kokapenak eragingo lituzkeen borroka ere leundu egingo liriateke, biblioteka handi baten ordez zenbait biblioteka txikiago kokatu beharko liriatekeelako. Informatikaren bidez elkarrekin loturiko zentro horiek guztiek osatuko lukete Euskal Biblioteka Nazionala. Hori, noski, gaur egun amets bat besterik ez da, baina historian zehar sarritan gertatu den bezalaxe, gizakiok batzutan ametsak egia bihurtzeko gaitasuna izaten dugu. Halere, lan horri ekin aurretik, bi baldintza bete beharko liriateke: batetik, beharren azterketaren araberako plangintza zehatza eta sakona, martxan dauden eta sortu nahi genituzkeen liburutegiek zerbitzua- ren bikoiztasuna eskaini ez dezaten. Bestetik, nola ez, bideragarritasun azterketa zorrotzak argitu beharko liguke zentro berri horiek sortzeko eta kudeatzeko beharrezko den dirutza nola lor daitekeen. Horrelako Biblioteka Nazionala baina deszentralizatua ongi gorpuztu nahi bada, eta baliabide ekonomiko oso handiak behar direnez gero, nik gai honetan ikusten dudan irtenbide bakarra diru publiko eta pribatuaren arteko elkarlana da. ¶

Andres Urrutia

1.- Hogeigarren mende amaieran biblioteka baten egitekoaz galdetzea, aspalditik ezagutzen dugun biblioteka klasiko horri agur egitea bezalakoxea da. Biblioteka baten eginkizunak, ene aburuz, ezin daitezke besterik gabe moldatu, biblioteka horrek duen ingurukoa bazter utzita. Hartara, biblioteka mota anitz zehaztu ditzakegu, batera edo bestera: herriko biblioteka, auzo biblioteka, unibertsitate biblioteka, ikerketa berezietarako biblioteka, biblioteka nazionala... Hortik bideratuko nuke nik bibliotekaren zereginetarako lehen gurturaketa.

Itaun horretan bada bestelakorik, eta horri ere jaramon egin behar, erantzun nahikoa eman nahi izanez gero. Liburuak izan ohi dira bibliotekaren objektuak eta protagonistak. Idatzizko euskarri horiek, alabaina, ikus-entzunezkoari eman diote txanda bibliotekagintzan. Elkarren osagarri direlakoan, gero eta zabalagoa da horretarako letrakera, maizago azalarazten baita denon aurrean horretarako gogoia.

Egoitza dute liburuek biblioteka. Norbanakoek, ostera, bibliotekan, irakurtoki, ikustoki, egontoki, atsedenteku, informazio gune... horiek guztiak nahi dituzte.

Horra hor, beraz, etorkizun baterako ardatz azpimarragarriak bibliotekagintzan. Hasian hasi, ingurukoa oinarri: non jarri eta zertarako erabili (herri, auzo, unibertsitate, ikerketa zentroak...), zer eduki eta nola erabili (liburuak, ikus-entzunezkoak, aldizkariak, egunkariak eta bestelako euskarriak) eta norentzat jardun (jende xehea, espezialistak, jendarteko zabala...).

Oro har, eta aurrekoak abiapuntu jarrita, eginkizunok honetara zehaztuko nituzke, euren arteko hurrenkeraren osagaiei inolako barne lehentasunik eman gabe: (a) Ingurukoan txertatu. (b) Liburuaz at, bestelako euskarriak ere horretara bildu. (c) Kulturgunea sortu. (d) Jendea erakarri.

2.- Horren ordezkoak ere, badabiltza Euskal Herrian. Ez, ostera, autore hark erabili zituen tenore eta molde bertsuetan. *Me-rezi* aditza erabiltzen da galdera egitean eta, ihardespena emateko unean, *merezimenduaz* hitz egin behar, nahitaez, egoki eta zuhur jokatu ahal izateko. Nire iritziz, mereziko luke berpiztea. Besteak beste, erreferentzia kontuetan behar-beharrezkoa izan dugu urte luzeetan Jon Bilbaoren *Eusko Bibliographia* eta oraindik ere, saihestu ezinekoa da.

Menturaz, aldatzekoa izango litzateke egiletzaren lan modua. Taldea ikusten dut nik hor ezinbesteko, talde lana baita, ene aburuz, egungo Euskal Herriak bibliografia kontuetan behar duena. Talde lana, baliabide tekniko ez ondo hornitua. Esan gabe doa, autoreka ez ezik, gaika eta aldika ere ezagutu beharko genituzkeela Euskal Herriaren nahiz Euskal Herriari buruzko gorabeherak, liburuez besteko euskarriak alboratzeke.

Especialisten lana, hortaz, egin beharrekoa, eta ahalik eta mamitsuen taxutzeko modukoa.

Galderak, alabaina, *nor* eta *non* horien nondik-norakoak ere baditu. Horiek, dudarik ez, erantzuten zailak. *Nor* hori aintzat hartuz gero, bistan da, lehen esan legez, norbanakoarena baino gehiago, talde lana dela hori. Egileak nortzuek izan behar duten zehazteko abagunean, jakina, apartera joan beharrik ez, dagoeneko batzuk jardunbidean ari direlako: Joan Mari Torrealdairen lan eskerga, Eusko Ikaskuntza, Azkue Biblioteka edota besterik gabe sor daitkeen lan talde berria. Azken horretan, zeresanik ez, beren beregi jokatu behar, diruz egoki hornitu, eta etorkizunerako egitasmo sendo batez ehotu.

Susmoa dut ez ote den hori, besterik ezean, diru publikoaren bidea baino. Izan ere, diru pribatuak nekez helduko dio zeregin horri, bien bitartean etekinak eskuratu ez baditu. Epe laburreko etekinak, alegia.

Horrexegatik ikusten diot *nor* horri aldarte bikoitza edo aurpegi osterantzekoa: egileak batetik eta sustatzaileak (eta sostengatzaileak) bestetik.

Labur-zurrean, *nortasun* horretan talde lana eta diru publikoa (neurri handi batean bederen).

Nolakotasuna dut bigarren azpigaldera. Esana dut, eta jada irakurtuetatik datorrenez, irizpide anitzak (eta zehatzak) erabiliko nituzkeela nik neuk halakoak moldatzean. Euskal Herriarekin zerikusirik duen oro, behinik behin, horra bildu, eta ahalik eta erosoan zabaldu (eta barreiatu) gero informazioa, euskarriak ere modu askotakoak onartzuz.

Bi-biok loturik daudela ezin uka. Aurrerago ibili naiz diru publikoa dela eta ez dela. Erakargarria, nolana ere, diru pribatuarentzako aukera. Ez nuke nahi nik harako hura, hots, *aukeraren maukera*, *atzenean okerra*, egia bihurtzea. Egingarri ote, molde berean, proiektu horretarako diru pribatuaren etorrera? Horra hor galdera markaren indarra.

3.- Euskal Biblioteka Nazionala, hala dio galderak, gorpuztu gabeko proiektua da. Gerorako proiektua ote? Ene iduriz, teoriarik behinik behin, egiteko modukoa eta ongaria Euskal Herriarentzat. Bestelakoa, aldiz, une honetan proiektu hori egingarri den. Sakabanatze larregi ikusten dut nik hor, erakunde eta norbanako franko dabilelako tira-tiraka, nork bere buruari eutsi nahian, azkenean ere ea hortik zerbait bideratzen duen.

Ematekotan, seguru, Euskal Autonomia Erkidegoan eman beharko lirateke lehendabiziko pausoak. Betiere, sakoneko loturak izanik Ipar zein Nafarroako errealitate horiekin, geroko batean ondo atonduta ibil gaitezen denok.

Aurrekoari lotuta dago, estu-estuan, galdera horien azpiko galdetegia. *Nork?* Berriz diot, diru publikoaren eta, hala nahi izanez gero, diru pribatuaren parte-hartze zabalak. *Fundazio* hitza aipatzea ere, ustekabea ez. Hortik, agian, ikusiko nuke nik aukeraren haria. Horrek, orobat, baldintzatuko luke galderaren bigarren zatia, hau da, *nolakotasuna*.

Ikusi ere, sarea ikus dezaket nik oinarri, egunotan dugunetik aurrera joan ahal izateko. Egundainokoaren sarea, elkarteak, ituna,... diru publikoaren babespean eta diru pribatuaren parte-hartzearekin. Sare horretarako baliabide informatikoak ere lagungarri. Hortik susma daiteke

gerogarrenerako hasiera gorpuzteko hazia, azken xede hori iristeko.

Eskura izatera, orrialdetxo hauetan zehar esandakoa errepikatzeko ausardia hartuko nuke beste behin ere, hauxe gogorarazteko: hiru horiek, alegia, *Euskal* eta *Biblioteca* eta *Nazionalak*, erro-errotik bete behar dute euren titulua-ren esana, eta Euskal Herriari buruzko oro bertara bildu, edozein euskarri tartean dela eta, zeresanik ez, Euskal Herriaren naziotasun hori ahaztu gabe.

Zalantzarik ez, nork, nola eta zertan ulertzen duen naziotasun horrek leku zabala beharko luke zeregin horretan. Baina hori, argi dago, beste upeleko sagardoa da. ♣

Eusko Jaurlaritzaren liburutegi politika

b

E D U A R D O E S T R A D E

b

Uztailaren 3ko Euskal Kultura Ondarearen 7/1990 Legearen babesean Euskadiko Liburutegi Sare Nazionala sortu zen eta, horren bitartez, Eusko Jaurlaritzaren esku dago arlo horren plangintza orokorra eta nondik norako nagusiak zehaztea. Sistema hori erabilera publikoa duten liburutegiek osatzen dute, eta Lurralde Historikoen eta Estatuaren jabetzapeko liburutegiak ere sar daitezke, horretarako ituna izenpetuz gero. Liburutegi Sistema horri dagozkio, besteak beste, bere barruan dauden liburutegien egitarau eta jarduerak koordinatzea eta Euskal Autonomia Erkidegoko bibliotekaren eta bibliografi ondarearen politika eratzea.

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak Liburu eta Liburutegi Zerbitzua eratu zuen Liburutegi Sistema Nazionalaren buru izateko. Zerbitzu horrek bi helburu nagusi hauek ditu: lehenengoa, Euskal Autonomia Erkidegoko liburutegien koordinazioa eta horien arteko lankidetzaz lortzeari begira, liburutegien alorreko politikaren nondik norakoak zehaztu, batetik, eta, irakurketa-zerbitzu publikoak sustatu eta finkatu, bestetik; bigarrena, Euskal Autonomia Erkidegoko bibliografia eta euskararekin nahiz euskal kulturarekin zerikusirik duen oro bildu, gorde eta zabaldu.

Horiez gain, zerbitzu horri dagokio, halaber, euskal literatura suspertu eta zabaltzea, literatur sarien, euskaraz-

W Eduardo Estrade Eusko Jaurlaritzako Kultura Ondarearen zuzendaria da.

ko liburugintza osoari emandako babesaren eta Euskal Herritik at euskal liburuen sustapenaren bidez.

Artikulu honetan liburutegi-azpiegituraren eta -zerbitzuen berri emango dugu eta, aldi berean, esku artean ditugun zenbait proiektu eta egitasmoren ildo nagusiak ere aipatuko ditugu.

Nabarmena da liburutegiek azken hamarkada honetan egin duten aurrerakada, eskaini zaizkien laguntzei, baliabideei, ahaleginei eta abarri esker. Ildo horri jarraituz, Euskal Autonomia Erkidegoko liburutegien egoera orokorra aipatu behar da. Esan dezakegu Euskal Autonomia Erkidegoan, 3.000 biztanletik gorako udalerrri guztietan liburutegi-zerbitzuak eskaintzen direla, 7/1990 Legearen 85. atalean adierazitakoari jarraituz. Horrez gain, 3.000 biztanletik beherako udalerrien % 74k ere liburutegi-zerbitzuak ditu. Ezin da ahaztu, bestalde, Euskal Kultura Ondarearen 7/1990 Legea onartu zenetik Euskal Autonomia Erkidegoan 72 liburutegi berri sortu direla. Azpimarratu beharko genuke Eusko Jaurlaritzak azken hamarkada honetan ahalegin berezia egin duela gure erkidegoko liburutegien azpiegituraren garapena bermatzeko.

Gaur egun eskaintzen diren zerbitzuak

Eusko Jaurlaritzak bere gain hartzen du, sare barruan dauden liburutegiei fondo bibliografikoak emateko erantzukizuna; liburutegiek, era horretara, gure Autonomia Erkidegoko erabiltzaileen beharrezanean modu egokian erantzun ahal izango diete.

Hori dela eta, Euskal Autonomia Erkidegoko udalei eta, udal bat baino gehiagoz osatuta egonik, nortasun juridiko propioa duten entitateei dirulaguntzak ematen zaizkie, Liburutegi Sare Nazionalean sartuta dauden liburutegi publikoetako liburu-multzoa berritu edota handitu dezaten. Dirulaguntza horiek honako liburu hauek erosteko izango dira: liburutegiak sortzeko beharrezkoak diren liburu-sortak, Kultura Sailak eskaintzen duen bibliografia hautatuaren zerrenda osatzen duten liburuak edo errefe-

rentzi liburu garrantzitsuak eta horietaz gain, ematen den diru-kopuruaren % 40 beste liburu batzuk erosteko erabil daiteke. Horrekin batera, Liburu eta Liburutegi Zerbitzuak, erreferentzi tituluak eta urtero euskaraz argitaratzen diren liburuak igortzen dizkie liburutegiei. Bestalde, ezin da ahaztu, liburutegietara sistematikoki bidaltzen diren aldizkako argitalpenak. Era berean, aipaturiko fondoek katalogazioa ere eskaintzen zaie liburutegiei.

Informatizazioari dagokionez, liburutegietako lana ahalik eta egokiena izan dadin eta, beraz, zerbitzuak ere hobekia izan daitezen, Liburu eta Liburutegi Zerbitzuak, MARC formatudun liburutegi-kudeaketarako, *Absys* izeneko sistema integratua erabiltzen du. Sistema hori oso ondo moldatzen da gure liburutegiek dituzten beharrezanetara, hainbat bertsiotan dauden erregistro ezberdinak elkartrukatzeke aukera eskaintzen baitu. Era berean, ezin da ahaztu *Absys* sistema oso hedatuta dagoela, bai Espainian, bai atzerrian ere eta, beraz, estatuko zein nazioarteko liburutegiekin elkarlanean aritzeko aukera ezin hobea daukagula.

Hori guztia aintzakotzat hartuta, Eusko Jaurlaritzak Euskal Autonomia Erkidegoko udalei dirulaguntzak ematen dizkie, udal-liburutegi publikoak *Absys* programaren bitartez automatizatzeko. Euskal Kultur Ondareari buruzko Legea onartu zenetik Euskal Autonomia Erkidegoan 169 liburutegi publiko informatizatu dira. Gaur egun gure sare barruan dauden 288 udal-liburutegietatik 182 informatizatuta daude. Esparru horretan egin den lanaren ondorioz, 3.000 biztanletik gorako udalerrietako liburutegi publiko guztiak informatizatuta daude eta 1.000 biztanletik gorako udalerrietako udal-liburutegietako % 90.

Prestakuntza-arloan, Kultura Sailaren ustez, liburutegietan lan egiten duten langileen formazioa ezinbestekoa da, liburutegiek gizartearekiko duten eginbehar garrantzitsua bete dezaten. Hori gogoan dugula, ezin da ahaztu liburuzainei zuzenduta dagoen *Bibliotekonomia* aldizkari profesionala. Bertan, dokumentazio eta bibliotekonomiari buruzko argitalpenen aurkibideen berri eskaintzen da. Bere helburua, edozein liburutegitan beharrezkoa den bibliografi informazioa lortzeko kontsulta-zerbitzua izatea da.

Ildo horretatik, Eusko Jaurlaritzak Donostiako Udalaren Kultura Patronatuarekin hitzarmen bat sinatu du. Horren bidez, Euskadiko Liburutegi Sare Nazionaleko udal-liburutegietako langileei, haur eta gazteen liburutegien kudeaketari buruzko trebatze-ikastaroak emateko eta informazio- eta aholkularitza-zerbitzuak eskaintzeko.

Horretaz gain, azpimarratu beharko genuke, Kultura Sailak, Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundearen eskutik, Euskadiko udal-liburutegietan lanean ari diren liburu-zainen prestakuntza-beharrei erantzuteko eskaintzen dituen ikastaroak. Era berean, Liburu eta Liburutegi Zerbitzuak, udal-liburutegiek *Absys* programa erabil dezaten prestaketa-ikastaroak ere antolatzen ditu urtero.

Haur eta gazteengan irakurtzeko zaletasuna sustatzea da beste zeregin nagusietako bat. Hori dela eta, Eusko Jaurlaritzak dirulaguntzak ematen ditu, haur eta gazteen artean irakurtzeko zaletasuna suspertzeko ekintzak antola daitezen liburutegi publikoetan. Umeengan irakurtzeko ohitura sustraitzea eta irakurtzen denaren aurrean ikuspegi kritikoa izatea dira helburu nagusiak.

Euskal kulturaren arlo ezberdinetan euskararen zabalakundea suspertu eta, bereziki, euskal liburugintza sustatzeko xedez, laguntzabideak ezarri ditu Eusko Jaurlaritzak. Horrenbestez, diruz lagundutako liburu bakoitzaren 300 ale ematen zaizkio Eusko Jaurlaritzako Kultura Ondarearen Zuzendaritzari. Liburu horiek sareko liburutegi guztien artean banatzen dira. Horren bitartez, Euskal Autonomia Erkidegoko Liburutegi Sare Nazionala osatzen duten liburutegi publikoak euskaraz argitaratu berri diren lanez hornituko dira, eta jende guztiak euskarazko liburu berriak eskuratzeko modua izango du.

Halaber, Kultura Sailari dagozkion eginkizunen artean, literatur arlo guztiak suspertzea eta zabaltzea aipatu behar dira. Hori gogoan harturik, urtero literatur sariak antolatzen dira. Euskadi Literatura sariak euskal literatura sendotzea eta idazleen lana baloratzea dute helburu. Sari horietan aurreko urtean argitaratutako liburuak hartzen dira kontuan. Euskadi Literatura sariaren baitan lau sari oro kor daude: euskarazko literatur saria, gaztelaniazkoa, eus-

karara egindako itzulpen literarioarena eta haur eta gazteentzako euskarazko literatur saria. Aipatutako modalitate horietan ez da literatur generoa aintzat hartzen, saritu nahi dena literatur sorkuntza baita.

Horiekin batera, euskarazko modalitatean, izendatutako epaimahaiaren iritiz, bere zabalkunderako ekintzak merezi dituen idazlanari ere akzesita eman dakioko. Ildo horretan, saritutako lanak kanpoan zabaltzeko gainsariak sortu dira. Horrela, euskarazko literatur sariaren irabazle eta akzesit-saridunek, beren lanak nazioarteko zabalkunderako hizkuntza batera itzultzeko eta euskara ez den beste hizkuntza batzuetan aurkez daitezen katalogoa egiteko dirulaguntzak jasoko dituzte.

Era berean, Haur eta Gazteentzako Euskarazko Euskadi Literatur saria irabazten duenak, saritutako lana nazioartean aurkezteko katalogoa egiteko eta beste hizkuntza batean argitaratzeko kontratua egiteko dirulaguntzak jasoko ditu.

Euskal liburugintza suspertu eta zabaltzeko urtero Euskadin antolatzen diren liburu-azokak ere aipatu behar ditugu. Batetik, Ferien Komisioaren eskutik, urte osoan EAEko herrietan zehar liburu-azokak egiten dira eta, bestetik, geurean hain ezaguna den Durangoko Euskal Liburu eta Disko Azokari ere laguntzen zaio. Bestalde, euskal liburua Europako ahalik eta herritar gehienek esku jartzeko, Frankfurt eta Liber azoketan parte hartzen dugu. Ildo horretan, Kultura Sailak euskal literatura eta liburugintza bultzatzeko asmoz, horretan jarduten duten elkarteei laguntzen die, hala nola, Euskal Editore Elkarteari, Galtzagorri, eta abarri.

Garatzen ari garen egitasmoak

Euskal ondare bibliografikoaren eta Euskal Autonomia Erkidegoko Liburutegien Dekretuaren garapena

Kultura Sailak oinarrizkotzat jotzen du, esku artean darabiltzagun egitasmoen artean, Euskal Kultur Ondareari buruzko Legea garatzea dekretu baten bidez.

Dekretu horren bitartez, alde batetik, euskal bibliografiaren ondarearen babesa, kudeaketa zein zabalkundea zehaztuko dira eta, bestetik, Euskadiko Liburutegi Sistema Nazionala antolatzeke irizpideak eta sistema osatzen duten liburutegien kudeaketaren nondik norakoak, eskaini behar diren oinarriko zerbitzuak eta liburutegien arteko elkarkidetzak eta koordinazioa finkatuko dira.

Kultura Sailak baliabide egokiak jarriko ditu bibliografi ondasunak ahalik eta ondoen zaintzeko eta horiei al bait zabalkunderik handiena emateko. Era berean, nazio mailako bibliografia egin ahal izateko, lege-gordailuaren antolamendu eta jardunbidea ezarriko dira, euskal bibliografiaren ondarea ezagutzeko, zaintzeko eta horren zabalkunderako ezinbesteko tresna baita.

Dekretuaren bigarren atalean liburutegi publikoen definizioa, sarbidea, ordutegia, pertsonala, eginkizunak, erabiltzaileentzako zerbitzuak, baliabideak eta kudeaketa zehaztuko dira, besteak beste. Orobat, Euskadiko Liburutegi Sistema Nazionalaren osaketa ere finkatuko da: liburutegi publikoak (udal-liburutegiak), sarrera libreko liburutegi pribatuak (Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailarekin hitzarmena sinatuz gero) eta Lurralde Historikoen nahiz Estatuaren jabetzapeko liburutegiak ere bertako partaide izan daitezke, Eusko Jaurlaritzarekin ituna izenpetzen badute.

Aldi berean, Euskadiko Liburutegi Sistema Nazionalaren funtsezko eginkizunak ere aipatuko dira:

- Erkidegoko ekoizpen bibliografikoa bildu. Lurraldean ekoizten den ondare bibliografiko eta dokumentala jaso, katalogatu, kontserbatu eta hedatu.
- Lege-gordailua jaso.
- Bibliografia nazionala ekoiztu.
- Ondare bibliografikoaren katalogo kolektiboa osatu eta kudeatu.
- Ikertzaileei interesatzen zaien informazioa eskaini ahal izateko, datu-baseak garatu eta gaurkotu.
- Erkidegoko gainerako udal-liburutegiei arauak eman.
- Erkidegoko zentro bibliografiko moduan jokatu.
- Liburutegien arteko mailegua planifikatu eta koordinatu.

- Erkidegoko liburutegi-zerbitzuen plangintzan parte hartu.
 - Erkidegoko liburutegien beharrak aztertu.
- Horiez gain, sortuko den Kultura Ondarearen Zuzendaritzari atxikitako Euskal Liburutegi Batzordearen egitura eta betebeharrak ere arautuko dira.

Liburutegien Katalogo Orokorra

Liburu- eta fondo-bildumak garrantzi handikoak dira kultura ondarearen alorrean, gizakiari eta bere inguruari buruzko zehaztasun ugari eskaintzen dituztelako, era ordenatuan jasorik jartzen baitira jendearen erabilgai, herri-tarrak informatzeko, komunikatzeko eta hezteko xedearekin. Helburu horiek behar bezala lortu nahi baditugu, beharrezkoa da zabalkundea egitea eta bilduma propioak eta kanpokoak kontsultatzeko aukera ematea, eta, horretarako, informazio-sistema komun bat eratu behar da teknologia berriek eskaintzen dituzten abantailez ahal den neurrian baliatuz.

Katalogo horren xedea hau da, Euskal Autonomia Erkidegoko Liburutegien Sare Nazionalean sartuta dauden liburutegietako agiri-fondoan zabalkundea egiteko eta horiek kontsultatzeko aukera emango duen datu-basea sortu eta eguneratzea.

Kultura Saila, Euskadiko Liburutegi Sistema Nazionalean sartuta dauden liburutegi-fondoan katalogazio bateratua bermatzeko, eta aldi berean, elkarren arteko fondoan ezagupena lortzeko, katalogo kolektiboa eratzen ari da.

Gaur egun liburutegien katalogoak *on line* eskuragarri izateak erabiltzaileei informazioa aurkezteko ohiko sistema goitik behera aldatu du. Interneten arrakastak, liburutegien katalogoen kontsulta web-OPAC (On-Line Public Access Catalog) delakoaren bidez egitera bultzatu gaitu. Katalogo Orokorra Interneten izango da eta edonork Sare Nazionalean sartuta dauden liburutegien fondoak kontsultatzeko aukera izango du eta, horrez gain, sare barruan daudenek erregistro bibliografikoak zurgatzeko parada izango dute.

Lehenengo fasean, katalogo horren plangintza eta urratu beharreko bideak aztertu genituen.

Datu-base komun bat sortu dugu sareko liburutegi guztien katalogoak sartu ahal izateko. Hauetan, informazio bibliografikoa eta erregistroen kokapena eskaintzen da.

Orain, bigarren fasean, erabiltzaileen interfazea presatzen ari gara, katalogo elkarreragilea eta argia eratzeko asmotan. Kontsultak egitean bilaketa lagundua eta aditua erabiltzeko aukera izango dugu. Web-OPAC izenekoak izenburu, egile, gai, editore, urte, testu libre edo autoritateen bidezko bilaketak egiteko aukera ematen du. Bilaketak egin ondoren, aukeratutako erregistroak hiru formatutan ager daitezke: etiketa, ISBD edo MARC.

Horrekin batera, erabiltzaileak bilaketak egiteko erabili behar duen terminologiaz, katalogoan eskaintzen den informazioaren egituraz eta erregistroak eskuratzeko sistematik eskaintzen dituen aukerez, informazio zehatza eskainiko da.

Katalogo horretan Z39,50 elkarrekiko loturaren protokoloa erabiltzeko aukera izango dugu. Horren bidez, posible izango da edozein datu-basetatik erregistroak eskuratzeari, horretarako hitzarmena sinatuz gero.

Gure asmoa da, alde batetik, katalogo orokorrean bilaketak egitea, eta interesatzen zaiguna aurkitzen dugunean, zein liburutegitan dagoen jakiteko aukera izango dugu. Halaber, Katalogo Orokorrean sartuta dagoen liburutegi baten katalogoa aukera dezakegu eta bilaketak katalogo zehatz horretan baino ez ditugu egingo.

Dagoeneko, zortzi liburutegiren fondoak sartu ditugu katalogo orokorrean frogak egin ahal izateko eta aurten, hitzarmen bidez, informatizatuta dauden liburutegi guztien fondoak katalogo kolektiboan sartuko ditugu. Datu-basea martxan dagoenean, EAEko gainerako liburutegiei katalogo horretan parte hartzeko aukera eskainiko zaie.

Egitasmo hau aurrera ateratzeko ezinbestekoa da gai honen erantzukizuna duten Eusko Jaurlaritzako Kultura Saila eta udalak, liburutegien titularrak diren aldetik, lan-kidetzan aritzea, izan ere, elkarlana eta guztien arteko harremanak onuragarriak baitira.

Proiektu honetan, Kultura Sailari dagokio *Absys* sistemaren mantentzeak sorrarazitako gastuak ordaintzea, agiri-fondoak eskuratzeko eta haien zabalkundea egiteko behar diren programak prestatzea eta aipatutako katalogoak jabego intelektualaren eskubideak errespetatuz erabiltzea. Horretarako, udal-liburutegietako arduradunek, aldiz, beren katalogoen kopiak eta bertan egiten diren eguneraketak bidali beharko dizkiote Kultura Saileko Liburu eta Liburutegi Zerbitzuari. Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak, azkenik, proiektua garatzeko eta eguneratzeko lanak ku-deatuko ditu, eta funtzionatzeko arauak ezarriko.

Euskal Autonomia Erkidegoko liburutegien katalogo kolektiboa elebietan egitea

Gai horri dagokionez, Kultura Sailak euskararen erabilpena normaltzea du xede. Gure erkidegoaren egoera soziolinguistikoa kontuan harturik, elebitasunari erantzun ahal izateko, euskarak behar dituen lan-tresnak (deskribapen bibliografikorako terminologia, sarrera-puntuak, nazioarteko katalogazio-arauen egokitzapena eta datu bibliografikoak euskarri informatikoan emateko MARC formatua egokitzea) eskaini behar ditugu.

Elebitasunaren proiektuaren helburua da, izan ere, Euskadiko Liburutegi Sistema Nazionaleko liburutegi bakoitzaren katalogoaren sarrera-puntuak eta ELSNko Katalogo Kolektiboa elebidunak izatea.

MARC formatua hasiera batean ez zegoen prestatuta katalogo eleanitzetan erabiltzeko, baina dakigun bezala, herri batzuek egokitu dute euren beharretara.

Erronka horri erantzun ahal izateko, antzeko arazoak izan dituzten beste herri batzuetan erabili diren formatuak kontuan hartu ditugu. Hori dela eta, Kanada eta Belgikako liburutegi nazionalekin harremanetan jarri gara, horren inguruan izan duten jokaera aztertzeko.

Gai horri dagokionez, bestalde, Espainiako Liburutegi Nazionaleko arduradunek jakinarazi digute IBERMARC formatuaren bertsio berrian, USMARCen bezala, parekotasun linguistikoak adierazteko 7XX etiketak erabiliko direla.

Aukera desberdinak aztertu ondoren, erregistroak eta informazioa beste liburutegi batzuekin trukatzeko, euskarri informatikoan egin beharreko aldaketek albait gutxien izan behar dutela kontuan harturik, USMARC autoritate-formatuko 7XX etiketak IBERMARC autoritate-formatuan erabiliko ditugu. Era berean, IBERMARCek bere kontrolerako behar dituen etiketak errespetatu behar dira.

Bibliografi erregistroari dagokionez, gai-izenburuak alde batera utzita, gainerako sarrera-puntu elebidunen parekotasun linguistikoa, Kanadan bezala, 9XX etiketak erabiliz egingo da. Gai-izenburu elebidunak, bestalde, bi T650 etiketatan sartuko dira. Autoritate elebidun bakoitza autoritatearen bi erregistrotan bilduko da, T1XX sarrera nagusiaren hizkuntza T040 etiketan adieraziz.

Liburu eta Liburutegi Zerbitzua euskarazko gai-izenburuen zerrenda prestatzen eta IBERMARC formatura egokitzen ari da. Izan ere, gaur egun euskaraz normalizata ez dauden lanabesak liburutegietako profesionalen esku jarri behar dira, euskara erabiliz lortu ezin den informazio-gabezia konpontzeari begira.

Fase berri bati aurre egin behar diogunez, nazioarteko katalogazio-arauak eta gainerako sarrera-puntuak euskaraz prestatzen hasi gara.

Euskararen normalizazioa liburutegien esparruan

Euskal Autonomia Erkidegoko liburutegietan euskararen erabilera maila guztietan normaltzea da bideratuta dagoen beste proiektu bat.

Kultura Sailak, katalogazioaren hizkuntz politikari dagokionez, sareko bibliotekei hizkuntza hautatzeko aukera eskainiko die. Horrela, euskaraz katalogatu nahi duen liburutegiak euskaraz egin ahal izango du eta gaztelaniaz nahi duenak gaztelaniaz. Horretarako, behar diren tresna tekniko egokiak eta katalogatzeko arauak eskainiko dira.

Eusko Jaurlaritzari dagokio lege-gordailuaren bidez biltzen den bibliografia katalogatzea. Aurten lan hori euskara hutsez egiten hasiko gara. Euskal Bibliografia Interneten bidez eskuragarri izango da eta horrela Euskal Auto-

nomia Erkidegoko liburutegiek euskaraz katalogatzeko eredutzat har dezakete.

Euskaraz katalogatzeko tresnak prest daudenean, Kultura Saila katalogoetan euskararen presentzia areagotzen ahaleginduko da, horretarako udal-liburutegi batzuekin lankidetzan ariko delarik.

Ondare Bibliografikoaren Katalogo Kolektiboa

Euskal Autonomia Erkidegoari kultur arloan dagokion eskumen-multzoaren barruan, bertan dagoen kultur ondarea babestu, suspertu eta zabaltzeko betebeharrak daude.

Kultura Sailak, gizarte-esparru guztietan liburutegien fondo eta bildumen berri ematea, batez ere ikerketa-alorrari dagokionez, ezinbestekoa ikusten du. Hori dela eta, behar-beharrezkotzat jotzen da informaziorako multimedia-sistema bat eratzea, euskarri informatikoez baliatuz, aipatutako fondoetara iristeko modua errazagoa izan dadin.

Horretarako, Euskal Autonomia Erkidegoan informazio-fondoak eta bildumak aintzat hartuta garrantzi handikoak diren zenbait bibliotekarekin lankidetzat-hitzarmenak izenpetu ditu Kultura Sailak.

Orain arte Euskal Autonomia Erkidegoan, Eusko Jaurlaritzak, Lazkaoko Beneditarren Monasterioko, Gasteizko Elizbarrutiaren Seminarioko eta Loiolako Santutegiko liburutegiekin lankidetzat-hitzarmen bana izenpetu du, EAEko liburutegietan dauden 1900. urtera bitartean argitaratutako liburu guztiak euskarri informatikoan jasotzeko sistema eratuz eta ezarriz, Euskadiko bibliografi multzoari buruzko katalogo komuna osatzeko helburua duena. Horren bitartez, kontsultak modu elkarreragilean egin ahal izango dira.

Estatistiken Programa

Liburu eta Liburutegi Zerbitzua burutzen ari den beste egitasmo bat «Estatistiken Programa» dugu. Egitasmo horren xedea da liburutegien zerbitzuak beren erabiltzaileen eta lurraldearen beharrezanean egokitzea eta gaur egungo

herritarren informazio, kultura eta aisiaren beharrak asetzeko liburutegiaren eredia bermatzea.

Programa horrek liburutegietan gaur egun eskaintzen diren zerbitzuen konparaketa eta ebaluaketa egingo du eta, horrez gain, zerbitzu horiek erabiltzaileen interesak eta beharrak asetzen dituzten aztertuko du eta kudeaketari ahalik eta etekinik handiena ateratzen ahaleginduko da.

Programaren emaitzak liburutegien zerbitzuak hobetzea eta egiten den lana ulergarriagoa egitea da, bai herritarrei, bai politikariei baita liburuzainei beraiei ere.

Euskadiko Liburutegien Erapidetza Nazionala osatzen duten liburutegi guztietan ezarriko dira estatistika horiek.

Liburutegiaren kudeaketaren emaitzak aztertzeko adierazle batzuk finkatuko dira: bilduma/biztanleak (liburutegiak eskaintzen duen batez besteko agiri-kopurua bertako biztanleekin alderatuz; irizpide honek bildumaren eskaintzaren egokitzapena adierazten digu), bildumaren osaketa (bilduma osatzen duten gai desberdinen batez bestekoa, biztanleen beharrei egokitasuna azaltzekoa), prestaturiko fondoaren portzentajea (batera mailegaturik dagoen fondoaren ehunekoa), liburutegiaren erabiltzaileak (liburutegiaren erabiltzaileen eta biztanleen arteko harremanak aztertzen dira, komunitatean liburutegiaren erabilerari adieraziz), mugimenduaren tasa (mailegatu diren dokumentuak biztanleen kopuruarekin alderatuz), eskuratu-tako agiri berriak biztanleen arabera, euskararen egokitzapena liburutegian...

Lortutako datuen azterketa eta balorazioari ekingo zaio. Emaitzak, Interneten bidez, eskuragarri izango dira.

Dagoeneko, jaso behar ditugun datuen deskribapena eta datu horiek aztertzeko erabiliko diren irizpideak ezarri dira. Orain informatikoekin «estatistiken programa» euskarri informatikoan jartzen ari gara, maiatzean martxan jartzeko asmoz.

Web-orria

Liburu eta Liburutegi Zerbitzuak web-orria ere eskainiko du. Bertan, Eusko Jaurlaritzak liburu eta liburutegien

inguruan ezarririk duen politikari buruzko informazioa eta politika hori gauzaten duten programa desberdinen berri eskainiko da.

Web-orrian, besteak beste, Sare Nazionalean dauden liburutegien inguruko datu orokorrak eskainiko dira: liburutegien helbidea, telefono-zenbakia, liburuzainaren edo harremanetarako pertsonaren izena, ordutegia, eskaintzen diren zerbitzuak, estatistika eta liburutegien fondoan inbentarioa.

Orri horretan Euskal Autonomia Erkidegoko Katalogo Orokor elebiduna kontsultatzeko aukera ezin hobea izango dugu.

Web-orri horretan lanean ari gara eta aurten prest egotea da gure asmoa.

Irakurzaletasuna sustatzeko «Lau liburu helburu» kanpaina

Liburu eta Liburutegi Zerbitzuak «Lau liburu helburu» izeneko kanpaina prestatzeari ekin dio.

Proiektu horren bitartez, umeak euskal literaturara hurbilarazi nahi dira. Horretarako, ipuinak bitarteko ezin hobeak direla uste dugu, bai etxean bai eskolan, umeen artean irakurzaletasuna bultzatzeko.

Haur- eta gazte-literatura dugu, ez bairik gabe, euskal liburugintzan azken urteotan gehien garatu den arloa. Egitasmo horren zereginik behinena Euskal Herriko umeen eta haientzat idatziriko liburuen arteko lotura sendotzea da, hain zuzen ere. Hori gogoan harturik, umeak eta liburuak elkartuko ditugu eta irakurketak euskara lantzeko eskaintzen duen aukeraz baliatuko gara.

Horretarako, euskal haur-literaturan oso ezagunak diren lau idazlek (Juan Kruz Igerabide, Mariasun Landa, Jesus Mari Olaizola eta Patxi Zubizarreta) eta lau ilustratzailek (Belen Lucas, Mattin Martiarena, Jokin Mitxelena eta Elena Odriozola) lau ipuin prestatu dituzte. Ipuinok Euskal Herriko Lehen Hezkuntzako 2. eta 3. zikloetako umei zuzenduta daude. Otsailean ipuinok banatzeari ekin diogu. Horiekin batera liburuxka bat ere igorri diegu irakasleei

irakurzaletasuna sustatzeko presta daitezkeen zenbait ekin-tza burutzeko ideia batzuekin.

Liburutegi publiko eta eskolako liburutegien arteko lankidetza

Gaur egun, argi dago eskola-liburutegiek funtsezko lana egin dezaketela haurren irakurtzeko ohiturak finkatzeko.

Hori dela eta, Kultura Saila Hezkuntza Sailarekin lanean ari da eskola-liburutegi eta liburutegi publikoek komun dituzten betebeharrak eta helburuak aztertzeko.

Ildo horri jarraituz, gure asmoa da, eskolako liburutegi eta liburutegi publikoen arteko erlazioa finkatzeari begira, Kultura Sailak Hezkuntza Sailarekin lankidetza-hitzarmena sinatzea. j

Irakurketa publikoaren politika Frantzian

b

JEAN - FRANÇOIS SIBERS

b

Gaur egungo irakurketa publikoaren antolaketaren oinarriak 1983koak dira. Orduan, deszentralizazio legeen bidez, Estatuak departamenduen eskuetan utzi zituen Mailegurako liburutegi zentralak (BCP¹), eta udaletxeei eman herri liburutegien kudeaketaren ardura.

Oroz gainera, Kontseilu Orokorrei, Mailegurako liburutegi zentralen kasuan, eta udaletxeei, Herri liburutegienean, konpententzien uztea, sorkuntzarako eta modernizatzeko laguntza fondo berezi baten sortzearekin doa.

Fondo horrek, 1986tik oso egonkorra, Herri liburutegiei baimentzen die dirulaguntza garrantzitsu baten lortzea, batez bestean % 30ekoa egoitza, altzari eta informatikari doakienean, arau batzuk beteko diren baldintzapean: biztanle bakoitzarentzat m² guttiengo bat, langilego profesionala, eroste eta berritserako dirutza handia.

Mailegurako departamenduko liburutegiek (BDP²) beren gain hartu behar dute liburuen zabalketa herri ttipietan (Bibliobus sistema erabiliz). Lurralde eta herritar baztertutak liburura eta irakurketara heltzea dute helburu, besteei zuzendu zerbitzu berdina segurtatuz.

Estatuaren sostengua modernizazio prozesuan agertzen da, eta departamenduek hornidura ttipienei ematen dizkieten dirulaguntzen itzultze handi bat baimentzen du.

¹ Jean-François Sibers Akitania eskualdeko Kultur Ekintzen Zuzendaritzako (DRAC) liburu eta irakurketarako kontseilaria da.

Neurri horiek irakurketa publikoaren mundua osoki aldatu dute Frantzia. 1986 eta 1997 artean, Herri liburutegiaren kopurua 1.000tik 2.500 baino gehiagora iragan da. 50.000 biztanle baino gehiagoko hiriak % 100ean hornituak dira,

- 10 eta 50.000 artekoak, % 92an,
- 5 eta 10.000 artekoak, % 68an,
- 2 eta 5.000 artekoak, % 38an.

Azpimarratzekoa da kopuruari doakion bilakaera hori kalitatezko bilakaera batekin doala:

1. Liburutegiak mediatekak bihurtzen dira, kontsultarako eta mailegurako liburuak eta inprimatuak ez ezik, entzunezkoak eta ikus-entzunezkoak ere eskainiz. Azken urte hauetan, eskaintza CD-ROMei eta logizielei ireki zaie;

2. Erosketendako diru xahutzeak urtero emendatzen dira, Frantzia mailan jende bakoitzarentzat 14 libera/urtero (2,15 euro) kokatzen direlarik, 15,5 libera Akitanian (2,36 euro).

3. Biztanlegoaren % 20an finkatzen den liburutegiaren erabilera, % 40 eta 50era igotzen da azkenik sortu diren gunetan, teknologia berriez hornituak daudenean eta ohiko dokumentu ikerketa, orientazio profesionala edo formakuntza eskaintzen dutenetan.

Laguntza neurri batzuk bilakaera horiekin batera doaz:

- 1998an, adibidez, 140 gune lagunduak izan dira Interneti lotu multimedia hornidura batentzat;

- Numerikora iragaiteak, ale bakaneko edo hauskor diren liburu batzuen kontserbazioa eta publikoarekiko aurkezpena baimentzen duena, laguntzak izaten ditu urteroko Estatu fondoen numerizazio programa batzuetatik, Estatuak osoki bere gain hartuak.

- Centre National du Livre erakunde publikoak, liburugune ttipiak azkarki laguntzen ditu oinarritzko fondoaren eraikitzeko, eta fondo berezien garatzeko garaian jarraitzen.

4. Kudeatzaileak profesionalizatzen dira. 1997an, liburutegietako lanpostuen % 63 betetzen zuten Estatu diplomadun langileek. Hots, liburutegi baten kalitatea lantaldearen kalitatean oinarritzen da lehenik.

Mutazio bat alhan jarria, Akitaniaren adibidea

Akitaniak 130 liburutegi ireki zenbatzen ditu gaur egun, Estatuaren arauari erantzuten dietenak, 55.000 m², 750 lanpostu eta 5,5 milioi mailegu urtero ordezkatzeko dutenak.

Oroz gainera, urtero 8/10 egoitza berri irekitzen dira, hori 2.000 biztanle peko herriak hunkituz ere.

Bilakera hori lotu behar dugu mediatekek betetzen dituzten funtzio berriekin: hemen tokian tokiko ondarea kudeatzeko dute, hor herritarrentzako informazio beharrak, lanbide, hezkuntza, NTIC³, turismo eta abarri buruzkoak.

Kultur tresna bat dira, baina baita gizarte, hezkuntza eta ekonomi tresna ere.

Horren azaltzeko badugu ere herriaren mugak gainditzen dituen kontzeptioa: usu, mediateka horiek herrien arteko egitura bat izateko helburua daukate.

Irakurketa publikoaren mapa biziki aldatzen da beraz: duela hogeita urte liburutegiak baldin baziren hiri nagusietan eta bibliobus bidezko zerbitzua herri ttipientzat, gaur egun kalitatezko hornidura egonkor gehiago bada herri ttipietan ere, eragina biztanle arto oso batean daukana.

Ondorioz, Mailegurako departamenduko liburutegien zeregina aldatuz doa: bibliobusak ibilaraztea baino, orain, sarean funtzionatzeko tresnak antolatzen dituzte herri liburutegi eta Mailegurako departamenduko liburutegiaren artean: katalogo komunak, erosketak eta animazioak elkarren artean antolatuak, multimedia sareak...

Pirinio Atlantikoak departamenduaren eta bereziki bere euskal partearen adibidea esanguratsua da.

Itsasbaterreko hiriek kalitate handiko hornidurak daukate: Baiona, Angelu, Hendaia; Biarritzekoa eraikitzen ari da eta Donibane-Lohizuneko hedatzen ari da.

Barnealdeko Euskal Herriarentzat, 3 eta 6.000 biztanle arteko «hiri guneen» inguruan biltzen diren 8 eta 15.000 biztanle arteko arrotan egituratua, Estatuak 1997an garapen eskema bat izenpetu du, irakurketa publiko sail bat daukana.

Bi urtez bost mediateka jarri dira (Hazparne, Kanbo, Ezpeleta, Irisarri, Donapaleu), baita hedapen bat ere (Maule), denak herrien arteko egituraren xedearekin, eta denak NTICekin hornituak.

Hazparnekoa,aldi berean herrikoa eta Mailegurako departamenduko liburutegiaren adarra da. Sareburuaren papera beteko du. Denak zerbitzugune publikotan aurkitzen dira, jendeei kultur, gizarte eta administrazio zerbitzuak eskainiz.

Azkenik, Kontseilu Orokorrak multimedia sarea proposatuko du mediateka horien eta Irisarriko zentroaren artean, azken hau ondarearen aurkikuntzan berezitua delarik.

Obrak abiatu dira, langileak 2000. urtean kontratatutako dira.

Horrelako sare eta funtzioen mutazio batekin pentsa daiteke lanpostuen eta formakuntzaren aldaketa beharrezkoa dela. Horretarako plan bat bideratzen ari da, herrien, Estatuaren eta Akitaniako eskualdeko Kontseiluaren artean, 2000-2006 aldirako, lantaldeen eta horniduren bilakaeraren bateratzeko.;

-
1. BCP: Bibliothèque centrale de prêt (Mailegurako liburutegi zentrala).
 2. BDP: Bibliothèque départementale de prêt (Mailegurako departamenduko liburutegia).
 3. NTIC: Nouvelles technologies de l'information et de la communication (Informazio eta komunikaziorako teknologia berriak).

Ipar Euskal Herriko liburutegiak... ...edo euskarazko bibliotekonomia baten (alferrikako) bilaketa?

b

XAN OTHABURU

b

i par Euskal Herriko liburutegien egoeraren parte baten agertzeko hautatu ditugun ardatz nagusiak euskarari edo irakaskuntzari lotuak egonen dira. Agerkari honetan aurkituko dugu, bestalde, Frantziako kultura sailak liburutegiei buruz eramaten duen politika, irakurketa publikoa («lecture publique») eremuan. Euskararen inguruko eta euskal munduko zenbait datu eta ikuspegi agertuko ditugu, zenbait adibide emanez, horietan Baionako Euskal Erakustokia eta Departamenduko liburu zerbitzugintzak lekuan jarri duena. Honen osagarri, Ipar Euskal Herriko mapa batean kokaturik emanen ditugu hemengo herri liburutegiak edo liburu zerbitzugintzan aritzen diren zentro batzuk.

Euskarari lotuak geldituko garelako esan dugu, alde batetik, mintzaira bera bezala, euskarazko eskaintza liburutegietan negargarria delako eta horren salatzeke, eta beste alde batetik, euskaldunak frantses agintari batek zioen bezala pesimista aktiboak garelako, egiten denaren erakusteko. Lekuko ikertzaileentzat gelditzen da Euskal Erakustokiko dokumentazio zerbitzua, denok dakigun bezala publikoari oraino hetsia gelditzen dena. Zorritzarez euskal

W Xan Othaburu IKAS euskal pedagogia zerbitzuko dokumentalista da.

fondo batentzat, ez da aipamenik egiten euskal liburutegi baten beharraz, euskarazko dokumentuak bildu eta publikoaren eskuetan utziko dituenak, kudeaketa bai profesional mailan bai euskara mailan baldintza hobereenetan egin lezakeena (bretainiarren kasua laburzki azalduko dizugu, proposamen honetan aurkitzen baitugu hemengo beharrei erantzuteko bide bat).

Irakaskuntzari lotuak geldituko garela esan dugu, hor baitira beharrak gehien sentitzen, horren inguruan bade-lako jenderik lan egiten duenik, arlo horretan baita lehen aldikotz euskarazko katalogazioa sortu Ipar Euskal Herrian. Bertzalde IKAS euskal pedagogia zerbitzuak, irakaskuntzako lau sareak biltzen dituenak, azken urte hauetan abiatu egitura berriarekin eramaten duen dokumentazio zerbitzuaren berriak helaraziko dizkizugu; Ipar Euskal Herriko leku bakarrenetako bat da euskaraz katalogatzeko orduan. Parada ona ere irakaskuntzari lotua den CNDP sareaz hitz egiteko, eta Frantzian gaindi eta Ipar Euskal Herrian arrastoak dauzkan eskola edo ikastetxe liburutegiez hitz egiteko, Kanboko Xalbador kolegioa barne.

Ipar Euskal Herriko liburutegiak

Ipar Euskal Herriko liburutegiek (eta liburu tokiek orokorki) egoera ezberdinak ezagutzen dituzte gaur egun ere. Aldea oso handia da herri liburutegiak konparatzen baldin baditugu, adibidez Hendaia-ko herri mediateka (20.000 liburu, 3.200 CD audio, 110 harpidetza, sei langile soldatapeko, 12.000 biztanlerentzat) eta Donibane-Garaziko liburutegiaren artean (langile bat denbora erdiz, 10.000 biztanle duen arto batentzat). Ber aldean aurkitzen dugu euskararen edo euskararen inguruko eskaintzan: leku bakarretan hiru hizkuntza erabiltzeko eta lekuko (Euskal Herriko) dokumentazioaren balioan jartzeko politika, beste anitz liburutegitan euskararen ez ezagutzarik eta/edo euskarazko eta euskararen inguruko fondo aberaste politika oso eskasa. Honekin batera esan nahi dugu ez dela gure solasa ulertu behar egiten denaren kritika soil bezala, bere-

ziki dakigularik liburutegietan lan egiten dutenak beren lana ahal bezain ongi egiten entseatzen direla. Bakarrik eskaintza eskas gelditzen den eremuetako hutsuneei gure kezken zuzentzean datza.

Ipar Euskal Herriko leku anitzetan aurki daiteke liburu gordailu edo depositurik¹: herri liburutegi, mediateka, artxibategi, dokumentazio zerbitzu... Lehen biak agerkari honetan bertzalde aipatuak izanki, besteez bi hitz eginen ditugu.

Euskal mundua hunkitzen duten artxibategi nagusiak Parisen, Paben, Londresen... aurkituko ditugu. Nafar tarrok Iruñera joan beharko dugu; halere zenbait hirik beren artxiboak kontserbatzen dituzte; Baionako kasua hor dago, XII. eta XIII. mendeetako hiri aktak gordetzen dituela. Bertze leku aipagarrietan, Baiona eta Euskal Herriko Merkatal eta Industria Ganbarako artxibategia (ekonomia eta itsaso ingurukoak besteak beste), Baionako apezpikutegia eta Belokeko fraidetxea (erlijio eta musika ingurukoak)...

Dokumentazio zerbitzuetan aldiz ugaritasuna agertzen da: Senpereko INRAren zentroa, ur ingurumenaz eta arrainen hazkuntzaz arduratzen da; Baionako Erizainen formaziorako erakundearena, medikuntzaz gain baita beste anitz gaiez ere (liburu zaharrak...); Biarritzeko Zientzia ikerketen zentroarena, itsaso, itsasgizon eta naturalistei buruzko arloez... Geroko utziko ditugu irakaskuntzari lotu bi dokumentazio zerbitzu, CDDP, CRDP sarean sartzen dena (frantsesez funtzionatzen duena) eta IKAS euskal pedagogia zerbitzua (euskaraz).

Euskal Erakustokia 1924an sortu zen gauzen biltzeko eta erakusteko. Bete nahi duen beste funtzioetan, dokumentuen bateratzea badago. Herri Ohitura eta Arte Erakustokiei dagokienez, eskualdea ordezkatzan duen dokumentazioaren bilatze, biltze, kontserbatze eta sailkatzean oinarritzen da. Baionako Euskal Erakustokiko dokumentazio zentroak euskarri ezberdineko dokumentuak biltzen ditu: liburuak («Frantzian, euskal mundua hunkitzen duen liburutegi handiena»²), eskuizkribuak (aipagarrienak pastoralak), mikrofilmak, agerkariak (XIX. mendekoak ere), artxiboak, argazkiak, filmak, bideoak, entzunezkoak... Era-

kustokian aurkituko ditugu adibidez Joanes Leizarragaren liburua, edo Axularren *Gueroco guero...* Gaur egun Dokumentazio zerbitzua publikoari hetsirik gelditzen da, berri-tze obrak direla eta; garai horretan informatizatzeko lanari ekin diote. Agian laster baliatuko dugu horrelako gunea. Ohar bat dokumentu katalogatzeari buruz: arlo bereko dokumentazio zentroen erduei segitzen die, eta hori zoritxarrez erdara hutsean.

Ipar Euskal Herriko liburu zerbitzugintzari azken deskribapen baten emateko, aipa dezagun Pabekoari eratxikia dagoen Ipar Euskal Herriko BDP³. Hazpainen kokatua da, gehienbat literatura hunkitzen duten 200.000 liburu dauzka eta departamenduaren menpe dago. Zerbitzu honek 10.000 biztanle peko 90 bat herri hunkitzen ditu, herri liburutegiak (18), elkarte liburutegiak edo eskolak liburu gordailu bihurtuz. Bibliobus sistema batek liburuen banaketa segurtatzen du, hiru hilabetetik behin. Liburu gordailu bakoitzak galde edo behar zehatzak helaraz diezazkioke egoitza nagusiari.

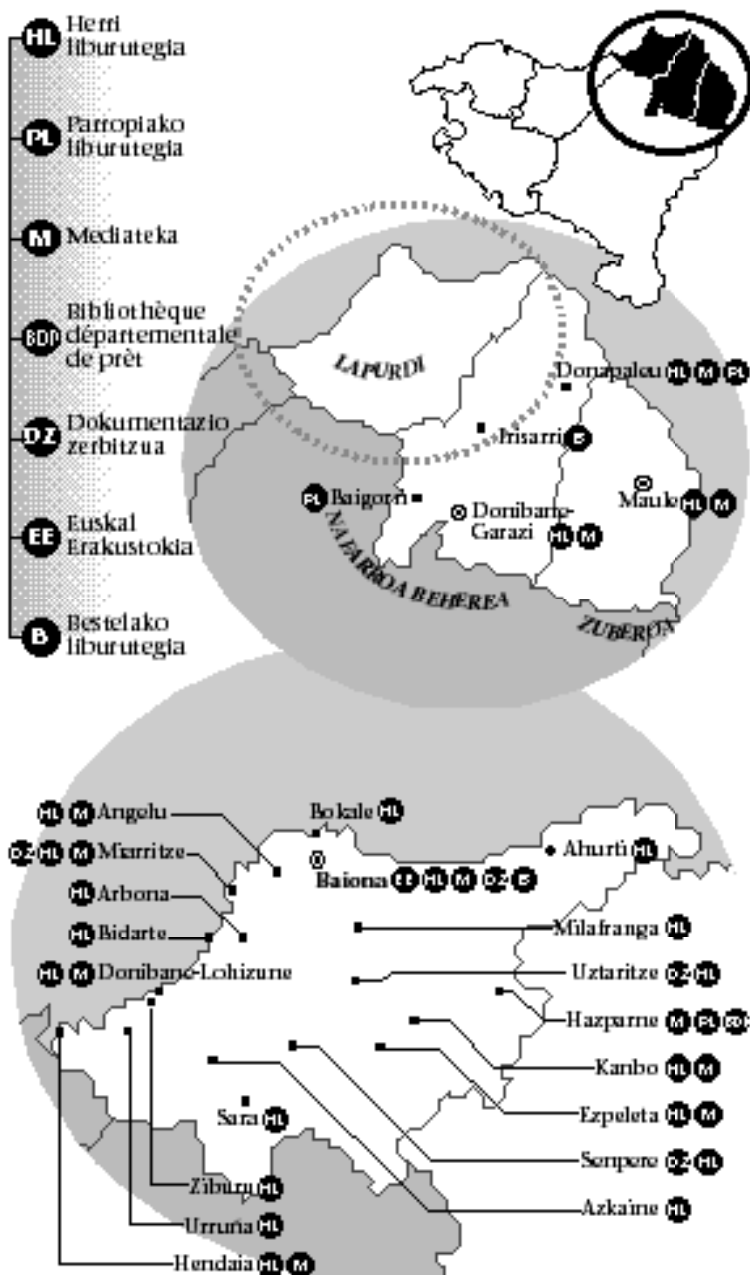
Ondoko orriko mapan, bakarrik agertuko ditugu herri liburutegiak eta dokumentazio zerbitzu bereziak, elkar-te liburutegiak edo publikoari ireki liburu gordailu guziak gehiegi bailitezke.

Èuskarari buruzko zenbait kezka eta urratsen proposamena

Gure euskarari buruzko kezka bi arlo nagusitan agertzen da: lehena euskarazko fondoaren biltze, aberaste eta denen eskuetan ezartzean, bigarrena dokumentu horien euskaraz tratatzeko garaian.

Herri eta elkarte liburutegi bakoitzak bere fondoaren aberasteko politika eramaten du, barne ohiturei segituz edo galdeei erantzunez. Azken puntu honetan, irakurle-goaren portaera euskararen egoerari lot diezaiokegu: leku gehienek aitortzen dute euskarazko irakurle-goaren kopuru murrizta, gehienetan haur eta gazteek ordezkutzen dutelarik. Beste alde batetik salatzea da duela zenbait urte

IPAR EUSKAL HERRIKO LIBURUTEGIAK

Eusko Jaurlaritzak herri liburutegiei egin zien liburu eskaintza anitz lekutan luzaz kutxetan egon dela, hamaika arrazoiengatik. Horietan liburuzainen euskaraz ez jakitea agertzen da.

Gure ustez, profesionalen elebidun izateak baimenduko luke irakurlego berri baten lortzea, interes berri batzuen piztea, ideien barreiatzea, beste jende batzuei amets egiteko eta jorratu gabeko bideen irekitzea... hots, liburuak berez opari dezakeena publiko zabalago bati eskaintzea.

Liburuzain euskaldunek deitoratzen dugun fondoaren eskasa eta hizkuntzari buruzko ezagutzaren eskasarekin batera, egun guzietako lanerako behar diren tresnen falta agertzen da. Katalogatzeko garaian, zenbait tresna beharrezkoak dira eta alde egiten digute. Hala ere, ezin gaindituzko arazorik ez delako, zenbait urrats eginak edo egitekotan dira, bereziki dokumentazioaren kudeatzeko logizielaz eta thesaurusaz aritzen garelarik.

Euskaraz katalogatzen dugunok, Grenoble hiriko enpresa batek sortu SuperDoc logiziela erabiltzen dugu, malgutasun handia proposatzen baitigu. Ohiko funtzioak eskaintzeaz gain (dokumentu kudeaketa, informazio bilaketa, emaitzen ustiapena, maileguen kudeaketa...), programak, baseak nahi den kopuruan eta nahi den formatuan eraikitzeke moldakortasun handia eta thesaurus ezberdinen erabiltzea baimentzen du; horietan euskarazkoa nahiz norberak moldatutakoa erraz sartuko genukeenean. Bertalde, esteka batzuen bidez, baseen arteko loturak eraiki ditzakegu, baita Internet edo Intraneterakoak ere.

Beste tresna bat eskasten zaiguna, euskarazko gai zerranda da, nahiz thesaurusa hobetsiko genukeen. Azken honen osatzeko hitz edo hitz multzo batzuko baditugu, deskribatzaileak deitzen direnak. Egituratuak eta antolatuak (hierarkizatuak) dira erlazio batzuen bidez. Sailkapen bat baino indexazio finagoa eskaintzen du: deskribatzaileak nahi den kopuruan hauta daitezke, dokumentuaren aspektu ezberdinak agertaraziz. Hezkuntza Nazionalak Motbis thesaurusa sortu du irakaskuntza munduak erabil dezan: ikastetxe, CRDP eta irakasle formakuntza leku..., sare lana baimenduz. Irakaskuntzari lotu beste thesaurus bat ezagu-

tzen dugu ere, hau da, Europako Kontseiluak sortu duena, EET (European Education Thesaurus)⁴.

Urratsak urrats!... gauzak aurreratzen ari dira eta pentsatzen dugu Motbis thesaurusaren euskaratzea urte honetan abiatzen ahalko dela; bertzalde, SuperDoc dokumentazio logizielaren euskaratzeko lehen pausoak emanak dira.

Liburuzain euskaradun profesionalen ezak eta oraino euskarazko eta euskararen munduko dokumentazio bilgune baten faltak erakartzen digu Britainian agertu den proiektu baten aipatzera: «Al levraoueg vrezhonek» (la bibliothèque bretonne)⁵.

Britainiarrek ere bretoierazko dokumentuen bateratzeko eta publikoaren eskuetan uzteko liburutegi baten beharra sentitu dute. Emglev elkarteak sortu dute eta xedeztat hartu kultur egoitza berri baten sortzea, bretoiera ez duena museo batean bezala finkaturik utziko baina balorizatuko duena, egun guzietako lan tresna eginez. Egoera zertan den abiatu dira: bretoierazko liburutegirik ez izan ki, orain arte sailkapen bibliografikoa egiteko orduan bretoiera hizkuntza arrotza bezala hartzen da, eta bretoierazko liburuen sailkapena egiten da, hizkuntzaren araurik kontuan hartu gabe. Ondotik ikus genitzake Liburutegi britainiarraren misioak⁶, euskal munduan geure egin ditza kegunak.

(Euskarazko) Irakaskuntzaren inguruan aurreratu pausoak

Irakaskuntzaz aritzeko arrazoiak gorago emanik, euskaraz funtzionatzen duten bi gune aurkeztu nahi dizkizugu, bakoitza Estatu mailan egiten denean sartuz.

Gero eta gehiago lehen hezkuntzako ikastetxeei galdegina zaie liburutegi edo dokumentazio zentro baten antolatzea, eta horretan dabilta bigarren mailako eredia baliatuz. Lehenetan irakasleek (edo ikasleek) kudeatzen badute zentroa, kolegio eta lizeoetan dokumentalistek edo profesionalek kudeatzen dute CDI⁷ edo Dokumenta-

zio eta informazio zentroa. Hauen misio nagusiak, dokumentazioa edozein euskarritan (teknologia berriak, Internet barne), informazioa ahal bezain zabala (prentsa, ikastetxe eta honen inguruko gertakariak, hezkuntzari buruzko legedia...) eskaintzean oinarritzen dira. Zentro horiek hezkuntzaren barne eta ardatz izan nahi dute. Irakaskuntzaren planteamendu pedagogikoa berritzen ari da, ikasleek ez dute soilik irakasleen jakintza iturritik edan behar, ikasketen edukia bezain garrantzitsua da gaiaz jabetzeko erabiltzen den moldea. Premiatsua da ikasleak jakin dezan informazio edo dokumentu bat bilatzen, aurkitzen, hautatzen eta erabiltzen; eta irakasleekin partzuergoan, dokumentalistaren laguntza eta gidaritza.

Euskal liburuak eta euskarazko dokumentuak, Seaskan eta gela elebidunak (B eredu) dauzkaten ikastegietan baik ez dira aurkitzen; galdea eginez gero, aberasteko parada ukan dute azken bi urteotan Eusko Jaurlaritzak eman eta IKASek banatu liburuekin. Kanboko Xalbador kolegioak duela urte batzuk CDIa muntatu zuen eta geroztik D eredu ko haurrei bi hizkuntzetako liburu eta eskuliburu hautu zabal baten eraikitzen segitzen du, katalogazio lana euskaraz eginez. Ikastetxe gehienek euskarazko eskaintzan zuten hutsunea betetzeko sortu da IKAS euskal pedagogia zerbitzua.

1959an sortu elkarte honek, araudiak berritu zituelarik 1996an, xedetzat hartu zuen

euskararen eta euskarazko irakaskuntza hedatzen laguntzea, bai eta euskal ondarea eta kulturaren ezagutza bultzatzea eskoletan, bide hauek erabiliz:

- mota guzietako dokumentalak maileguz eskainiz...
- pedagogia saileko animazioak eta ikerkuntza landuz...
- dokumentu berriak sortuz eta hedatuz...⁸

Lehen bideari doakionez, euskarri ezberdinetako dokumentalak izan daitezke: liburu (eskolako eskuliburu, literatura obra, entziklopedia, ikerlan...), entzunezko, ikussezko, disko konpaktu, CD-ROM... Bertzalde, araudiari begiratzen badiogu berriz ere, «IKAS euskal pedagogia zerbitzua kontsultatzen ahalko da komunikabide aitzinatuenak erabiliz». Urrunago,

Zerbitzu horiek oroz gainetik eskola publiko eta pribatuetako irakasleei eskaintzen zaizkie, helduen irakaskuntzan ari direnei, kultur arduradunei, bai eta publiko zabalari.

Bertzalde, IKASek elkarlan hitzarmena dauka CNDP⁹ sarean sartzen den Akitaniako CRDPekin¹⁰; Parisen kokatu sareburuak, eskualde mailako 29 zentroek eta departamendu bakoitzeko CDDPek¹¹ osatzen dute sarea. Departamendu honentzat, Pabeko zentroak adar bat dauka Baionan. CNDParen misioetan aurkitzen dugu dokumentazio funtzioa, horretan informazioaren kudeaketa eta dokumentu pedagogikoen beharren azterketa. Edizio sailean, edizio pribatua osatuko du eta euskarri ezberdinetan eta publiko mugatu bati eskaini dokumentuetan eskua har lezake. Hor arestian aipatu Motbis thesaurus, ikastetxeak horni ditzakeena. CNDPa bezala, CRDP eta CDDPek dokumentu baliabideen bilgunea behar dute izan.

Baionako CDDParen adarraren parekoa nahi du izan IKAS euskal pedagogia zerbitzuak, bereziki liburutegi eta dokumentazio zerbitzuan. Ezberdintasun handi batekin: publikoa irakasle euskaldunak izanki, lanean aritzeko orduan, baita katalogatzerakoan ere, euskara egun guzietako tresna dela erran behar.

Azken hitza

Liburu mundua zabala zela bagenekien, liburu zerbitzugintzak anitz aspektu dituela Ipar Euskal Herrian ikusten dugu, Frantzia mailako ereduak segitzen dituela behin eta berriz erran behar dugu. Herri liburutegien egoerak hobetzen segitzen du eta pozgarria da; honekin batera agertu nahi ukan ditugun gauzetan, gure hizkuntzaren eta honen tratamenduaren gaur egungo izaera da. Deus gutitik zerbaitetara heltzea da orain arte egin dena. Euskaraz eta euskararen inguruko gauzetan egiten dena arlo eta eremu guzietara hedatzeak izan behar du gaur eta biharko erronka. Zenbait egitura beharrezkoak direla erranik, lan bat elkarrekin eraman behar dugu eta zenbait

urrats eginak dira: Euskal Herri guziko liburuzainak bil-tzen dituen eta bil ditzakeen Joana Albret mintegia hor dugu, egin dituen lanekin eta bere errebindikazioekin (Biblioteka Nazionalarena barne). Profesionalen borondatea hor dugu, beste gauza batzuk oraino gauzatzekoak dira euskaraz lan egiteko garaian, baina tresna horiek ere mende eta zendako ez urte berriak gure eskuetan ezarriko dituela gutiziatzen dugu. Urratsez urrats...j

-
1. Xehetasun gehiagorentzat ikus: *Ondarearen gidaliburua: Ipar Euskal Herria*. EKE, 1998.
 2. Haritschelhar, Jean: «Le Musée basque: une institution au service de la culture» in *Hommage au Musée basque*. Euskal Erakustokiko Adixkideen elkarte, 1989.
 3. BDP: Bibliothèque départementale de prêt.
 4. EET new edition, 1998. Interneten kontsulta dezakegu Eurydice Europako Kontseiluaren gunean: <http://www.eurydice.org>
 5. «Rapport sur la nécessité de créer une bibliothèque publique dédiée au breton et fonctionnant en breton: Al levraoueg vrezhonek, la bibliothèque bretonne» in *Kannadig* 56, 1998.
 6. Liburutegi bretainiarraren misioak:
 - (1) Bildu: bretoieraz eta bretoieraren inguruan eta euskarri ezberdinen bidez kolezio entziklopedikoa eraiki, publiko zabalari, ikasleei, ikertzaileei irekia dagoena.
 - (2) Kontserbatu:
 - Kolekzio entziklopediko hori ongi erabilia izanen dela segurtatu, lanaren ezagutza eta bretoieraren ezagutza duten profesional batzuen bidez.
 - Kolekzioari babesa segurtatu.
 - Liburutegi bretainiarraren geroa segurtatu.
 - (3) Garatu:
 - Bretoierazko fondoan jabeen galdegin Liburutegi bretainiarrean bere ondasunaren uztea...
 - Liburutegi bretainiarreko lege gordailua sortu, bretoierazko edo bretoierari doazkion dokumentu guzientzat.
 - (4) Hedatu:
 - Liburutegi bretainiarreko fondoa edozeini ikusgai bilakarazi, oraingo komunikazio bide berrien bidez.
 - Liburutegi bretainiarra integratu dokumentazio zerbitzu eta unibertsitateetako liburutegien nazioarteko sarean...
 - (5) Animatu:

- Idazleek Liburutegi britainiarrean erakarriko dituzten kultur animazioak antolatu...
 - Bretoiera idatzia eta mintzatuaren erabileraren promozioa egin...
7. CDI: Centre de documentation et d'information (Dokumentazio eta informazio zentroa).
 8. IKASen Administrazio kontseiluaren erabakia, 1995eko iraila.
 9. CNDP: Centre national de documentation pédagogique (Pedagogia dokumentazio zentro nazionala).
 10. CRDP: Centre régional de documentation pédagogique (Eskualdeko pedagogia dokumentazio zentroa).
 11. CDDP: Centre départemental de documentation pédagogique (Departamenduko pedagogia dokumentazio zentroa).

Euskal Autonomia Erkidegoko biblioteka publikoen egoera

b

MAITE LOPETEGI

b

Historia

Euskal Herriko biblioteken historia aspaldikoa da. Baina artikuluko honen eremua, egungo egoera eta Euskal Autonomia Erkidegoko biblioteka publikoak dira. Beraz, hori ulertzeko beharrezkoa iruditu zaigu EAEn sorrerara eta Estatutua sortu zeneko garaietara atzera egitea.

Euskal Herriko Autonomia Estatutuak zera dio (10. art., 20): «Euskal Herriko Erkidegoak honako gaietan erabateko konpetentzia dauka» (eta besteren artean) «Artxibo, Biblioteka eta jabetza estatala ez duten beste ondarearen gainean».

1980ko irailaren 26ko dekretuak, besteren artean, Liburu eta Liburutegiei dagozkien konpetentziak Erkidegoari egotzi zizkion (BOE, 1981eko otsailaren 5ean, 31).

Horren ondorioz, zenbait erabaki hartzeari ekin zioten eta horrela:

- Urtarrilaren 11n, 90/82 dekretuak Euskadiko Biblioteken Erakundea sortu zuen.
- Ekainaren 5eko 153/1984 dekretuak, Kultura Sailaren menpe, Ondare Historiko Artistikoaren Zuzendaritza sortu zuen eta honek, besteren artean, museoak, artxiboak

W Maite Lopetegi Casares Kultur Etxeko liburutegiko arduraduna eta Joana Albret Bibliotekonomia Mintegiko partaidea da.

eta ondare bibliografikoa babestu eta sustatzeko ardua eta *biblioteka politika antolatu* eta liburua sustatzeko arduraz zeukan.

Baina bestalde, 1983an, Lurralde Historikoen Legea onartu zen eta horrek boterea berrantolatu beharra eragin zuen. Une horretan, herrialdeek, Lurralde Historikoen menpe zeuden biblioteken gaineko konpetentziak bereganatu zituzten. Bestalde, komunak ziren erakundeek sortutako arauak garatu eta indarrean jartzea Lurralde Historikoei zegokien.

Beraz, 1985etik aurrera, Lurralde Historikoei, bere eremuko ondare dokumental eta bibliografikoari zegokioenez, nahi zituen sustatze jarduerak egin zitzaketen eta udal konpetentziakoak ziren zerbitzuak egoki eta erabat ematen zirela ziurtatu behar zuten. Horien artean zeuden 5.000 biztanle baino gehiago zituzten herrientzako udal liburutegiak ziurtatzea (Ley de bases de régimen local 26.1 (b) art.).

Une horretan, loratze handi bat eman zen EAEn, batez ere, udal liburutegiei dagokienez: liburutegi berriak sortu ziren, hainbat tokitan arau gehiegirik gabe erdi publikoak bailiran funtzionatzen zuten zenbait liburutegi osatu eta beste estatus bat eman zitzaien (ordura arte, jabetza partikularren, edota eskola eta komentuen eskuetan zeudenak, edo emarien ondoriozkoak zirenak, eta abar). Aldundiak, horretarako, liburu multzoak eman zituen, hala nola langileria aukeratzeko laguntza eskaini, edo egoitzak eraikitzen lagundu zuen. Esan beharra dago ez zegoela inongo sistematizaziorik edota bibliotekei zegokien *politika diseinurik*.

Uztailaren 3ko 7/1990 Euskal Ondare Kulturalaren Legea

Horrela, 1990. urtera iritsi ginen. Azkenik, lege bat sortu zen. 11 urte pasa ziren Autonomia Estatutua onartu zenetik. Ez dugu hemen legea bere horretan azalduko. Legea, lege den neurrian, orokorra da eta ez da zehaztasune-

tan sartzen. EAEko biblioteka publikoei dagokienez, garrantzitsuena Euskadiko Liburutegi Sistema Nazionala sortzea izan zen (86. art.), Sistema Nazional horren zeregin nagusiak definitzea («Sistemaren barruan dauden biblioteken jarduera eta programak koordinatu eta *biblioteki eta euskal ondare bibliografikoari dagokion politika diseinatzea*», 87. art.), eta azkenik, Liburutegi Sistema Nazionala martxan jar zedin, Eusko Jaurlaritzak berariazko zentro bat sortu behar zuen Kultur Sailaren menpe (88. art.). Gero, Liburu eta Liburutegi Zerbitzua deritzona.

1993an Liburu eta Liburutegi zerbitzua martxan zela esan daiteke, eta EAEko liburutegietan banatu ziren orri teknikoetan, sare nazionala eta zerbitzuguneak definitzen ziren. Hemen haren laburpen bat ematen saiatuko gara (eta dagoeneko aldatu direnak zuzendu edo erantsi egin ditugu):

- Liburutegi berriak sortzeko liburu multzoak eman.
- Urtero liburutegi guztietara liburu fondoak berrizatzeko liburu multzoak eskaintzen dira. Batetik, oinarrizko bibliografia, gehienbat euskarazko liburuz osatua, eta bestetik, bibliografia hautatuaren bitartez, udal liburutegien fondo bibliografikoa osatzen da.
- Aldizkako argitalpenen harpidetzaren sustatzea.
- Lege gordailuan sartzen diren liburuen zerrendak bidaltzen dira.
- Hitzarmen baten bidez, garai batean Eskoriatzako Irakasle Eskolak zuen dokumentu zentroarekin eta egun Donostiako Liburutegiko haur sailak duen dokumentu zentroarekin, ikastaroak antolatzen dira eta horrek argitaratzen duen *Irakurketa eta haur literatura* aurkibide aldizkaria bidaltzen da.
- Haur irakurzaletasuna bultzatzeko bideak eta dirulaguntzak ematen dira.
- EAEko liburutegi guztiei buruzko Estatistika ikerketa bat egiten ari dira, liburutegiak benetan zein egoeratan dauden jakiteko.

Orri tekniko horietan, une hartan oraindik gauzatu gabe zeuden baina egun martxan dauden hainbat zerbitzu iragartzen ziren:

- Liburutegietako informatizazioa, «Absys» programaren bidez.

Azkenik, Bibliografia Ondarearen Katalogo Orokorren egitasmoa iragartzen zen. Egundak eta ofizialki ez daukagu egitasmo horren berririk.

Zerbait ahaztu badugu, barkamena eskatzen dugu alde zuzenetik, baina gure ustez nagusia islatu dugu.

Gaur eguneko egoera (edo horren guztiaren ondorioak)

Lehenik eta behin, arestian aipatutako puntu horiek aztertuko ditugu eta azterketa honek kritika itxura har dezake. Horrekin ez genuke inoren lana gutxietsi nahi. Ziur gaude, Liburu eta Liburutegi Zerbitzuan dauden langileek bere lana ondo betetzen saiatzen direla. Baina, zerbitzu horien hartzaile garen neurrian, zerbitzu horiek dituzten akatsak azaldu beharrean gaude, zerbitzu horrek hobera egingo badu. Beraz, zentzu onuragarrienean aritzea da gure helburua.

- *Urtero liburutegi guztietara bidaltzen diren liburu fondak:*

- Gehienbat euskarazko liburuz osatua den oinarrizko bibliografiari dagokionez, liburuak urtean behin bidaltzen dira. Horrek zera esan nahi du: liburutegietan liburu horiek iritsiko direla jakinda, ez dute bere aurrekontutik euskal libururik erosten, bestela liburu horiek bikoiztu egiten baitira, eta horrela euskal irakurleak ez du azken argitalpena garaiz eskuratzeko aukerarik. Jakina, hainbat liburutegitan erabiltzaileari kalte hori ez egiteko, bere aurrekontutik erosten dituzte. Beraz, liburutegiak zerbitzu horren aurrean zein erabaki hartzen duen alde batera (euskal liburuak erosi ala ez), gai honetan liburutegiei lagundu baino arazo handi bat sortzen zaie eta euskal irakurleari eta euskal argitalpeni mesede txikia egiten. (Eta hemen ez gara sartuko euskal argitaletxeek gai honi buruz dituzten kezuak aztertzeraz).

- Bibliografia hautatuari buruz, urtean behin Gasteizko udal liburutegian erosi diren liburuen zerrenda bat bi-

daltzen da (SHUari jarraituz eta izenburu, egile eta gai aurkibidez hornitua) eta, liburutegi bakoitzari, zerrenda horretatik aukeratzen dituen liburuetan gastatzeko dirulaguntza bat eskaintzen zaio. Liburutegi zerbitzuari fakturen kopiak bidali behar dizkio eta horietan zerrendako liburuak azaldu behar dute. Arazoa: liburutegi bakoitza urtean zehar bere aurrekontutik liburuak erosten aritu da eta zerrenda iristerako interesatzen zaizkion liburu gehienak erosiak ditu. Liburuak zerrenda bati begira erosi behar ditu (liburua bera ikusi gabe); gehienetan hori guztia egiteko denbora laburra izaten da. Eta lan neketsua izaten da zerrendako liburuak liburutegiko erosketaren politikaren barruan txertatzea. Praktikan, liburutegietan zerrenda iristen deneko garaia, nahaspilatsua izaten da. Jakina fondo osatzeko dirulaguntza primeran datorkiola edozein liburutegiri, baina hori egiteko modua ez zaigu eragingarriena iruditzen, are gutxiago, dagoeneko liburutegi gehienak informatizatuta dauden garai honetan.

- *EAEko liburutegi guztiei buruzko Estatistika ikerketa:*

- Ustez, lan horri 1993an ekin zioten, baina ez dugu azterketa horren ondoriorik inon ikusi. Lan hori izugarri baliotsua iruditzen zaigu, baldin eta EAEko liburutegien egoera zein den aztertu ondoren, egoera hori hobetzeko abiapuntutzat hartzen bada. Hau da, estatistika azterketak, ebaluaketa orokor baten zati bat izan beharko luke. Baina, ebaluaketa horrek beste puntu asko eduki beharko lituzke.

- *Liburutegietako informatizazioa, «Absys» programaren bidez:*

- 1993an egitasmo zena, egun errealitate bat da, baina arazoz jositako errealitate bat. Hasteko, Eusko Jaurlaritzak Absys programa inposatu zuen zenbait bibliotekarik egindako proposamen edo iradokizunak kontuan hartu gabe. Gauzak honela, biblioteka handietan Absys-Unix nagusitu zen, erabiltzaile askorentzat, eta biblioteka txikietan Absys-Windows, erabiltzaile bakarrarentzat. Absys, Unixen lan egiteko diseinatu zelako edo azken batean Windowserako behar bezala egokitu ez zelako, gauza da dioxosozko programa honen hasierako bertsioak arazo larriak sortu zituela eta informazio galera nabarmenak eragin.

Ez dira bilera gutxi egin Eusko Jaurlaritzan, biblioteka eta Baratz, Absys kudeatzen duen enpresako ordezkarien artean. Azkenean, bibliotekariak, mantentzea eta laguntza teknikoa ordaintzeari uko egitea gomendatu zuten eta horrela erabaki udalek, Baratzek bertsio benetan fidagarria eta behar bezala egokitua eskaini arte.

Egun, Absys-Windows NT jarri dute martxan eta akatsak dituen arren, badirudi tunel beltzetik irteten ari garelako eta aurrekoak baino bertsio askoz ere fidagarriagoa dela. Bibliotekariak lasaiago daude nahiz eta oraindik ere Murphyren legea gogoan izan: «informazioa galtzeko arriskua baldin badago... galdu egingo da».

• *Bibliografia Ondarearen Katalogo Orokorren egitas-moa:*

- Esan bezala ez daukagu horren berririk.

• Beste puntuei dagokienez (liburutegi berriak sortzeko liburu multzoak ematea, aldizkako argitalpenen harpidetza, lege gordailuan sartzen diren liburu zerrendak, haur irakurzaletasuna sustatzeko ekintzak eta hitzarmenak), argi dago ekarpen onuragarriak direla, baina gure ustez saio puntualak gertatzen dira, arestian aipatutako ebaluaketa horren faltan eta, noski, *politika diseinu* batetik kanpo.

Liburu eta liburutegi zerbitzuak eskaintzen dituzten zerbitzuak aztertzeaz gain, beste gai batzuk ikusi behar gertatzen diren egoera zein den aztertzeko:

• Udal liburutegien arteko koordinazio eskasa eta horren ondorioz datorren ondare bibliografikoa modu errentagarrian ustiatzeko aukerarik eza.

• Eskola liburutegiei eta eskoletan liburutegiaren erabilpenari ematen zaion arreta eskasak (ia gehienetan irakasle edo irakasle taldearen sentsibilitatearen esku gertatzen dena), udal liburutegiei ikasle jendearen eskaera horri erantzun beharra sortzen die, horrek dakarren indefinizio arazoarekin (bai liburutegia diseinatzerakoan, bai fondoaren erosteta politikari dagokionean). Gauzak ez dira askoz hobeak unibertsitate mailako liburutegiei dagokionean (haien leku eta ordutegi faltak betetzera bultzatzen dituztelarik udal liburutegiak).

• Euskarari dagokionez, hainbat puntu aztertu behar da:

- Udalak eta Eusko Jaurlaritzak erabaki duten hizkuntza eskakizuna bete behar dute langileek, eta askotan, liburutegia izatearen faktorea ez da kontuan hartu hizkuntza eskakizun hori erabakitzerakoan. (Honela, toki askotan 2. hizkuntza eskakizuna eskatzen zaio bibliotekariaren lanpostuari, egin behar dituen hainbat jarduerak euskara maila hobea eskatzen dutela kontuan hartu gabe).

- Barruko jarduerak (irakurleentzako gidak, seinalez-tapena, bisitaldiak, harreman publikoak, publizitatea, e.a.), gehienetan, bibliotekariaren hizkuntza mailarekin, sentsibilitatearekin eta udalak duen hizkuntza politikarekin lotuta egoten dira.

- Biblioteka jarduerak, nolana ere, tresneria falta du eragozpenik handiena. Euskaraz daukagun testu bakarra, «Liburutegi Publikoetarako Orientabideak: IFLAren Liburutegi Publikoen Sailerako prestatua» da, Madrilgo Kultura Ministerioak, Liburu eta Liburutegien Zuzendaritza Orokorren bidez argitaratua. Jakin badakigu azken urteotan Liburu eta Liburutegi zerbitzua behin betiko gaiburuen zereenda bat prestatzen ari dela. Baina, horretaz gainera, beste pauso batzuen beharra ikusten dugu udal bibliotekak euskaraz gaztelaniaz bezain era normalizatuan funtzionatu ahal izan dezaten: katalogatzeko arauak, sailkapen hamartarra, autoritate irizpideak, terminologia, katalogo eredu finkatzea, eta abar.

Alegia, ez zaigu iruditzen euskaraz funtzionatzeak ahalegin puntual askoren metaketa izan behar duenik, baizik eta gaia modu orokorrean jorratu behar dela (eta orokorra baita eremu eta liburutegi motaz harantz ere, hots, beste herrialde eta liburutegiekin lankidetzan, euskara ez baita soilik EAeko «bigarren» hizkuntza ofiziala). Dena den, ez dugu gai honetan hemen sakonduko, monografiko honetako beste atalen batean hemen baino hobeto aztertzen baita.

• Biblioteketako langileei dagokiona: honi buruz esan beharra dago oso lan ona egin zutela Elena Martinez eta Gloria Osacarrekin 96/1 orri teknikoetan langileen lanpos-

tuei buruzko txostena egin zutenean. Hori egiteak liburutegian egin beharreko zereginak deskribatzera behartzen zuen eta langileen kualifikazioa definitzen zuen, baina ez zuen araudi ofiziala izatearen indarrik.

Uztailaren 3ko 7/90 legeak, arestian aipatu ditugun beste gauzen artean, 82. artikuluan zera dio:

biblioteka (...) eta dagozkion zerbitzua eta pertsonal teknikoa izango du haietara iristeko, informazio, inbestigazio, hezkuntza, kultura eta aisialdi beharrak asetzeko.

Egungo egoera maila honetan ezin aldrebesagoa da. Lege eta araudirik ezean, eta udal liburutegiek udal jabetza dutenez, udalek erabakitzen dute langilegoaren kualifikazio maila eta zereginak. Udal liburutegien munduan ibili den edozeinek ezagutzen du gai honetan aurki daitzkeen «bitxikeriak» eta zabalegia eta «kafkarregia» da hemen azaltzen hasteko.

- Gauza bera esan genezake zerbitzuaren antolaketari buruz:

Zerbitzuen ordutegiak, zabalkundeak, fondoan osaketak nolakoak izan behar duten (hemeroteka zerbitzurik izango den ala ez, bideo eta CD eskaintzarik bai ala ez, multimedia zerbitzuekin zer egin, eta abar), gehienetan, inongo azterketarik gabe erabakitzen da.

- Aurreko puntu honek beste gai batera garamatza. Udalen eta Eusko Jaurlaritzaren arteko koordinazio eza. Udal biblioteka gehienek hiru administrazioen esku-hartzea jasaten dute, eta bakoitzak paper desberdina jokatzen badu ere, gehienetan ez da jakiten norengana jo behar den arazo jakinak azaltzeko. Bestalde, sarritan lan bikoizketak ematen dira (adibide gisa, aldizkako argitalpenak Madrilgo Kultura Ministerioaren zerbitzutik eta Liburu eta Liburutegi zerbitzutik iristen dira, edo oso antzeko inkesta/estatistikak bete behar dira bai INE, EUSTAT edo unean uneko udal zerbitzurako).

- Ikusten ari garen inprobisazio horren guztiaren ondorioz, sarritan gai garrantzitsu bat kanpoan gelditzen ari da liburutegi gehienetan: Tokiko Bilduma. Larriagoa, kon-tuan izanik hori udal liburutegiek, eta ez beste inork, egin beharko lukeen lana dela.

Ondorioak

Arestikoa ikusi ondoren, zenbait gogoeta egin beharra sortzen da.

Oro har, 1980an Liburu eta Liburutegiei dagozkien kompetentziak Erkidegoari egotzi zitzaizkionetik 20 urte pasa dira, eta 90eko legeak agindu zuena, *bibliotekei eta euskal ondare bibliografikoari dagokion politika diseinatzea* (87. art.), ez da inondik gauzatu. Egoera, ikusten denez, nahikoa nahaspilatsua da.

Batetik, ez dago EAeko biblioteka publikoei buruzko azterketa/ebaluaketa bat. Horretarako, gure ustez, lehenik eta behin, sarearen helburu zehatzak (ez soilik filosofikoak, nahiz eta horiek ere beharrezkoak izan) definitu beharko lirateke.

Ondoren, une honetan sareak helburu horiei zenbateraino erantzuten dien ikusi beharko litzateke, eta helburuei erantzuten ez dien neurrian arrazoiak ikusi eta ondorioak atera.

Hortik abiatu beharko luke sarearen antolaketa benetako batek.

Legea garatu beharko litzateke eta behar diren bitarteko legalak sortu (araudiak, dekretuak, eta abar) antolaketa horrek indarra izan dezan.

Udal liburutegiaren sareak bere lekua aurkitu beharko luke beste sareekiko, dagokion sail eta zerbitzuekin koordinatuz (alegia, eskola eta unibertsitate liburutegiekin, hezkuntza sailaren bidez, aldundietako liburutegiak, tokian tokiko sailarekin, e.a.).

Bibliotekari lanbidea definitu eta arautu beharko litzateke, udal sareaz harantz, beste lanbide gehienak definituta dauden legez.

Eta euskararen erabilpena erabat normalizatu beharra dago, sortzen ari den eskaerari eta gizarteari erantzungo badiogu.

Jakina, hori guztia egiteko, beharrezkoa iruditzen zaigu horretan sartuta gauden agente guztien parte-hartzea bideratzea eta horretan eredugarria iruditzen zaigu (aldae-rak gorabehera) Nafarroan iragan legealdian eraman du-

ten prozesua eta monografiko honetan bertan beste artikulatu batean azaltzen dena.

Nora goaz (edo amets egitea libre da)

Horrelako gauza bat idatzi ondoren, amets egin eta utopiak (astakeriak, pentsatuko du batek baino gehiagok) egiteko gogo bizia sortzen da. Gogo baidarra. Eta horra hor gure utopia.

Udal liburutegiak Euskal Herriko (eta ez Euskal Autonomia Erkidegoko) sarearen oinarrian daude. Herritarrari hurbilen gertatzen zaion liburutegia da bere herri edo auzoko liburutegia (horrela publikatzen dira udal hauteskundeetako hautagaiak, ez?). Bertan, imajina dezakegun (eta oraindik imajina ezin ditzakegun) edotariko informazioa lortzeko moduak aurkitzen dira. Liburuaz at, beste formatuetan ere aurkitzerik badauka. Jakina, herri liburutegietan ez du informazio espezialdua aurkituko, baina sarea ondo koordinatua dagoenez, informazioa lortzea ez da arazoa. Bibliotekarien lana, bere liburutegi zehatzaren fondoak definitzeaz gain, tokiko bilduma osatu, zaindu eta zabaltzea da eta informazio mundu horretan bertarantzen diren guztien «ciceronea» izatea.

Noski, hori guztia euskaraz zein gaztelaniaz egiten da politika razional baten ondorioz. Inguruko eskola eta unibertsitateekin harremanak eragozpenik gabekoak dira, baikoitzak bere zeregina ondo ezagutu eta betetzen duelako.

Eta hau guztiau 2000.etik aurrera gertatuko bada ere, ziur gaude ez dela zientzi fikzioa. j

Nafarroako liburutegi publikoen egoera

b

J. ARANA / J.F. ELIZARI / J. ITURRALDE /
A. MAESTRO / M. VIDAURRE

b

Aurrekariak

Iruñeko lehenbiziko Liburutegi Publikoa XIX. mendean hasieran zabaldu zen, Napoleonen inbasioak ekarrita, beste gauza batzuk bezala. Alabaina, Gerra Zibila atzean utzi eta mende honetako 50eko hamarkadara ailegatu arte, ez da izan ahalegin sistematikorik Liburutegi Publikoak ezartzeko Nafarroako zenbait herritan. Nafarroako Liburutegi Publikoen Sareak 50. urteurrena ospatzen du aurten; izan ere, 1950ekoak dira Diputazioaren eta udalen arteko lehenbiziko lankidetzak hitzarmenak Liburutegi Publikoaren zerbitzua mantentzeko, Altsasun eta Miranda de Argan. Harez geroztik, Sarea handituz joan da egun dituen 84 liburutegiak bildu arte. Baina urte hauek guztietan ez da aurrerapauso handirik eman Nafarroan Liburutegi Publikoak lege aldetik normalizatzeko. Halatan, 1967ko Araudi batek du indarra gaur egun ere; beste anakronismo batzuen artean, liburutegiko langileak emakumezkoak izateko gomendioa dakar, arazoak gerta daitezkeen kasu batzuetan izan ezik. Araudi hori eta 1983ko jarraibide batzuk, irakurle txartelaren eta liburuak maileguan emateko zerbitzuaren ingurukoak, araugintza arloan

W Jesus Arana, Juan Francisco Elizari, Juana Iturralde, Asun Maestro eta Miren Vidaurre liburuzainak dira Nafarroan.

ditugun oinarri ia bakarrak dira. Horrekin batera, jakina, zerbitzu honetan parte hartzen duten bi administrazioen eskumenak eta erantzukizunak banatzen dituzten hitzarmenen testuak. Diputazioa (Nafarroako Gobernu gero) arduratu ohi da langileak kontratatu eta prestatzeaz, eta Udalen ekarpena, berriz, lokalak utzi eta haien mantentzeaz arduratzea da. Bestalde, oraindik sendotze bidean dauden zerbitzu zentralen ernamuina, duela hamar bat urte baizik ez zen sortu. Orduz gero, Liburutegi Publikoetan sartzen diren materialen erdia, gutxi gorabehera, era zentralizatuan erosi eta prozesatzen da (Kultura Zuzendaritza Nagusiaren aurrekontuaren bidez). Beste erdia liburuzainek erosten dute, udalek horretarako emandako aurrekontuez baliatuz (200.000 pezetatik 1.000.000 pezetara bitarte, biztanle kopuruaren arabera).

Eskema hau, lehen begiratuan sinplea badirudi ere, dexente korapilatu da azken hamar urteotan. Laurogeiko hamarkadaren amaieran eta laurogeita hamarrekoaren hasieran, Nafarroako Gobernuak plantilak bere horretan utzi zituenenez, zenbait herritan liburutegia zabaltzeko beste bide bat jorratu zen: langileak kontratazeko prest zeuden udalek Liburutegi Publikoa irekitzeko aukera zuten, Sareko Liburutegien onura guztiekin. Eta hala, Nafarroan gaur egun dauden 84 liburutegi horietatik 22 itunduak dira, hau da, Udaleko langileak dituzte. Horrez gain, kontuan hartzen badugu, plangintza eza dela-eta, liburutegien ia laurdena 1.500 biztanletik beheitik herrietan da goela, egoeraren konplexutasunaz ohartuko gara.

Liburutegiak informatizatu eta automatizatzeko prozesuari duela bi urte eskas ekin zitzaion, zalantza askorekin. Prozesuak hainbat kontraesan eta akats jarri du agerian, hala nola, Liburutegi Publikoen Sarea eta Nafarroako Liburutegi Nagusia elkarren arteko loturarik gabeko bi errealitatetzat hartzeak ez duela burubiderik. Nafarroako Liburutegi Nagusiaren gaia, gainera, aspaldi honetan Nafarroako prentsan izan den eztabaida sutuenetako bat bilakatu da. Badira bost urte Liburutegiaren arduradunek liburu gehiagorentzat tokirik ez zela ohartarazi zutela, eta geroztik Iruñeko Udalaren eta Nafarroako Gobernuaren

arteko tirabirak etengabeak izan dira gai honen inguruan, tentsio handiko uneak ere tartean. Udalak, bere garaian Nafarroako Unibertsitate Publikoaren egoitza Alde Zaharrean (auzoa nahiko egoera kaxkarrean zegoen orduan) kokatzeko aukera galtzen utzi ondoren jasotako kritikek akuilatuta, ez zuen entzun ere egin nahi Liburutegi Nagusia Alde Zaharrean kokatzen ez zuen ezein asmo. Nafarroako Gobernuak, berriz, apalago hasieran baina sendoago orain, liburuzainek hasieratik defendatu zuten aukeraren alde egin du: Liburutegi Nagusia Intendentziako orubean (autobus geltokiaren inguruetan) kokatzea, Alde Zaharretik metro batzuetara (baina handik kanpo), eta ongi komunikaturiko alde batean, dotazio berria hiriko auzo guztien eskura jartzeko moduan. Nolanahi ere, Yolanda Barcina Iruñeko alkate berriak hauteskunde kanpainen behin eta berriz iragarri du Liburutegi Nagusia kokatzeko gogoko duen aukera Intendentziako orubea dela, eta litekeena da artikulua hau kaleratzerako afera erabakirik egotea¹.

1995ean eraturiko Nafarroako Liburuzainen Elkarteak, bere aldetik, laurogeita hamar bazkide ditu, autonomia erkidego honetako profesional gehienak beraz, eta parte-hartze aktiboa izan du Liburutegi Nagusiaren kokapenaren inguruko eztabaidetan, hirigintzakoetan nahiz kulturaletan, bai eta Nafarroako liburutegiei buruzko lege baten eskaeran (horren premia adierazi baitzen *TK* izenarekin elkarteak argitaratzen duen buletinean, lehenbiziko alean), eta plangintza zehatz baten arabera jarduteko beharra azpimarratzean ere.

Plangintza falta ohikoa eta iraunkorra bada ere, ez dira ahaztu behar duela zenbait urte, bereziki laurogeiko hamarkadan, eginiko pausoak. Bidezkoa da gestoreen lana aintzat hartzea, azken urteotan liburutegiak eta liburuzainen egoera (langileen egonkortasuna, zerbitzua irekita izateko orduak gehitzea, liburutegi barreneko lanak, etab.) pixkanaka hobetzeari lotu baitzaizkio. Hobekuntza horiek guztiak garrantzitsuak dira; partzialak halere, eta ez aski, beraz. 1997. urtetik aurrera baizik ez da hasi lanean liburutegien egoera orokorretik abiatuz. Estreinakoz, apustua egin da etorkizunari begira: liburutegien jardun osoari hel-

du zaio eta irtenbide bateratsuak proposatu dira. Proiektu hau bultzatu dutenen artean, ezbairik gabe, Hezkuntza eta Kultura Departamentuko zenbait goi kargudun aipatu beharra dago, autokritika serioa egin, gure iragana arretaz aztertu eta norabidea ezartzea eskatzen zutenei —Elkartetik nola beste arlo batzuetatik— entzuteko behar adina adore eta sentsibilitatea erakutsi dutelako.

Nafarroako Liburutegi Publikoendako antolaketa eredu berrirantz

1997an, Absys (liburutegiak kudeatzeko programa integratua, lehen fasean 17 liburutegitan ezartzen ari dena) erostearekin batera, Nafarroako Gobernuako Kultura Zuzendaritza Nagusiak, Liburutegien Sarea eta Nafarroako Liburutegi Nagusia berrantolatzeari ekitea erabaki zuen. Lehenbiziko pausoa Antolaketa eta Informazio Sistemen Zuzendaritza Nagusiarekin harremanetan jartzea izan zen. Nafarroako Gobernuako Lehendakaritza Departamentuaren menpeko Zuzendaritza horren helburuetako bat, administrazio publikoa bera hobetu eta modernizatzea da. Miguel Condearena eta Carmen Miral teknikariak arduratu dira Liburutegi Publikoen arloa Antolatzeako Azterlana egiteaz. Lan hori, garai hartan bulegoko burua zen Asun Maestrok prestatutako Liburutegien Sarearen Memoria zabal batekin batera, funtsezkoa izan da: egia da, halere, bi azterlan horiek aurreko urteetan egindako beste hainbat azterketa eta dokumenturi gehitu zaizkiola, eta guztiek behar zutela sistematizazio eta helburu argi bat, hara hurbiltzeko, eta arlo honentzako bilakaera esparru bat.

Izan ere, hainbat tokitatik ohartarazi zaigu Liburutegi Publikoek eskainitako zerbitzuen zehazgabetasunaz; zenbait liburutegiren eta bereziki Nafarroako Liburutegi Nagusiaren egoera kaskarrak; antolaketa eta zuzendaritza egitura urriaz; Foru Erkidegoko arloen arteko desorekak, liburutegiko dotazioei dagokienez (hiriburuan bertan, Iruñean, defizit nabarmena dago); XXI. mendearen atarian herritarrek jaso behar dituzten zerbitzuak zehaztu eta ba-

teratu beharraz; eta, azken batez, eredu tradizional eta estu baten ordeztu eredu moderno eta berritzaile bat geureganatzearen egokitasunaz.

Desafioari aurre eginez, Kultura Zuzendaritza Nagusia-Vianako Printzea Erakundeak, Liburutegi Publikoen Eredua izanen dena zehazteko proiektua plazaratu zuen. Lana behar bezala eginen zela ziurtatzeko, hiru lagun, liburutegien sareko arlo ezberdinetakoak, izendatu eta liberatu zituen, agiriak taxutzeaz arduratuko zen taldea osatzeko. Honakoek osatu dute: Juana Iturraldek, Miren Vidaurrek eta Jesus Aranak. Bestalde, arestiko hiru horiez gain, honakoak ere talde teknikoko kideak izan dira: Liburutegi Nagusiaren Bulegoko burua (Juan Francisco Elizari), Liburutegien Sarearen Bulegoko burua (Asun Maestro), eta Antolaketa eta Informazio Sistemen Zuzendaritza Nagusiaren ordezkariak (Carmen Miral eta Miguel Condearena).

Proiektua aurrera eramateko, talde horrek lanerako dokumentuak prestatu eta talde bati aurkeztu dizkio kontrasterako. Talde horretan parte hartu dute Kultura Zuzendaritza Nagusiko zuzendaritzako kideek (Tomás Yerro, José Ortega eta Carmen Jusué jaun-andreak buru zirela), beste erakunde batzuen ordezkariak (Udal eta Kontzejuen Federazioa; Toki Administrazioiko Zuzendaritza Nagusia; Nafarroako Kulturaren Kontseilua; Ondare Historikoaren Zerbitzua), eta, azkenik, Nafarroatik kanpoko liburutegietan, plangintzan eta kudeaketan duten esperientziagatik aukeratuak (Eulalià Espinàs, Nuria Ventura eta Magdalena Vinent). Kontrasterako taldearen esku utzitako eginkizuna, dokumentuen kalitatea hobetzeko ñabardurak eta ekarpenak egitea izan da.

Azkenik, Nafarroako Liburutegi Publikoetan lanean aritzen diren ehundik gora laguni informazioa eman zaie eta haiekin eztabaidatu da Liburutegi Publikoen Eredurako Diseinuaren xehetasunen gainean.

Oro har, oinarri batzuk finkatzea da prestatutako dokumentuek bete nahi duten helburua, bertatik neurri zuzentzaile batzuk abian jartzeko, egitura koherenteagoa lortzeko asmoarekin. Hortaz, Nafarroako liburutegien

egoerari buruzko diagnostikoa egin ondoren, lantaldeak dokumentu hauek utzi ditu prestaturik: (1) liburutegiei buruzko legearen zirriborria; (2) Nafarroako Liburutegi Publikoen maparen zirriborria; (3) lankidetzaz hitzarmen berrien zirriborria; (4) prozeduren gidaliburua; (5) zerbitzuen kartera eta (6) kudeaketa deszentralizatzeko proposamen bat, Liburutegien Kudeaketarako bost barrutiren bidez, koordinatzaile bana arduradun dutela.

Liburutegiei buruzko Legea baliagarria izatea espero dugu, Nafarroako herritar guztiendako liburutegi zerbitzua bermatzeko, batetik, eta liburutegi berriak irekitzeko eskumena Nafarroako Gobernuak Hezkuntza eta Kultura Departamentuaren esku uzteko, bestetik. Etorkizunean Nafarroako Liburutegi Publikoen Mapak adierazten duen tokietan soilik irekiko dira liburutegi berriak, eta ez udal-lek nahi dutenean, orain arte gertatu den bezala. Legearen beste helburuetako bat da egoera antolatu eta egitura organikoa ezartzea. Gaurdaino Liburutegi Nagusia eta Liburutegi Publikoen Sarea izan direnak unitate bakar batean sartuko dira egituran, eta argi eta garbi zehaztuko da batera bete beharreko zereginak, egin daitezkeen lanak, etab. Legeak, gainera, aholkularitza organorik (bereziki Nafarroako Liburutegien Kontseilua) egon behar duen zehaztu eta horrek izanen lituzkeen osaketa eta eginkizunak finkatu beharko lituzke; ondare bibliografikoa babesteko bete beharrekoak ezarri; eta Nafarroako Liburutegien Sistemako beste liburutegi batzuekin, baita beste eremu geografiko batzuetakoekin ere, lankidetzan aritzeko aukera zabalik utzi.

Nafarroako Liburutegi Publikoen Mapa prestatzean, liburutegi zerbitzua razionalizatzeko asmoari erantzuten zaio, har dezakeen biztanle kopuruaren arabera izan dadin. Horretarako, udalerriak biztanle kopuruaren arabera sei multzotan sailkatu dira (1.500 eta 3.000 biztanle artekoak; 3.001 eta 5.000 biztanle artekoak; 5.001 eta 10.000 biztanle artekoak; 10.001 eta 20.000 biztanle artekoak; 20.001 eta 30.000 biztanle artekoak; eta, azkenik, 100.000 biztanletik goitikoak, hau da, Iruñea soilik). Sei multzoetan zenbait kontzeptutarako ezaugarrien modu-

luak ezarri dira (fondoak, lokalen azalera erabilgarriak, langileen kopurua eta kategoria, ordutegiak, altzariak, etab.).

Nafarroako Gobernuaren eta udalen arteko lankidetzaren hitzarmenak berraztertzekeo premia sortu bada, liburutegi itunduen formula alde batera uzteko eta lehenagoko hitzarmenetan aurreikusirik ez zeuden kontzeptuak sartzeko asmoak ekarri du: ekipo informatikoak, programak, telekomunikazioak, fotokopiagailuak, faxak, lapurketen aurkako sistemak erosi eta mantentzea. Halaber, bildumak osatzeko bide berriak: bideoak, disko konpaktoak, CD-ROM, lineako datu baseetan harpidetzea, etab. Horrez gain, lehenagoko hitzarmenetan ez zen aintzat hartzen oinarrizko zenbait gai, segurtasuna kasu, bai ekipamendua, bildumena, edo langileena beraiena. Hitzik ez zen hiriko seinaleez, ez eta liburutegiaren publizitate instituzionalaz eta irakurketa sustatu eta liburutegi zerbitzua hedatzeko jarduerak dakartzaten aparteko gastuez ere. Ez zen aipatzen behin-behineko langileak kontratatzekeo aukera, liburutegia itxi behar ez izateko, etab.

Beste berritasun bat zerbitzuen kartera izenekoa da. Dokumentu horretan, Nafarroako Liburutegi Publikoen Sistemako Liburutegi Publikoek, zerbitzu zentralak eta koordinatzaileak bete beharreko zerbitzu guztiak identifikatu, deskribatu eta sailkatu dira. Oro har, zerbitzuak barnekoak, kanpokoak eta mistoak dira, horien erabiltzaileak zein diren kontuan harturik: liburuzainak, herritarrak, edo biak. Kanpoko zerbitzuak, bestalde, oinarrizkoak (edo doakoak), periferikoak (ordaindu beharrekoak), berariazkoak (zenbait liburutegik eskaini beharrekoak), eta abar dira.

Bete behar diren jarduera guztiak lau eremutan sailkatu dira, eta Prozeduren Gidaliburuan eremu bakoitzeko eginkizunak eta prozesuak deskribatu: (1) Eragiketa gunean liburuzain generalistek betetzen dituzten jarduerak deskribatu dira zehatz-mehatz. Haien lanak zerikusi zuzena du kanpoko zerbitzuen produkzioarekin, eta are garrantzitsuagoa dena, bertan ezarri da erabiltzaileekiko eta herritar guztiekiko harremana. (2) Erpin estrategikoan zuzendaritza ildoaren eginkizun eta jarduera guztiak deskribatu dira: plangintzako eginkizunak, koordinaziokoak, lo-

turakoak, etab. (3) Erdiko mailan liburutegiak kudeatzeko bost barrutietako koordinatzaileen eginkizunak deskribatu dira. (4) Sostengu zerbitzu komunetan (edo zerbitzu zentralak) barneko zerbitzuak eta mistoak emateaz arduratzen direnen jarduerak eta prozesuak deskribatu dira.

Azken dokumentua, kudeaketa deszentralizatzekeo (edo mailakako kudeaketarako) proposamen arrazoitua da. Egun dagoen kontrol tarte zatikatu beharra dago, ez baitu biderik ematen liburutegian gertatzen denaren jarraipena egiteko, eta zerbitzu zentraletan pilaketa eragiten baitu; hortaz, zatiketa horretarako, Nafarroan Liburutegien Kudeaketarako bost barruti eratzea proposatu da, koordinatzaile bana buru dutela. Barrutien mugak konbentzios ezarri dira, merindade historikoak errespetatu eta barruti bakoitzean dagoen liburutegi kopurua orekatzen saiatzen den irizpide bat erabiliz. Tuterako barrutian 19 liburutegi daude; Tafalla/Zangozako barrutian, 18; Lizarrako barrutian, 14; Iruñerriko barrutian, 18; eta azkenik, iparraldeko barrutian, 14 liburutegi.

Nafarroako Liburutegi Publikoen Sistemaren kudeaketa hiru mailatan ezarri da, beraz: herrietan, barrutietan eta autonomian. Hiru maila horietako bakoitzean erantzukizun zuzena duten pertsonak daude zerbitzuak behar bezala funtziona dezan.

Euskara antolaketa eredu berrian

Euskarari dagokionez, eta hasteko, Nafarroak egoera administratibo korapilatsua duela gogoratu beharra dago, gure erkidegoa hiru eremutan banaturik baitago: euskalduna, mistoa eta ez-euskalduna. Euskararen Legeaz egin daitezkeen balorazioak alde batera utzirik, Liburutegi Publikoen antolaketa berrirako egin diren dokumentuetan euskarak duen presentzia nabarmendu besterik ez dugu eginen. Zerbitzuen karteran hauxe aipatzen da espreski:

Kanpoko zerbitzuak dira liburutegi bakoitzak erabiltzaileei eskaintzen dizkienak. Nafarroako hizkuntz aniztasuna aintzat hartu behar da, beraz Nafarroako Liburutegi

Publikoen Sistemak, eremu euskaldunetan², behinik behin, erabiltzaileek aukeratutako hizkuntzan eskaini beharko ditu ondotik zehazten diren kanpoko zerbitzuak.

Ikusteko dago nahi edo asmo on horiek nola gauzatu diren gero lege batean. Bestaldetik, zerbitzuen karteran egiten den aipamen hori ez da euskararen inguruan dagoen bakarra. Prozeduren Gidaliburuan, Nafarroako Liburutegi Publikoen Sistemaren zuzendariaren lotura egin-kizunak aztertzean, hauxe esaten da:

Komeni izanen litzateke, beste eremu batzuetarako ere baliagarria izan daitekeen adibide bat besterik ez emateko, lankidetzan handiagoa izatea Euskal Autonomia Erkidegoko erakunde eta liburutegiekin, euskarazko lanen ondare bibliografikoa babestu beharri irtenbideak batera eman ahal izateko (...) arrazoizkoa da pentsatzea euskarazko ondare bibliografikoa askoz hobeki zain litekeela, Euskal Autonomia Erkidegoan, Nafarroan eta Iparraldean lege gordailua jasotzen duten liburutegiekin partzuego bat eratuz gero. Edo bestela, partzuegorik ez balitz, itunen bidez, alderdi bakoitzaren betekizunak eta eskubideak zehaztuta.

Nolanahi ere, planteamendu zeharo pragmatiko batetik, pentsa daiteke kudeaketaren deszentralizazioak (edo mailakako deszentralizazioak) lagunduko duela euskararen erabilera liburutegietan normalizatzen. Etorkizunean, koordinatzaile bat izanen da iparraldeko 14 liburutegiez arduratzeko (bertan dago liburuzain euskaldunen kopuru handiena), eta beste bat Iruñerriko 21 liburutegietarako. Koordinatzaile horiek euskararen normalizazioa lehentasuntzat hartu beharko dute, noski, eta hala izan dadin lortzeko haien esku egonen da proposamen zehatzak egitea (jendearekin euskaraz aritzeko gutxieneko euskara mailak ezartzea, prestakuntza planak, liburutegien seinalizazioa, euskarazko gai zerrendak sartzea, etab.) eta halaxe eginen dutela espero dugu. Erosketa zentralizaturako prozedura, hala Liburutegien Sareak nola Nafarroako Liburutegiak erabiltzeko pentsatua, tresna funtsezkoa da, eta liburutegiek titulu askoren artean (Nafarroako Liburutegi Nagusian urtero sartzen direnak, 10.000 inguru) beraien bildu-

metarako egokienak hautatu ahal izateko behar bezain malgua. Horrela, haurrendako liburutegiek haur eta gazte-txoendako liburu gehiago aukeratuko dituzte, eta eremu euskaldunean daudenek euskarazko liburu gehiago. Azken finean, esan dezakegu ereduak aukera bat dakarrela euskararentzat, baina teknikariek eta arduradunek etekina ateratzen jakitea, edo hala nahi izatea, besterik da. j

-
1. Artikulu honen lehen bertsioa 1999ko udan idatzi zen; garrantzitsua da hori aintzat hartzea, orduetik hona zenbait aldaketa egon baitira. Lehenik eta behin, orrialde hauetan deskribatzen den eta liburutegi publiko nafarren antolaketa eredu berriaren diseinua agindu eta sustatu zuen zuzendaritza taldea aldatu egin da. Plan estrategikoak, jakina denez, erakundeek epe ertain eta luzera begira izan behar dituzten jomugak finkatzeko lantzen dira. Horregatik, landutako agiriak aztertzeko Vianako Printzea Erakundearen zuzendaritza talde berriak bere denbora hartu izanak, ez du inola ere horien bideragarritasuna balio gabetzen. Bestalde, etorkizuneko Nafarroako Liburutegi Nagusiaren kokapenaren auzi polemiko eta korapilatsua, dirudienez, orrialde hauetan adierazten denaren guttiz aurkako zentzuan ebatzi da. Hilabeteetan zehar, CDNko Javier Chorraut (Iruñeako aurreko alkatea) eta Miguel Sanz Nafarroako Gobernuko presidentea ezin izan ziren Nafarroako Liburutegi Nagusia kokatzeko akordio batera heldu. Izan ere, Sanzek horretarako Intendentziako orubea eskatzen zuen; Chorrautek, aldiz, Liburutegiak hiriaren Alde Zaharra ez zuela utzi behar azpimarratzen zuen. Honela, bada, UPNko Yolanda Barcinak Chorraut jaunari alkatetza kendu dionean, eta, beraz, Miguel Sanzen tesiek aurrera egiteko aukera guztiak zituztenean, egoerak biraketa ulertezin bat izan du: Hezkuntza eta Kultura Departamentuaren eta Iruñeako Udaletxearen artean akordio bat sinatu da, Nafarroako Liburutegi Nagusia San Franziskoko egungo Eskoletan kokatzeko. Hau guztia jakinik egin behar dio aurre irakurleak artikulu honi.
 2. Plurala erabiltzen da eremu euskaldunaz eta eremu mistoaz ari delako.

Koldo Mitxelena Kulturunearen liburutegi lankidetzaren proiektuak gaur egun

b

CARMEN BILBAO

b

Liburutegiaren arteko lankidetzaren ideia, gaur egungo liburutegiek erabiltzaileen informazio eta kultura baliabideekiko eskaerak bakarka asetzeko duten ezintasunaren konbentzimendutik dator. Honek, azken urteotan liburutegiak jasaten ari diren aurrekontuen murrizketa eta erabiltzaile kopuruaren handitzearekin batera, liburutegiaren arteko lankidetzaren bultzatu du, batik bat helburu, erabiltzaile mota edo gordailu parekoak dituzten liburutegiaren artekoa. Horrela, interes informatibo-kultural eta ekonomikoez hitz egin dezakegu.

Beste alde batetik, beharbada ez hain azpimarragarria baina liburutegiaren ikuspuntutik oso garrantzitsua, lankidetzaren horrek liburutegiaren arteko oso kontuan hartzekoa den hurbiltze bat erraztu du, batez ere oraindik urte gutxi arte liburutegi bakoitzak bere gordailuekin bakarrik lan egiten zuela aintzat hartzen badugu, inguruan eta eskura beste baliabideak bazituela erreparatu gabe, beste liburutegiaren alegia, eta batik bat gurea bezalako herri txiki batean.

«Informazioaren lehertzeak», azken urteotan eman den fenomenoak, liburutegietara hurbiltzen den erabiltzaile kopurua biziki handitu du eta ondorioz lankidetzaren be-

W Carmen Bilbao Koldo Mitxelena Kulturuneko liburutegiko burua da.

harraren konbentzimendua sortu du. Ikuspuntu ekonomikotik begiratuta, lankidetzak, liburutegien ardura duten administrazio edo erakundeei baliabideak aurreztu, optimizatu eta errentagarri bihurtzeko bide egokia dela ikusi da.

Aurkeztutako testuinguruan eta liburutegien arteko lankidetzak gordailuen mailegu eta harremanean soilik gelditu behar ez duenaren jakitun, Euskal Herrian editaturiko zenbait euskal aldizkarien artikulua jaso zitzakeen datu base bat sortzeko proiektuan Gasteizko Sancho el Sabio Fundazioko liburutegiarekin elkartzea erabaki genuen.

Lehenengo fase honetan Ikertu zerbitzu enpresaren laguntza izan genuen.

Tituluen aukeraketa irizpide batzuei jarraiki egin zen:

- Gure liburutegietan gehien eskatzen ziren argitalpen seriatuak.
- Euskal kulturaren esparruan antzinean edo gaur egun garrantzi zientifikoa izatea.
- Bildumak liburutegietan osoak egotea edo bien artean osatzea posible izatea, ikertzailearentzako artikuluetara iristea erraza izan zedin.

XIX. mendetik gure egunetara doazen hamabost titulu aukeratu ziren, batzuk jadanik itxita eta besteak argitaratzen jarraitzen direnak. Gure nahia euskal publikazio esanguratsu guztiekin lan egitea zen, baina lehen epe honetan helburu hori planteaezina zen. Dena den, proiektu honen aurrerantzeko epeetan, falta diren tituluak osatuz joatea espero dugu.

- *Anuario de Eusko Folklore* (1921-1935; 1955-)
- *Anuario del Seminario de Filología Vasca Julio de Urquijo* (1952-55; 1967-)
- *Boletín de la Institución Sancho el Sabio* (1957-1981)
- *Boletín de la Real Sociedad Bascongada de los Amigos del País* (1945-)
- *Bulletin du Musée Basque* (1924-1943; 1964-)
- *Cuadernos de Etnología y Etnografía de Navarra*
- *Euskal-Erria* (1880-1918)
- *Euskal Esnalea* (1908-1910; 1911-1931)
- *Euskalerrriaren alde* (1911-1931)

- *Fontes Linguae Vasconum: Studia et Documenta* (1969-)
- *Gure Herria* (1921-1939; 1950-1976)
- *Príncipe de Viana* (1940-)
- *Revista Internacional de los Estudios Vascos* (1907-1936; 1983-)
- *Sancho el Sabio: Revista de Cultura e Investigación Vasca = Euskal Kultura eta Ikerketa Aldizkaria* (1991-)
- *Vida Vasca* (1924-1981)

Gure helburua egindako lana ezagutaraztea da, eta horretarako CD-ROM bat prestatzen ari gara aldizkarien artikuluen hustuketarekin. Nahiz eta gure katalogoko sarrera euskarazko zein gaztelaniazko pantailen bidez egin daitekeen, euskarazko katalogazioaren normalkuntza ezak honen garapena galarazi digu. Hala ere, gure lehentasuna, lan puntual honetan, edukiak ere euskaraz eskuratu ahal izatea da.

Iaz, 1999an, proiektuaren bigarren faseari ekin diogu, beste bi liburutegi gehitu zaizkiolarik. Gasteizko Kulturetxeko liburutegia eta Bilboko Bidebarrieta liburutegia. Epe honetan, bilbotar, gasteiztar eta donostiar udal aldizkarien hustuketa egingo da.

Dena den, elkarren artean bideratutako proiektueta-ko lehena, honakoa izan da: Euskal Herrian kaleratzen diren egunkarien mikrofilmazioa hasieran eta digitalizazioa ondoren.

Idea arabar bibliotekariengandik sortu zen, parte hartzeko gonbidapena luzatu zigutelarik. Egunkarien erabilpena benetan handia izanik eta aleak koadernatu ondoren hondatu gabe fotokopiatzeko ezintasunaren aurrean, bere egitura eta formatuarengatik, dokumentuari kalterik sortu gabe erabiltzaileari zerbitzua eskaintzeko formula honetan irtenbidea bilatu genuen. Honekin, halaber, gordetzearen arazoa konpon zitekeen, kasu gehienetan papera mikrofitxek ordezkari baitzezaketan lehenengo, eta CD-ROMek ondoren. Euskal Herriko edizioa kaleratzen zuten egunkarien areagotzeak, denak gordetzea ia ezinezko egiten zigun.

Proiektuari 1992an eman zitzaion hasiera eta lehenengo mikrofitxak egin ziren. 1996az geroztik CD-ROMean egiten da.

Hasieran erakunde gutxiren ideia gogotsua zena, etengabe zabalduz joan da eta momentu honetan hamai-ka erakunde dira partaide eta besteren atxikitzeke eskakizunak iristen jarraitzen dute.

Proiektuan parte hartzeko interesa azaldu duten erakunde guztiak onartuak izan dira. Baldintza bakarrak, Euskal Herrikoak izatea eta publikoari irekia dagoen liburutegi edo dokumentazio zentro bat izatea dira.

Digitalizatzen diren egunkariak hauek dira:

- *El Correo*
- *El Diario Vasco*
- *Deia*
- *Diario de Navarra*
- *Diario de Noticias*
- *Euskaldunon Egunkaria*
- *Gara*
- *El Mundo*
- *El País*
- *El Periódico de Alava*

Aldi berean, egunkari hauen atzera begirako digitalizazioari ekin zaio.

Proiektua osatzen duten erakunde baliabide informatikoen aniztasuna ikusita, liburutegi bakoitzak monopostuan edo sarean eskuratu nahi duena aukera dezan planteatzen da, eta OS/2 edo Windowsen lortzea ere posible da.

Hasieran aipatutako proiektuaren aldera, honek ez du aurreikusitako bukaerarik. Horrela, egunkariak euren aleak CD-ROMean edo etorkizunean ager litekeen beste euskarri batean kaleratzea erabakitzen ez duten bitartean, guk erabiltzailearentzako informazioa jasotzen jarraituko dugu.

Azkenik, gogoko dugu azpimarratzea lankidetzaren esperientzia hauek gure Erakundeentzako guztiz positiboak izan direla, eta gure erabiltzaileak, jadanik, bere emaitzen onurak lortzen hasi direla. j

Elebitasunaren auzia: biblioteketako katalogoak

b

PRUDEN GARTZIA / GERARDO LUZURIAGA

b

er-raza da gure arazoaren muina hitz gutxi batzuetan laburbiltzea: Euskal Herriaren zati haundi batean, gaur egun, euskara ofiziala da, eta administrazio publikoaren jarduera elebitasunaren hatsapenaren arabera antolatu behar da, baina bibliotekari batzuentzat hori ezinezkoa da, edo hain garestia ezen ez du merezi egiterik¹. Bibliotekari horiek, kasu batzuetan, ardura handiko postuetan daude eta, ondorioz, gaur egun oso zaila da euskararen arrastorik aurkitzea Euskal Herriko biblioteka-katalogoetan.

Adibide bat jarriko dugu. Jo ezazu Gipuzkoako edozein herritako Udal Liburutegira, euskaldunen portzentaia % 70etik gora dagoen horietako edozeinetara, non eta D ereduan ikasten duten haurren kopurua % 70etik gora ere egon ohi den, gainerako ia guztiak B ereduan ikasten dutelarik. Sar zaitez bertara eta begira inguruan: munduko leku gehien-gehienetan gertatzen den bezala, *bezero* gehienak ikasleak dira, beren ikasketekin lotutako lan edo azterketaren bat prestatzera etorritakoak. Era horretako herri batean ikasle ia guztiak gutxienez *euskaldun pasiboak* dira (ondo ulertzen dute euskara, hitz egiteko zailtasunik izan arren), eta hamabi urtetik behera, asko eta asko *gaztelaniadun pasiboak* dira (termino hobeagorik ez zaigu bu-

¹W Pruden Gartzia eta Gerardo Luzuriaga bibliotekariak eta Joana Albret Bibliotekonomia Mintegiko partaideak dira.

ruratzten). Bibliotekaria, kasu gehienetan, ondo moldatzen da euskaraz zein gaztelaniaz, eta ingurunean euskararen presentzia nabarmena izaten da (afixak, letreroak, formatu elebiduneko eskaera- edo informazio-orriak, etab.). Orduan gogoratzen duzu ezen, eskolatik bertatik hasita, erakusten zaigula oso garrantzitsua dela norberaren intereseko informazioa nork bere kabuz bilatzen jakitea. Katalogora, beraz. Hor hasiko da zure... ezustekoa? Ezen bai, jakina, zer espero zenuen bada? Gaztelania hutssez dago.

Hori da euskararen egoera Euskal Herriko biblioteketan, kasurik onenetan hartuta, gehienetan askoz ere okerragoa baita². Horren oinarrian arrazoi bat baino gehiago dago. Erantzukizun handiena, dudarik gabe, administrazioarena da: udalak, aldundiak, gobernuak, unibertsitateak... zein bere esparruan berea. Baina ez da gure asmoa horretaz jardutea. Artikulu honetan, batez ere beste gai bati helduko diogu, alegia, zein den esparru horretako profesionalek, bibliotekariak, arazoak duten iritzia eta jarrera.

Zer da biblioteka-katalogo bat?

Irakurle ez-aditua aspertzeko arriskua badago ere, ezinbestekoa da biblioteka-katalogoen ezaugarri teknikoak buruz apur bat hitz egitea. Katalogoa biblioteka baten lan-tresnarik garrantzitsuenak da, berak ematen baitu zerbitzu guztietara iristeko giltza. Beraren bidez aurkitzen dugu nahi dugun informazioa, berak adierazten digu gure intereseko gai edo egile jakin horretaz zer dagoen eta non. Erraza da konturatzeko biblioteka baten kalitatea neurri handi batean bere katalogoan datzala, hori gabe ez baita posible jakitea ez zer dagoen, ez non, ez nola. Era berean, nabarmena da katalogoa egitea eta dokumentuak katalogatzea (bi gauza desberdin dira) gure lanbidearen operazio sofistikatuenak direla, ezagutza tekniko berezienak eskatzen dituztenak, ulergaitzenak erabiltzaile arruntentzat. Azken baieztapen horrek beste azalpen bat behar du.

Biblioteka-katalogo bat, gehien-gehienetan, unibertsaltasun-hatsapenaren arabera dago antolatua, hots, guk Euskal Herriko txokorik ezkutuenan egiten dugun dokumentu arruntenaren katalogapenik xumeenak ere unibertsala izan behar du. Beste hitz batzuekin esanda, baliagarria izan behar du hemen, Zaragozan, Tanzanian eta Kalifornian. Horrek, funtsean, arau unibertsal guztiz zehatz batzuen premia dakar, hots, Zaragoza, Kalifornia, Tanzania eta Euskal Herriko bibliotekariak funtsean berdin-berdin katalogatu behar dute, dokumentua espainieraz, ingelesez, swahiliz edo euskaraz egon arren.

Ez da hain gauza arraroa. Adibidez, ibilgailuen zirkulazio-arauak (automobil edo hegazkinenak, kasu), salbuespenak salbuespen, berdin-berdinak dira mundu osoan, bestela ez bailegoke zirkulatzerik. Bibliotekonomiaren kasuan arrazoa berbera da: informazioak zirkulatu ahal izateko modu estandar batean antolatu behar da. Horretarako liburuei buruzko informazioa katalogotan antolatzen da, gaur egun ia beti formatu informatikoan. Hurrengo pausoa katalogo horiek nazioarteko sare informatikoetan integratzea da, edo modu erraz batean esanda, *interneten ipintzea*. Sakoneko helburua honako hauxe baino ez da: munduko edozein erabiltzailek biblioteka-katalogo bat kontsultatzen duenean, haren funtzionamendua modu erraz batean uler dezan, hala nola edozeinek dakien semaforo edo zebrabide bat interpretatzen, munduko edozein lekutan.

Helburu hori betetzea ez da ahuntzaren gauerdiko eztula. Hasteko, era askotako dokumentuak daude: liburuak, liburuxkak, aldizkariak, soinuak, dokumentuak, mikroformak... kategoria bakoitzaren barruan mota asko eta askotako azpikategoriak aurki ditzakegularik. Bestalde, dokumentu horiek hizkuntza askotan daude eginak eta, besteak beste, hainbat alfabeto desberdin erabiltzen dute (latinoa, zirilikoa, arabiarra, txinatarra, etab.). Gainera, katalogatzaileek hizkuntza desberdin asko erabiltzen dute eta, bukatzeko, hizkuntza berekoak izan arren kontu ahal-katalogazio-agentzia desberdin dago munduan. Nola bateratu anabasa hori?

Katalogoak egiteko arauak zer diren

Gaur egun bateratze-lanaren parterik handiena egina dago. Ez dugu azalpena datuetan ito nahi, baina batzuk aipatzea ezinbestekoa da. Bibliotekei dagokienez, munduko erakunde gorena IFLA delakoa da (*International Federation of Library Associations and Institutions*, 1927an sortua), zeinak oso harreman estua duen UNESCOrekin³, ISOrekin⁴ edo FIDekin⁵. Orain axola digun gairako, IFLAren emaitzarik garrantzitsuena ISBD (*International Standard Bibliographic Description*) izeneko araua da⁶. Irakurle arruntaren argitasunerako adibide gisa esan dezagun, gaur egun liburu guzti-guztietan agertzen den ISBN izeneko zenbakia⁷ antzeko arau baten emaitza dela.

Gaira itzuliz, arau horretan azaltzen da zehatz-mehatz nola deskribatu behar den munduan argitara daitekeen edozein dokumentu, alegia, fitxa katalogafiko estandar bat eta haren eremuak ezartzen dira: zeintzuk diren, zer jarri behar den bakoitzean eta nola. Eremuak eta azpieremuak bereizteko erabiltzen diren zeinu diakritikoak ere (parentesia, puntua, marra, etab.) zehatz-mehatz azaltzen dira⁸.

Beraz, ISBDren bitartez posible da munduan argitaratutako edozein dokumentu deskribatzea baina, jakina, hori katalogogintzaren lehen pausoa baino ez da. Dokumentua deskribatzea bezain garrantzitsua edo gehiago, dokumentu horretara iristeko bideak deskribatzea da (katalogoaren sarbideak, hots, egilea, izenburua, argitaldaria, etab.⁹). Honetan jada ez dago arau unibertsalik, baina mundu mailako adostasuna oso handia da. Horrela, ISBDtik abiatuta hainbat agentzia katalogafiko nazionalek katalogoaren arau propioa sortu du, garrantzitsuena, duda barik, *Anglo American Cataloguing Rules (AACR)* delarik (Katalogazio Erregela Angloamerikarrak)¹⁰. Mundu honetako gauza gehienak bezala, aldaketa asko nozitu du bere ibilbidean: lehenengo argitaraldian (1967) nabarmena izan zen Estatu Batuen pisua (batez ere *Library of Congress*-ena), baina bigarren argitaraldian (1978) adostasuna lortu zen Erresuma Batuko *British Library*-rekin eta Canadako *Natio* -

nal Library-rekin, era berean aurreko urtean argitaratutako ISBD(G) araua ontzat ematen zelarik. Hortik aurrera arau angloamerikarrak katalogogintzaren munduko erreferentzia nagusia bihurtu ziren besteak beste arabierara, txinerara, danierara, suomierara, frantsesera, italierara, norvegierara, suedierara, japonierara, espainierara, turkierara, urdura eta portugesea itzuli zirelarik. Bigarren argitalpenak bi berrikuspen izan ditu (1988an eta 1998an), horretarako sortutako batzorde iraunkor batek gidaturik¹¹. Une honetan batzorde horrek sei partaide korporatibo ditu, bi Estatu Batuetakoak, bi Erresuma Batukoak, bat Kanadako eta beste bat Australiakoa, esan daitekeelarik mundu anglofonoaren biblioteka-sare guztien piramidearen gailurra dela (katalogazio-arazoetarako): aldez edo moldez, milaka eta milaka biblioteka daude bere lanetan inplikatuak¹².

Ez dira katalogazio-erregela bakarrak¹³. Eta puntu honetantxe bete-betean sartzen gara gure gaian. Esan beharrik ere ez legoke, arau angloamerikarrak ingelesez funtzionatzen duten bibliotekentzako eginak dira. Hori faktu hutsa da: herri anglofonoetako katalogoak ingelesez egiten dira hango biblioteketako erabiltzaile naturalak ingelesduak direlako. Arrazoi berberetatik ezin dira Frantzia, Espainia, Italia eta abarretan besterik gabe ezarri, herrialde horietako erabiltzaileak beste hizkuntza batzuetan mintzo direnez gero, katalogoa ere zein bere hizkuntzan egin beharko baita. Beraz, itzulpena baino egokitzapena behariko litzateke, ala beste arau osorik desberdinak sortzea. Praktikan aukera biak ez dira hain desberdinak, katalogo-erregelen oinarria ISBD dela onartuz gero bederen.

Alde horretatik ikusita, Espainiako kasua tipikoa da. Arau angloamerikarren gaztelaniazko itzulpenak egin bazi-
ren ere¹⁴, aplikatzen dena arau espainiarra da, Kultura Ministerioak argitaratutako *Reglas de Catalogación* (1995)¹⁵, alegia. Horiek ere, besteak bezala, ez dira betikoak: 1985ean argitaratu ziren lehenengo aldiz, bibliotekari espainiarrak urte luzeak zeramatzatenean erabat zaharkituta zeuden *Instrucciones para la redacción de los catálogos en las bibliotecas públicas del Estado* erregelak errotik aldatzea eskatzen¹⁶. Zer

dira funtsean erregela berriak, angloamerikarren itzulpen-egokitzapen bat ala ISBDtik abiatuz zuzenean sortutako arauak? Zaila da erantzutea, baina edonola ere arau bien arteko desberdintasunak nahiko txikiak dira.

Ordea, guztiz garrantzitsua da azpimarratzea administrazio publikoaren itzala prozesuan: Kultura Ministerioa izan zen erregela berriak egiteko batzorde bat izendatu zuena eta, era berean, haiek argitaratu eta erabiltzea inposatu zuena bere menpeko biblioteca guztietan. Bibliotekari espainiarrek urte luze-luzeak pasatu zituzten aldaketa bat eskatzen, 60etako bukaeratik garbi ikusten baitzuten ez zegoela erregela zaharrekin segitzerik, baina arazoaren ebazpena Ministerioaren eskuetan egon da beti. Gaur egun, berriz, egoera paradoxiko batera iritsi gara: bibliotekari askorentzat hamabost urte eskas baino ez duten erregela espainiar horiek erabat sakratuak bihurtu dira, *betikoak*, ukiezinak. Baina arazo horretaz beherago mintzatu gara.

Frantziako katalogazio-erregelez dugun ezagutza, oro har, apalagoa da. AFNOR izeneko erakundea¹⁷ arduratzen da arauak egin eta argitaratzeaz. Herrialde anglofonoetan edo Espainian ez bezala, aipatu arauok ez dira testu bakar batean bildu eta kodifikatu, eta zein bere aldetik aipatzen dira¹⁸. Edonola ere, garbi dago estatua dela arauak egiten dituen, horretarako duen agentzia ofizial baten bidez eta nazioarteko testuinguru baten baitan.

Azken urratsa baino ez da falta, hots, ordenagailua. Izan ere, informatikak berebiziko garrantzia du araugintza horretan. Arlo honetan ere Estatu Batuetako Kongresuko Biblioteca izan da, eta da, lider ukaezina. Horrela, 1966an aurkeztu zuen lehenengo aldiz katalogo informatikoak egiteko formatu estandar bat, MARC izenekoa (*Machine Readable Catalogue*), hain juxtu ere AACRren lehen bertsioa argitaratu baino urtebete lehenago. Helburua, funtsean, katalogazio-erregelen euskarri informatikoaren ezaugarriak zehaztea zen.

Erregelekin gertatzen den bezala (areago), ezaugarri informatikoak ez dira unibertsalak, bertsio desberdinak daudelarik. Herrialde anglofonoetan bertan hortxe ditugu,

adibidez, Estatu Batuetan erabiltzen dena (USMARC), Erresuma Batukoa (UKMARC) edo Kanadako (CAN/MARC). Beraietatik sortu dira gure inguru hurbilean erabiltzen direnak, adibidez, Espainian erabiltzen den IBERMARC (USMARCen oinarritua) edo Katalunian erabiltzen den CATMARC (UKMARCen oinarritua). Frantzian, berriz, INTERMARC. Funtsean denak oso antzekoak badira ere¹⁹, beraien artean konbertsio-programak erabiltzea ezinbestekoa da. Baina egoera azkar aldatzen ari da: aurten bertan lortu da Estatu Batuetako eta Kanadako biblioteken arteko adostasuna beraien bi formatuak bakar batean urtzeko, MARC 21 izenekoa²⁰.

Katalogo elebidunak

Laburbilduz, une honetan, *stricto sensu*, ez dago biblioteka-katalogoak egiteko arau unibertsalik, baina praktikan lider nabarmen bat dago (*Library of Congress*) eta, ondorioz, bateratasuna oso handia da, gero eta handiagoa. Kontuz hala ere!, bateratasun horretan estatu bakoitzak edo katalogazio-agentzia nazional bakoitzak bere arau propio eta bereziak sortu ditu, bere premia bereziei egokituak. Aldez edo moldez, horrela jokatu dute Erresuma Batuak, Kanadak, Frantziak, Espainiak edo Kataluniak. Ildo horretatik, badirudi arauen kopiaketa hutsak ez duela balio, ez hizkuntza bereko estatuen artean, ezta ere estatu berean hizkuntza desberdinen artean. Aitzitik, ahal duen neurrian agentzia nazional bakoitzak bere arauak sortzen eta lantzen ditu, beti ere nazioarteko testuinguru baten baitan.

Kanadako kasuak berebiziko garrantzia izan dezake gure gaurko gaiarentzat. Izan ere, ezagutzen ditugun kasuetatik hori da katalogo elebidun bat sortzen arduratu den bakarra:

CAN/MARC was implemented in 1973 as a distinctive MARC format which would address specific Canadian requirements. *The primary factor in the development of a Canadian format was the necessity to accommodate Cana -*

da's two official languages [énfasia gurea]. As the national format of a bilingual country, specific features had to be defined to facilitate the communication of data in the context of bilingual cataloguing. The exchange of bibliographic records on an international basis was also an important factor in determining the format to be used for CAN/MARC. While it was recognized that the Canadian MARC format would address specific Canadian requirements, variations from USMARC have been kept to a minimum.²¹

Artikulu honen sinatzaileok ez dugu formatu hori ezagutzen, baina garbi dago elebiduna izateak ez duela nazioarteko araugintza orokorrekiko (ISBD, AACR, MARC, etab.) inolako etenik ekarri. Alderantziz, Kanadako Biblioteka Nazionala gai izan da arau elebidun propio bat garatzeko eta, era berean, nazioarteko araugintzan protagonismo handia izateko, besteak beste AACR2 edota MARC 21en sorreran.

Euskal Herriari dagokionez, logika hutsak bide horretatik sakontzea eskatzen digu²², alegia, Frantzia, Espainia edo lurralde anglofonoetako arauak kopiatze hutsa baino, gure arau propioak sortzea, elebitasunari (edo eleaniztasunari) garrantzi berezia emanez. Zeintzuk dira oztupoak?

Jarauntsitako egoera

Garbi dago arazo honen soluzioa administrazioari dagokiola, berak baino ez baitu aski gaitasun normalizazio-prozesua bideratzeko. Baina, erakundeen erantzukizunaz gain, batez ere sektore horretako profesionalen jarraz jardutea aukeratu dugu artikulu honetan. Euskal gizar-tearen beste edozein alorretan bezala, ez da zaila bibliotekari euskaltzaleak aurkitzea²³, baina aitor dezagun sektore gisa, oro har, orain arte ez duela jarrera euskaltzalerik izan. Saiatuko gara azaltzen zergatik.

Ipar Euskal Herrian, oro har, biblioteka gutxi dago, bibliotekari gutxi ere. Hala ere badira euskararen egoerarekiko arduratuta daudenak, bereziki euskararekin lotuta-

ko hezkuntza-sisteman²⁴, baina Errepublikaren legeek orain arte tarte txikia uzten diete euskararen aldeko ekimenei, are txikiagoa horrelako jarduera espezializatueta. Esan dezagun, bada, euskararen gaia bizirik dagoela Iparraldeko profesionalen artean, baina giro zehatz batean. Hortik kanpora, ezer askorik ez.

Hego Euskal Herrian egoera askoz ere korapilatsua da. Euskara dakien bibliotekari asko dago, Gipuzkoan bereziki, baina euskararen gaiak ez du lortzen indarrik hartzea. Zergatik? Neurri handi batean arazo historiko bat da, bibliotekari horien formazioarekin estuki lotua. Hitz gutxitan laburbil daiteke: EAEn eta Nafarroako Foru Erkidegoan ez dago biblioteka nazionalik edo antzekorik, eta bibliotekonomiako ikasketen egoera gainerako autonomia erkidegoetan baino askoz ere okerragoa da.

Espainiako Erresuman, historikoki, bi erdigune nagusi egon dira: Madril (Biblioteka Nazionalaren inguruan) eta Bartzelona (Kataluniako Bibliotekaren inguruan)²⁵. Ez da kasualitatea, beraz, gaur egun bi araudi izatea (IBERMARC eta CATMARC), eta parekorik ez egotea Galizian edo Euskal Herrian. Lehenengo bibliotekari-eskola Bartzelonan sortu bazen ere (1915ean), 1983 arte Bibliotekonomia ez da unibertsitatean sartu. Azkar asko zabaldu da, hala ere: gaur egun, bibliotekonomiako lizentzia bederatzi unibertsitate desberdinetan lor daiteke, eta diploma beste hiruzpalautan, hots, tradizio unibertsitario oso ahula duten lekuetan ere (Extremadura, A Coruña, etab.), salbuespen aipagarri batekin: Hego Euskal Herria. Beraz, ikasketa unibertsitarioei dagokienetan euskal bibliotekariak kanpoan formatu dira²⁶, eta epe laburrera ere ez dirudi datu hori aldatuko denik²⁷.

Baina esango genuke ikasketa horiek hain berriak izanik, profesional gehienak autodidaktak direla, hots, bestelako ikasketak dituztenak²⁸ eta oposizio bidez profesionalismora iritsi direnak. Horietako asko Espainiako hainbat erakundetan izan zuten lehenengo harremana biblioteka munduarekin (Espainiako Biblioteka Nazionalan, Hemeroteka Nazionalan, nor bere unibertsitateko bibliotekan bekadun gisa, etab.) eta beraien lankideengandik ikasi zu-

ten ofizioa, eguneroko lanean. Alegia, formazio erabat praktikoa izan dute, gogoeta teorikorako tarte txikia ematen zuena.

Bestalde, arauak ezagutzea eta erabiltzea liburutegi eta dokumentazioguneen oinarria da eta, beraz, urte askotan katalogazioa izan da oposizio guztien frogarik garrantzitsuena. Katalogazio-erregelak ondo ikastea lanpostu berriaren giltzarria zen: horrela, bibliotekari horiek ordu luze-luzeak dedikatu zizkieten dokumentuen katalogaziorako kasuistika bihurri eta zabala puntuz puntu eta komaz koma ebazten jakiteari... Espainiako erregelen arabera. Gainera, urte luzetan Espainiako bibliotekarien ospe profesionala katalogazio-erregela bihurrien menperakuntza exhaustiboan zetzan, eta oposizioak axioma horren arabera antolatzen ziren. Agian apur bat exageratuz esan dezakegu funtzionariogaiak katixima baten moduan ikasten zituela eta, aldiz, inork gutxik eskaintzen ziola formazio teorikorik erregela horien izateari eta jatorriari buruz. Horrela, erregelak, tresna izatetik berezko helburu izatera pasatzen dira, zentzua ematen dieten tresnatasunetik at. Emaitza, finean, espero izatekoa zen: gaztelaniazko erregelen sakralizazioa.

Gogora dezagun orain, gorago esan dugunari segituz, Espainiako erregelak oso berandu egin zirela (1985ean), bibliotekari espainiarren urte luzetako presio eta ahalegionari esker. Ez da harritzekoa hainbeste neke eta ahalegionen ondoren lortutakoa bereziki baloratzea, beste ezeren gainetik. Eta horrela zirkulua itxi egiten da: bere irakasleen mentalitatearen ondorioz, profesional berriaren indarririk gehienak bibliotekaren katalogoa egiten gastatuko dira, bere ofizioa eta ospea definitzen duten arau sakratu batzuen arabera. Gogoeta teorikoa, aldiz, atzendua geratzen da.

Eta euskara? Erraz uler daiteke goian marraztu dugun unibertsoan gaztelania dela erreferentzia bakarra: eguneroko praxi arruntari hain loturik egon den formazio batean ez euskara soilik, beste edozein hizkuntza ere (ingeleza, frantsesa, katalana...) bazterrean geratzen da. Azken finean, arauak eta bereziki gaztelaniazko arauen sakralita-

tea zalantzan jar ditzakeen edozein gauzak beldurra eragiten du, norberaren ospe profesionalaren aurkako eraso gisa interpretatzen baita. Berriz ere euskarazko araurik ez izateak eta gogoeta teorikoaren gabeziak ondorio latzak dakartza.

Zer egin?

Behin eta berriro errepikatu dugunez, euskal bibliotekari askok katalogazio elebidunarekiko erakusten duten eszeptizismoa neurri handi batean gogoeta teoriko ezaren ondorioa da. Inoiz ez dute horrelakorik ikusi eta, ondorioz, ezinezkoa iruditzen zaie, edo oso zaila, edo oso garestia.

Ez da zaila horrela pentsatzea: egia esan, une honetan katalogo elebidun gutxi dago munduan²⁹. Horretaz gain, kanpora irteten hasita herrialde anglofonoen hegonia erabatekoa da, eta Kanadako kasua salbu, ingelesaren eremuan elebakartasuna da jaun eta jabe. Faktu horren indarra batzuetan bihurri xamarra da: adibidez, Katalunian bertan katalogo guztiak elebakarrak dira.

Baina gauzak oso azkar ari dira aldatzen. Interneten inpaktua erabakigarria izango da. Lehen unean, dudarik gabe, uniformizazio ingelesdunaren alde jokatu du (jokatzen ari da), baina laster hasiko dira erreakzioak: orainxe arte elebakartzale porrokatuak izan diren espainiar edo frantsesak beren iritziak birmoldatzera behartuta suertatu ko dira. Eta orduan bibliotekari euskaltzaleen txanda izango da. Entzungo ote digu Jaurlearitzak?j

1. Beste batzuek elebitasunaren aldeko jarrera garbia dute, baina erakunde publikoen ekimenaren zain daude. Artikulu honetan, neurri bateko edo besteko *eszeptikoei* buruz mintzatuko gara batez ere.
2. Gutxi izan arren, kasu hobeak ere badira: Eusko Jaurlaritzaren barruan HABE eta SHEE-IVEF erakundeen katalogoak aipa daitezke, edota Gipuzkoa eta Bizkaiko Foru Biblioteken eta zenbait udal liburutegiren ahaleginak, edota hainbat erakunde edo elkartetako biblioteken katalogoak (Euskaltzaindia edo Xenpelar Dokumentazio Zentroa, adibidez). Bereziki aipatzekoa da Ipar Euskal Herriko bi biblioteken ahalegina lege-babesgabezia gorrian: Xalbador Lizeoarena eta IKAS erakundeko dokumentazio-zentroa. Unibertsitateetan, bestalde, katalogoak gaztelania hutsez daude, baina orain dela hilabete batzuk EHUk gai horri heltzeko asmoa adierazi du (ikus *Euskararen Erabileraren Normalizaziorako II. Plangintza*, Leioa, 1999, «7.3.2. Liburutegiaren Katalogoa» atala).
3. *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*, 1946an fundatua. Berarekin elkarlanean sortu zen *International Office for Universal Bibliographic Control* delakoa (Kontrol Bibliografiko Unibertsalerako Nazioarteko Bulegoa); izenak berak beste ezerk baino hobeto laburbiltzen du IFLAren lanetan erabili den filosofia.
4. *International Organization for Standardization* erakundeak, 1947an fundatua, izenak dioen bezala, terminologia eta estandarizazio arazoez dihardu arlo teknologiko eta ez-teknologikoetan, elektronikarena salbu.
5. *International Federation for Documentation*, 1895ean sortua; bere lanik sonatuena UDC (*Universal Decimal Classification*, Saillkapen Hamartar Unibertsala) izenekoa da (gaztelaniaz CDU). 1991tik aurrera tresna horren eguneratzea eta argitaratzea Konsortzio berri batera igaro da. Hain zuzen ere Hego Euskal Herriko biblioteka gehienetan erabiltzen den saillkapen sistema horixe da, bere espainiarazko bertsioan (AENOREk —*Asociación Española de Normalización y Certificación*— 1995ean argitaratua).
6. Ez da arau bakarra, multzo aldakor baten izen komuna baino. Garrantzitsuena ISBD(G) izenekoa da (*General International Standard Bibliographic Description*), 1977an argitaratua eta beste guztien oinarria: monografiarena (M), argitalpen seriatuena (S), antzinako monografiarena (A), musika inprimatuarena (PM) eta maparena (CM). Liburu arruntei buruzkoaren azken bertsioa, hots, ISBD(M), 1987an onartu zen.
7. *International Standard Book Number*.
8. Adibidez, lehenengo eremua izenburu eta erantzukizunaren aipamenarena da: arauan argitzen da zer den izenburua, zer erantzukizuna, eta nola eman behar den informazio hori (adibidez, bi azpiezkeren artean barra etzana [/] zeinua dago).

9. Irakurle ez adituak uste baino kasuistika mila aldiz zabalagoa dago hortxe: zein da liburu baten egilea? Nola eman bere izena? Nola eman izenburua? Zein gai jarri? Edozein katalogo onetan bilaketa bihurri xamar bat egitera gonbidatzen zaitugu, aukeren ugaritasuna frogatu aldera.
10. ISBD eta AACRen arteko harremana, sorrera prozesuan bederen, hori baino konplikatuagoa izan zen, baina bego horrela azalpena, gauzak larregi ez korapilatzearen.
11. *The Joint Steering Committee for Revision of AACR*.
12. Ikus *Anglo American Cataloguing Rules*, 2nd. ed., 1998 revision, bereziki batzordeen partaideen organigramak eta aitzinsolasak.
13. Batzuk aipatzearen: Danimarkakoak (DKR) *Katalogiseringsregler for danske biblioteker og bibliografier*, Forelobig udgave., Ballerup: Bibliotekscentralen, 1974; Japoniakoak (NCR) *Nippon cataloguing rules*, Prelim. new ed., Tokio: Japan Library Association, 1977; Alemaniakoak (RAK-WB) *Regeln für die Alphabetische Katalogisierung an wissenschaftlichen Bibliotheken*, Berlin: Deutsches Bibliothek-institut, 1980; Suediakoak (SKR) *Svenska katalogiseringsregler*: Ny, utökad uppl., Stockholm: Kungl. biblioteket, 1980.
14. *Reglas de catalogación angloamericanas* / American Library Association, Washington: OEA, 1970. Ez da bertsio bakarra, gutxienez beste bi ere egin zirelarik: 1978an Mexikoko Unibertsitate Autonomoak eta 1983an Costa Ricako Unibertsitateak.
15. *Reglas de Catalogación*, ed. refundida y revisada, Madril: Dirección General del Libro, Archivos y Bibliotecas, 1995.
16. Hiru argitalpen desberdin izan zituen: 1902koa, 1941ekoa eta 1964koa. Baina oraingo erregela espainiarren egileek gogorazten dituzten bezala, 1967an, angloamerikarrak lehenengo aldiz argitaratu zirenerako, erabat zaharkituta zeuden; hala eta guztiz ere 1980ra arte Kultura Ministerioak ez zuen sortu erregela berriak egiteko Batzorde bat, eta honen lehenengo emaitza 1985ean kaleratu zen, premia larrian ezen «tanto las bibliotecas en general como los aspirantes a bibliotecarios carecían de unas reglas españolas para desarrollar su trabajo» (*Reglas de Catalogación* (1995), *op. cit.*, XI. or.; orobat IX-XIII. or.)
17. *Association Française de Normalisation*, Frantziako Errepublikak normalizazio-arazoetarako duen agentzia ofiziala, Espainiako AENORen edo Estatu Batuetako ANSIren parekoa (gogora dezagun era horretako agentzia nazionalak ISO n biltzen direla). Dokumentazio edo bibliotekonomiarekin lotutako arazoak bere jardueraren atal txiki bat besterik ez dira, eta honako siglez lagunduta daude: NF Z (*Normes Françaises*, Z seriea).
18. Guztira hamazazpi arau desberdin ezagutzen ditugu, zein bere helburu bereziak dituen. Garrantzitsuenak hauexek dira: NF Z 44-050 (1989) *Catalogage des monographies: Rédaction de la description bibliographique*; NF Z 44-059 (1987) *Catalogage: Chix des*

accès à la description bibliographique; NF Z 44-061 (1986) *Catalogage: Forme et structure des vedettes, noms de personne, des vedettes titres, des rubriques de classement et des titres forgés*; eta abar.

19. Itxurazko ugaritasun horrek ez du informazio-trukaketa oztopatzeko, guztion arteko bateratasuna oso handia delarik, finean denak ISO 2709 (*Format for Information Exchange*) izeneko estandarrean oinarritzen baitira. Horretaz gain, *Library of Congress*-en lidergoari esker, tresna gehiago dago biblioteka-katalogo desberdinen informazio-trukaketa ziurtatzeko: adibidez, ANSI/NISO Z39.50 izeneko araua edo protokoloa (ANSI: *American National Standards Institute*), zeina aipatu bibliotekak sortu eta kudeatzen duen. Batez ere internet bidezko komunikaziotan gero eta erabiliagoa da.
20. IFLAK martxan jarritako UNIMARC izeneko proiektuari buruz, berriz, ez dugu berririk jaso.
21. *National Library of Canada/Bibliothèque National du Canada*, in <http://www.nlc-bnc.ca/marc>
22. Katalunian, ordea, badirudi inork ez duela planteatzen katalogo elebidunen gaia, eta aski dutela katalan hutsezkoekin.
23. 1997an hainbat bibliotekari eta dokumentalista euskaltzalek *Joaana Albret Bibliotekonomia Mintegia* sortzea erabaki zuten, euskararen aldeko ekimenak bideratzeko. Artikulu honen sinatzaileok partaideak gara. Interesa duenak aldizkari honetara bertara edo Kontseilura jo dezake informazio bila. Posta-zerrenda elektronikoa ere sortu berri dugu (<http://www.groups.com/group/joana-albret>) eta laster izango dugu webgune propio bat ere.
24. Frantziako Errepublikan, legez, lizeo guztiek biblioteka eta dokumentazio-zentro bat izan behar dute, bibliotekari profesional batek kudeatua.
25. *Biblioteca de Catalunya* delakoa Kataluniako biblioteka nazionala da, bere titularrak *Generalitat*-a delarik. 1907an sortua biblioteka nazionala izateko xedez, 1932an lortu zuen estatus hori lehenengo aldiz, 1981ean berreskuratu (*Llei de Biblioteques*, 1981) eta 1993an berretsi zuena (*Llei del Sistema Bibliotecari de Catalunya*, 1993). Azpimarra dezagun Katalunian ez dutela inolako lotsarik «nazional» hitza erabiltzeko, legean zein azalpenetan. Ikus *Generalitat*-en web-gunean «Noticia histórica» dokumentua, <http://www.gencat.es/bc/fhist.htm>
26. Daturik ez badugu ere, esango genuke gutxi direla Katalunian ikasi duten euskal bibliotekariak, gehiago Salamanca, Zaragoza, Madril edo Granadan.
27. Hainbat urtetan EHUK master bat eskaini du (Gasteizko campusean), baina badirudi azken ikasturte honetan hori ere galdu egin dela.
28. Honetan ere ez dugu daturik, baina jakina da bibliotekari asko Historiako lizentziadunak direla.

29. Kanada, Belgika edo Suitza dira salbuespenik nabarmenenak. Ikus A. Juanena, «El euskera en la catalogación de nuestro patrimonio bibliográfico», in *Aldezkaria*, 1996, 4, 16-21. Kasu horien azterketa biziki garrantzitsua bada ere, A. Juanenaren iritzia irajraiki, beraien formulak ezin dira besterik gabe kopiatu. Adibidez, lege-egoera franko desberdina da: aipatu hiru estatuetan elebitasun/aniztasuna lurraldeka antolatzen da (estatua eleaniztuna da, lurraldea ez). Baita ere hizkuntzen egoera: jokoan sartzen diren hizkuntza guztiak (frantsesa, ingelesa, alemana, etab.) normalizatuta daude eta kultur-produkzio indartsua dute; ez da hori euskararen kasua. Guk gure formula propioa asmatu behar dugu.

Liburutegiak XXI. mendeari begira

b

OIHANA ARANBURU / ARANTZA MARISKAL

b

Sarrera

Historian zehar aldaketa asko pairatu dituzte liburutegi, artxibo eta dokumentazio zentroek. Garai batean ideiak eta gertaerak idazteko soportre berri eta iraultzailea papiroa izan bazen ere, gaur egun teknologia berriak ditugu egunero eskuartean. Ordenagailu baten aurrean eserita, Alexandriako liburutegiak zituen 700.000 liburukiak kopuruz txiki geratu dira, etxetik lasai eta edozein orduan kontsultagarri daukagun informazio bolumena zein den ikusirik.

Egun, *lehen mundua* deitzen diogun herrialde garatuetan noski, arazo nagusia ez da gizakiak irakurtzen ez jakitea, edo liburutegiak erabiltzeko eskubiderik ez izatea; egungo arazo nagusi bat informazio bolumenak sortzen du, hau da, informazio ugartasuna da arazoa. Informazioz inguratuta bizi garen gizarte honetan arazoa dugu maiz, behar dugun informazio kopurua baino gehiago eskuratzen dugunean edo/eta sarri behar dugun informazio hori falta dugunean. Honen ondorioz gizakiok desorientazio egoera bati aurre egin behar izaten diogu behin baino gehiagotan.

Bizi garen herrialde garatu honetan, teknologia berriak erabat integratuak daude gure bizimoduan, eta guretzat ona den etekina ateratzen diegun bitartean benetan

W Oihana Aranburu eta Arantza Mariskal Xenpelar
Dokumentazio Zentroko dokumentalistak dira.

atseginak zaizkigu. Teknologia berri hauek eskura jartzen digute hainbat aukera, gero eta makina potenteagoak, gero eta programa gehiago, gai hauetan adituak ez garenontzat terminologia ulertezina... Hau guztia ez dago denon eskura, gizarte sektore ezberdinak ere hor daude eta ondorioz analfabeto zibernetiko multzo handi bat sortzen ari da.

Egia da baita ere, behar hori daukanak, nola erabili ikasiko duela, ikasteko medioak badaudelako; baina egia da ere Estatu espainiarrean, irakurtzen ez dakiten edo juxtu oinarrizko testuak irakurtzeko gai diren biztanleen kopurua oraindik ere handia dela. Bestalde, gero eta gehiago dira etxean ordenagailua dutenak. Era berean, Internet erabiltzaileak ere egunetik egunera gehituz doaz.

Teknologia berri hauek lanbide guztietan eragin zuzena dute; arrantzaleak satelite bidez gidatzen dira itsasoan, abeltzainek txipak jartzen dizkiete animaliei, bideokonferentzien bidez egiten dira bilerak Alemaniara joan gabe...

Une honetan teknologia berrien eragina gehien pairatzen ari den langintza liburuzain, artxibozain eta dokumentalisten eguneroko zeregina dela esatea ez litzateke gehiegizkoa.

Ez da batere erraza aipatzea gure lanean egunero dau den aldaketak eta egitera behartuta gauden moldaketak zeintzuk diren. Kontuan izan behar dugu gure artean denak ez garela berdinak, zentro bakoitzak helburu ezberdin batzuk bete behar dituela, erabiltzaile ezberdinak ditugula, medio ekonomiko eskasak gustatuko litzaigukeen mailara iristeko, eta abar. Baina testu honetan zertzelada orokor batzuk besterik ezin izango ditugu aurkeztu, etxean beheko sua erabiltzetik mikrouhin labea erabiltzerako jauzia baino handiagoa ematen ari baikara liburutegi eta dokumentazio zentroetan.

Informazio gizartea eta informazio munduko profesionalak

Informazio gizarteaz mintzatzen garenean, informazioa sortzeak, manipulatzek eta erabiltzek aberastasuna

eragiten duela esan nahi du, gizarte nekazarian nekazari-tzak sortzen duen aberastasunak bezalaxe edo industri gi-zarteak sortzen duenaren pareko.

Lehen ere informazioa giza aktibitateetan osagarri in-portantea izan bada ere, gaur egun informazioaren ingu-ruan sortzen diren aberastasun eta aurrerakuntza espekta-tibak ez dira inoiz lehen ikusi. Informazioaren eta komu-nikazioaren teknologien eskuragarritasunak ahalbidetzen du hau. Horrela, telekomunikazio sareek eta sistema in-formatikoek, testu, irudi eta soinuak kopuru handitan erabiltzeko aukera eman dute, eta ondorioz aktibitate hauek guztiek aberastasuna sortzea posible egiten dute, ohiko iturrien pare. Informazio bolumen hauen mugi-menduari begira, ezinezkoa zaigu guztiari unitate bakar batean heltzea, beharrezkoa da bereziki prestatutako pro-fesionalak egotea, informazio kopuru izugarri horren bar-ruan aise mugitzeko. Profesionalen beharra dugu behar dugun hori eskuratzeko bideak erakutsiko dizkigulako, denbora aurrezteko, zarata kentzeko eta behar dugun hori zehazki eta behar dugun momentuan jasotzeko. Laburtuz, informazioa erraz eta azkar eskuratzea beharrezkoa dugu; honek eskura ditugun errekurtsoen probetxua eta razio-nalizazioa suposatzen du, hau da, egun ditugun aurrekon-tuekin giza errekurtsu, errekurtsu ekonomiko eta teknolo-gikoak ongi erabiltzea da.

Informazio kudeatzaile berriak

Egoera berri honi erantzun ahal izateko azken hamar-kadan aldaketa ugari ikusi ditugu profesionalok. Hasteko eta nola ez, Bibliotekonomia eta Dokumentazio irakaskun-tza erabat aldatu da Estatu espainiarrean. Profesionalen for-mazioa izan da kezka nagusietariko bat gure artean, eta ho-nek unibertsitate mailako bigarren zikloaren planteamen-dua ekarri du. Egun hamalau zentro ezberdinetan burutu daitezke Bibliotekonomia eta Dokumentazio ikasketak (Euskal Autonomia Erkidegoan aukera hori ez badago ere).

Lizentziatura ikasketak bost urte besterik ez baditu Estatu espainiarrean, begi-bistakoa da gure lanean espe-

ziazazio ezberdinek ekarri dituzten onurak. Horrela, zentroen kudeaketan, dokumentazio espezialduan, informazioaren teknologian, erakundeetako dokumentazioaren kudeaketan, ikerketan eta irakaskuntzan bereziki formatutako profesionalak gehitu ditugu gure lanean. Langile hauen prestaketan, aurreko programetako ohiko ikasgaiez gain eta informazio gizarte honi erantzuteko, gai berriak ikasten dira: besteak beste, dokumentu eta informazio sistema hipertestualen diseinua, direktorio eta bilaketa motorren funtzionamendua Interneten, dokumentu kudeaketan sistemak, Interneteko datu base eta informazio sistemak, patrimonio dokumentalaren zainketa eta kontserbazioa.

Euskal Autonomia Erkidegoan, profesional gehienak jatorrian beste adarretatik datoz (Historia, Filologia...), gure unibertsitateak horrelako titulaziorik ez baitu eskaintzen. Horrela, bere funtzioak ongi bete ahal izateko, profesional talde hau bere kabuz eta esfortzu handiz eguneroko lan honetarako prestatzen ari da.

Oro har, bibliotekari eta dokumentalistontzat gure lanean aurrera egin ahal izateko eta eguneroko topatzen ditugun erronkei erantzun ahal izateko, formakuntza jarraia ezinbestekoa da.

Hala ere gizarteak informazio munduko profesionalez duen irudia eta honekiko dituen konnotazio negatiboak ez ditugu ahantzi behar (tradizioa, kontrola, ordena, arauak...). Hau guztia gure formazio jarrai honetan kon-tuan izan behar dugu gure informazio kudeatzaile irudi berriaren barruan. Hau aldatzen ari da, erabiltzailea profesionalarekiko gero eta hurbilago dago, zentroko kolezioa ez da propioa lehen maiz gertatzen zen bezala, gure lanean katalogazioa ez da helburua, bitartekoa baizik...

Aldaketa hauek guztiek ez dute esan nahi teknika eta teoria batzuk alde batera utzi behar ditugunik, errekonbertsio baten beharra daukagula baizik, eta horretan ari gara lanean gainera.

Gizarte berri honetan informazio kudeatzaileak informazioaren sinergia profitatzearen arduradunak gara. Honek lanbidearen beraren kontzeptuaren berrazterketa

bat suposatzen du. Ez da ikuspegi teknologikotik bakarrik egokitze bat eskatzen duen egoera, antolakuntza mailan ere badago zeregina.

Informazioaren kudeatzailean ziber rol berria

Internet ez da bibliotekari eta dokumentalisten eremua bakarrik ezta bakarra ere, ez da gure lanbidearen berezitasun bat, nahiz eta gure lanarekin oso loturik egon. Guztien eta inoren eremua da Internet. Hau horrela, beharrezkoak ditugu besteengandik bereizten gaituzten irtenbideak planteatzea.

Liburutegiek¹ gizartearen aurrean beraien benetako balioa azaltzen (saltzen) hasi behar dute, arazoak konpontzeko gaitasuna agertu behar dute, egoera ekonomiko berr honetan beharrak asetzen jakin behar dute.

Hona iritsita, aztertu beharra dago Internetek zein aukera ematen dizkion informazio kudeatzaileari. Nola labur ditzakegu gure eguneroko lanak sare honetan? Gure lanaren helburu nagusia, interesgarria eta kalitatezkoa den eza-gueradun informazioa sortu eta integratzea da, beti ere erabiltzailearekiko interaktibitatea pizteko bitartekoa izango delarik, webguneak etengabe eguneratu eta dinamizatu direlarik, eta, beti ere komunikazio egoki baten mesedetan, erabiltzaileak identifikatuak izango direlarik.

Bibliotekari eta dokumentalistak, egun, benetako bilatzaileak gara. Guk dakigu zer dagoen sarean, bere erabileran nola antolatuta dagoen, kalitatezkoa den edo ez... Ezagutzaren kudeatzaileak garenez, informazio egokia nola optimizatu, eta erabili ahal izateko sarbidea nola erraztu jakin beharko dugu.

Informazio zentro berriak

Aldaketa hauek, neurri batean, lan batzuen bazterketa suposa dezakete beste lan berri batzuen alde (beti ere sistematizazioa eta koherentzia galdu gabe). Egun bibliotekak *informazio birfindegiak* dira: produktua (hau da, informazioa) bere horretan «landugabe» heltzen da eta

«ezagutza» bihurtzen dugu. Komunikazio guneak dira, bertan informazio aukeraketa egin behar da, prozesatu eta ondorioz ezaguera eta informazio berri gehiago sor dezan moldatu eta zabaldu.

Informazio kudeatzaileok informazio erabileraren arduradunak gara. Honek aldaketa garrantzitsua suposatzen du atzera begira jartzen bagara. Historikoki liburutegietan eremuak itxi egin dizkiogu gizarteari, azken honi arreta gehiegi egin gabe bizi izan garelarik. Orain *informazio birfindegiak* garenez, kontsumitzaileak edo/eta erabiltzaileak behar duen ezagutza prestatzen aritzen gara. Cronin-ek dioen bezala, ezagutza kudeatzailearen zereginak

erakundearen kapital intelektuala lanean jartzea eta bere errekurtsoen konfigurazioa eta esplotazioa optimizatzea da. Era berean, ingurune sortzaile bat eragin eta bultzatu behar da, erakunde barneko informazio eta komunikazio elkartrukaketa bultzatuz.

Liburutegia eta teknologia berriak

Informazio eta telekomunikazio merkatuen garapenak liburutegietan zerbitzu berri batzuk ekarri (ekarriko) ditu. Ondorioz, liburutegien erabiltzaileekiko zerbitzuen filosofian aldaketak etorriko dira: liburutegi digitala helburu bat izan daiteke, liburutegiko edukiak eskuragarri egon daitezen bideak erraztuko dira eta dokumentuen garrantzia identifikatzeko moduak ezarriko dira.

Honek eragina du ezagutzen kudeaketaz arduratzen direnen gain (informazio kudeatzaileak) eta informazio hau erabiltzen dutenen artean (erabiltzaile edo/eta kontsumitzaileak).

Hau zabalegia izan daitekeenez, teknologia berriek (batez ere Interneten oinarritutakoek) eta liburutegiek izan ditzaketen harreman orokorrak besterik ez ditugu aipatuko, aurrerago esan bezala egoera eta errealitate bakoitzak bere egokitzapen berezia behar izaten baitu.

Teknologia berriekin sortzen diren harremanak bi norabidetan defini daitezke:

- Liburutegiek teknologia berriek eskaintzen dituzten baliabideak nola erabili.
- Liburutegiek teknologia berrien bidez beren zerbitzuak nola eskaini.

Hau guztia aipatzerakoan, oinarrian liburutegi hauen ohiko zerbitzuen nondik norakoak jarraituko ditugu: eskurapena, katalogazioa, erreferentzia, dokumentuetara helaraztea eta barne kudeaketa.

Dokumentuen eskuratzea

Sarean loturik dauden liburutegiek, hau da, zentralizatutako sistema baten barruan funtzionatzen dutenek, zentro bakar baten bidez lortzen dituzte beraien fondoak (liburutegi publiko orokor baten sare sistemaz hitz egingo genuke kasu honetan), eta bestelako dokumentuak eskuratzeko aurrekontu txikia izaten dute. Hala ere, Internet beti izango da zentralizazio prozesu hau azkartzeko bide bat.

Eskurapena azkartzeko interesgarria eta baliozkoa da Internet. Desideratak (erabiltzaileen eskaerak eta iradokizunak) eskuratzeko, liburutegiak web orria edukiz gero, noski medio egokia da. Honen bidez erabiltzaileak liburu berriak eska ditzake, liburutegira posta elektronikoa erabiliz hurbildu. Ondorioz, liburuzainak desiderata guztiak antolatuak jaso ahal izango ditu, beharrezkoak diren balorazioak egin ahal izateko.

Gai honetan Internetek duen abantaila nagusietako bat, informazio bibliografikoa eskuratzea ohiko bideetatik baino askoz merkeago eta azkarragoa izatea litzateke, dokumentu inprimatuen identifikazio, aukeraketa eta eskuraketa arinago egiten baita.

Gaur egungo komertziozko bibliografia gehienek (ISBN kasu, <http://www.mcu.es/bases/spa/isbn/ISBN.html>), argitaletxeek, banatzaileek, liburutegiek, baita administrazio publiko gehienek ere, web orriak dituzte beraien informazioa eskaintzeko. Bide honi esker eskaerak egiteko informazioa azkarrago eskuratzen da eta eskatzeko bideak errazten ditu. Kasu batzuetan, eta zerbitzu interesgarria da hau, nobedadeak posta elektronikoz igortzen dituzte.

Internet eskaerak eta erosketak egiteko modu azkarrena dela ez dugu ahantzi behar.

Helbide interesgarri batzuk hauek izan daitezke adibide modura:

- Abacus kooperatiba:
<http://www.abacus.es/default.asp>
- Euskal fondoa interesatzen bazaigu:
<http://www.jalgi.com/zabaltzen>
- Fonoteka materiala:
<http://www.fonomusic.es> eta <http://www.bol.com>
- Haur eta gazteentzako fondo espezialdua:
<http://www.petitprincep.com>
- Amazon dugu sarean dagoen liburudenda birtualik handiena: <http://www.amazon.com>

Katalogazioa

Fondoaren katalogazioari buruz, dokumentu tradizionalekin lan egiterakoan bi egoera aurki ditzakegu.

Alde batetik, gure katalogazio lanarentzako baliagarria da zentro katalogafikoen produktuen kontsulta egitea, hau da, katalogoen, bibliografia nazionalen eta halako produktuen kontsulta egitea. Hauen bidez katalogazio lanetan sortzen zaizkigun hainbat zalantza, autoritateen kontrola eta abar argitzeko bide bat aurkituko dugu. Euskal Autonomia Erkidegoan ez dugu hau egiteko ahalbiderik, ez baitugu guztientzat oinarri izango den zentro bat (liburutegi nazionala edo guztientzat erreferentzia izan daitekeen katalogazio zentro bat).

Bestalde, erregistroak deskargatuz edo kopiatuz egiten den kopia bidezko katalogazioa gero eta gehiago ikusten da. Gure liburutegietako langile falta dela eta, maiz baleko irtenbidea izan daiteke hau, nahiz eta katalogazio lana neurri batean horrela egiteak ez duen izan behar langile faltagatik, baizik eta lana hobeto egin nahi izateagatik.

Aipamen berezia merezi du sarean eskuragarri dauden dokumentu elektronikoen kontrol, klasifikazio eta eskuratzeak. Dokumentu hauen katalogazioak, katalogazio lana egiteko moduaren eta liburutegiko langileen beraien

prestakuntzaren aldaketa ekarriko baitu. Kasu honetan, interesgarria da zenbaitzuentzat errekurtso hauek antolatzeko sortu eta osatzen ari diren webgunek nolabait katalogatzeko modu bat direnaren teoria.

Erreferentzia

Interneten garapenak bibliografia eta erreferentziako informazioaren zerbitzuetan ekarri ditu ondorio handienak gure lanbidean, liburutegiak sarean jartzeko abiapuntua izan direlako bereziki.

Argi eduki behar dugu Internet erreferentziako informazioaren iturri indartsu bat dela, galdera ezberdinei erantzuteko ahalmena duela eta erabiltzailea bideratzeko aukera izugarriak eskaintzen dituela, nahiz eta txanpon honen bestaldean kalitate eskaseko informazio asko ere sortu.

Baliteke, gai konkretu honetan, datozen urteetan liburutegien eginkizuna nodo lana egitea izatea, informazio iturriak eta erreferentzi iturriak kontrolatu, aukeratu eta sailkatzen jardutea.

Erabiltzaileen galderei erantzuteko gero eta tresna erabilgarriagoa da posta elektronikoa, galderak azkar eta merke helarazteko medioa baita. Ondorio zuzen bat telefono bidez egin beharreko lanen biderketa bat da. Zerbitzu hau aurrera eramateko hainbat sistema badago ere, puntako biak aipa genitzake: bata, erabiltzaileari helbide elektronikoa soilik ematea eta bestea, eskaerak egiteko formulario konplexuak betearaztea. Azken sistema hau gero eta maizago topa genezake galdera errazei erantzuteko. Bestalde, ez da hain arrunta informazioaren hedapen selektiboa deritzoguna (DSI) Interneten erabiltzeko momentuan. Saiakera gutxi daude zerbitzu hau aurrera eramaterakoan, normalean, ordainketaren truke izaten delarik.

Dokumentu eskuratzea

Gure eguneroko lanean Internetek eskaintzen duen abantaila nagusietako bat dokumentuaren eskuratzean dago.

Interneten bidez katalogoen kontsulta munduko edozein tokitatik, etxetik, lanlekutik... egiterik dago; dokumentu bat existitzen dela eta eskuratzeko zein aukera dauden jakitea, berrikuntza nagusienetarikoa bat dela esango nuke.

Berez liburutegi publiko bati ez badagokio ere, gero eta maizago era honetako zentroek ASCII edo irudi osoko formatuko dokumentu elektronikoak eskuratu ahal ditzaizkete, kasu batzuetan beraien erabiltzaileen beharrei erantzun ahal izateko; literatura grisa eta aldizkako argitalpenen kasuan, esaterako.

Barne kudeaketa

Liburutegia informatizatua egonez gero, dokumentuen zirkulazioa, erreserbak eta erreklamazioak aise egiteko modua ahalbidetzea erraza da, erabiltzaileak liburutegiko karneta badauka hau guztia arinago egingo delarik. Liburutegiarekin kanpotik komunikatu bagaitezke, formularioak bete eta prestamoko mostradoretik pasa gabe, posta elektronikoz jaso genitzake erreserbak, atzerapenak, infrazioak eta abar. Honek eguneroko zerbitzuen kudeaketan abantaila handia suposatzen du.

Modu berean eguneroko lan asko azkartuko genituzke: dokumentuen erreserba edo/eta berrikuntza erabiltzailearen aldetik, erreklamazioak eta erreserbatutako liburuaren eskuragarritasuna liburutegiko langilearen aldetik, katalogoen kontsulta eta dokumentuen egoeraren araberako eskaerak edo erreserbak egiteko posibilitatea...

Era berean liburutegien arteko prestamoan eta dokumentuen eskurapenean abantaila ugari ekarri ditu Internetek. Hasiara batean liburutegiek prestamoaren eskaera egin ahal izateko helbide elektronikoa besterik ematen ez bazuten ere, egun formulario batzuen bidez liburutegiek beraien eskaerak egin ditzakete zuzenean. Formulario hauek, normalean, liburutegien arteko prestamoen baldintzak aipatzen dituzte. Estatu espainoleko helbide elektronikoak nahiz dokumentuen eskurapenerako oinarrizko arauak ikusi nahi izanez gero, ondorengo helbidea erabil dezakegu: <http://www.upf.es/bib/pinter/index.htm>

Liburuzain eta dokumentalisten lanak zeregin administratibo ugari ekartzen ditu. Gehienetan taldean lan egin behar izaten da, bilerek eta telefono deiek denbora asko kentzen dutelarik. Internet bide egokia da hainbat lan errazteko. Horrela, intranetek abantaila asko ekar ditzake leku fisiko ezberdinetan egon daitezkeen lantaldeetan (barne kontsultak, lanen antolakuntza, txandak, ordutegiak...).

Liburu eta liburutegi digitalak

Historian zehar gizakiak liburu hartu du datuak eta unibertsoa ulertzeko ezagutza erregistratu, bildu, antolatu, kontserbatu, erabili eta zabaltzeko ardatz edo bitartekotzat.

Erregistratu, bildu, antolatu, erabili eta banatzeko sistema Erdi Arotik aurrera osatuz joan zen eta inprentaren nahiz ilustrazioaren ideien bilakaerarekin indartu zen. Sakeleko liburuekin eta aldizkarien espezializazioarekin ohitugabeko ospea lortu zuen XX. mende erdialdera, aurretik pentsaezina zen hedapen masiboa izan zuelarik.

Bestalde, azken urteotan, behin eta berriz entzuten da liburuak bizitza laburra daukala gizarte berri honetan eta telekomunikazio sareen artean itoko dela. Oraingoz historia zein den badakigu, profeta guztiek huts egin dute, eta inprimatua da oinarrizko medioa ezagutza erregistratu, bildu, antolatu, kontserbatu, erabili eta zabaltzeko.

Testu digitalaren iraultza 90eko hamarkadan gertatzen da eta web erako adierazpideak dira ezaugarri nagusiak. Bide horretan testu digitalari, klasifikazio eta hipertextu bidezko nabigazioa gehitzen zaio, baita irudi, soinu eta mugimendua ere. Honek profeta berri batzuk sortzen ditu berriz ere, lehengo sistema guztia sistema digital baterantz doala aldarrikatzen dutenak.

Argitalpen digitalek ez dute ohiko argitalpenen e-dukтура eta irakurketa modua.

Ohiko argitalpenak digitalean antolatzen direnean, kontuan izan beharra dago dokumentu hauek ez direla

dokumentu linealak bezalakoak (ohiko liburu, aldizkari edo egunkari). Ohiko inprimaki bat lineala da, eta egile eta editoreek aurrez erabakitako irakurketa forma batera lotzen dute irakurlea. Sare komunikazioaren bidez, erabil-tzaileak aukera desberdinak ditu eta irakurketa aukera anitzen aurrean dago, ez baitago dokumentu bakar bati lotua, baizik eta dokumentu askoren edukien arteko erla-zio era asko ditu hautagai.

Liburutegi digitala

Telekomunikazio sareen gizarteratze eta komertziali-zazioaren inguruan informazio ugari sortu zen teknologia berri hauek liburutegietan izango zuten eragina zela eta. Positiboki ikusten zen gaia, eta antolakuntza oinarrian jar-riz, informazioa eskuratzeko modu zabal bezala liburute-gia ikusten zen. Horrela, liburutegi eredu berri honek in-formazio kopuru adierazgarri, zehatz, fidagarri eta han-diago bat eskuratuko luke. Liburutegi eredu hau definitze-ko esaldi ezberdinak erabili izan dira: «liburutegi birtua-la», «liburutegi elektronikoa», «hormarik gabeko liburute-gia», eta azken aldiak «liburutegi digitala». Hitz hauekin esan nahi da liburutegi hauek eta eskaintzen dituzten zer-bitzuak teknologia eredu berri baten ondorioz sortutakoak direla, ez besterik. Liburutegi digitala terminoa azkena sor-tu den kontzeptua da, azkenaldiko jardunaldi eta hitzal-dietan erabili dena.

Egungo gizartean liburu eta aldizkari zientifikoak era-biltzen dira nagusiki irakaskuntza eta ikerketa munduan ezagutzak erregistratu eta zabaltzeko. Adierazgarria da az-kenaldian, arlo akademiko honetan, dokumentu digitalen erabilpena gero eta handiagoa izatea, ohiko paperezko li-buru eta aldizkarien kaltetan.

Dokumentu digitalen produkzioaren gorakadaz gain gero eta dokumentu digital mota ezberdin gehiago azal-tzen ari dira. Liburutegien zerbitzuak honetara egokituz bide desberdinak hartuko dituztela espero da.

Liburutegi digitalak, informazio teknologia berrien eta telekomunikazioen erabilpen intentsiboa egiten duten

erakunde bezala definitzen baditugu, ondorengo ezaugarriak izango ditu:

- Zerbitzuak antolatzeke modua: telekomunikazioen bidez lan egiteko prestatuak egongo dira.

- Erabiltzaile eta liburuzainen arteko banaketa fisikoa gertatuko da.

- Telekomunikazioen bidez liburutegi zerbitzua eta informazio dokumentala lortzeko aukera.

- Nabigaziorako tresna izango diren eta edukien kontsulta egin ahal izateko dokumentu digitalak sailkatzeko eta kolekzioak osatzeko medio berriak sortuko dira.

- Liburutegia antolatzeke telekomunikazio eta informazioaren teknologian ezagutza oinarri izango diren diseinuak, antolakuntza eta zerbitzuak martxan jarriko dira.

- Telekomunikazioen bidezko dokumentu digitalen transferentzia eta dokumentuaren berehalako eskuratzea onartzen duen sistema. Era berean liburutegien arteko prestamoa birplanteatzera behartzen du honek (egile eta editoreen eskubide eta interesak bat jartzea ezinbestekoa da, beti ere dokumentu eta informazioaren zirkulazio publiko librea errazteko helburuarekin).

- Informazioa erabiltzailearengana hurbiltzen da. Hau eraldaketa garrantzitsu bat da espazio, denbora, erabilpen ekonomiko eta beste hainbat harremani dagokienean. Baliteke nagusia erabiltzailea dokumentuaren aurrean autonomoa dela izatea; ez dago bitartekaririk, ez ordutegi ez eta muga fisikorik ere.

- Orijinala aski da eta une berean erabiltzaile ezberdinek erabiltzea posiblea da.

- Errekuperaziorako sistemak pentsamendu eta eredu mentaletatik hurbilago egoten dira. Erabiltzailearentzat informazioa eskuratzea askoz ere errazago da.

- Dokumentu dinamikoak dira, hau da, edozein dokumentu digital behin eta berriz berralda dezakegu, eguneratu, beste batekin bat egin, ezabatu, eta abar.

- Inportanteena, momentu bakoitzeko produkzioak eta informazioa erabiltzaileen eskura jartzen dituela da. Erabiltzailea informazio sortzaile izan daiteke gainera, eta ez da lehen bezala erabiltzaile pasibo soila izango. Modu

honetan sortzen dena, nahi izanez gero, momentuan gu-txi batzuen edo milioika pertsonen eskuetan jar daiteke.

Azken finean biblioteka digitalak eta ohiko bibliotekak helburu berdinak dituzte (dokumentuak aukeratu, eskuratu, analizatu, erabiltzaileen eskura sailkatuta jarri, gizar-tean horiek erabil daitezten sustatu...).

Honek guztiak liburutegi digitala, sarean konektatuta informatzeko, informatua egoteko eta ez dakiguna ikaste-ko izango den utopia batean bihurtzen du. Utopia hau modu ezberdinetan ikus dezakegu, baina agian utopikoe-na, liburutegi guztiak sarean lotzen dituen eta gizakiaren produkzio dokumental guztia linean edozeinen eskura jartzen duena da. Ideia honek liburu klasikoan digitaliza-zioa bultzatu du, eta inprimaki ezberdinak soporte digita-lera pasatzea, normalean inongo gehiketa eta aldaketarik gabe (gauza bera baina digitalean, liburu bera baina digi-talean).

Hala ere ez da ahantzi behar Internet informazioa al-mazenatu, errekuperatu eta transmititzeko sortu zutela, eta ez dokumentu antolakuntza sistema lez; beraz, ezin da In-ternet lehen aipatu dugun liburutegi digital handi hori be-zala planteatu.

Liburutegiak ez dira ordenagailuz, liburuz eta egoi-tzaz bakarrik osatzen, eskaintzen dituzten zerbitzuak dau-de oinarrian. Hortaz, zerbitzu horiek antolatu eta zabal-duko dituzten giza errekursoak ezinbestekoak dira.

Inprimakien bidezko banaketa sistemek eskurapena eta prestamoa zailtzen dute. Dokumentu bat existitzen dela dakigun momentutik eskuratu arte fase ezberdinak erretzen baititugu: dokumentua nork produzitzen duen jakin, lokalizatu eta eskuratu. Linean argitaratzen denare-kin ez da hainbeste lan egin behar, zuzenean dokumen-tua eskura baikenezake.

Hala ere, linean egindako publikazioak badakar beste arazo bat: informazio adierazgarria eskuratzea zaila izaten da alde batetik, eta bestetik dokumentu eskuragarriak ko-puruz asko handitzen dira. Ondorioz, erabiltzailea ez da gustura geratzen kalitate eta erabilgarritasun eskaseko da-tu asko jasotzen baitu.

Bestalde, liburutegi digitalaren zerbitzuak irakaskuntza eta ikerketa mundura egokitu ditzakegu, komunikazio sareek irakaskuntza eta ikaslearen arteko elkargune bat osa dezaten eta dokumentu digitalen diseinu, konstrukzio eta difusiorako medio bat bihur daitezten.

Liburutegi digitala ikerketa eta irakaskuntza mundurako laguntza izan daiteke ikasketa planen informazioa zabaltzeko (programak, egin beharreko lanak, berriak...), irakaskuntza materiala erabili ahal izateko (artikuluak, datu baseak, multimedia materiala...), ikerketarako (proiektuak, aurrerakuntzak), Interneten eskura dagoen materiala kontsultatzeko loturak jarritz. Modu honetan liburutegi digitalaren eguneratzea geldieztina izango da eta bertan ikasleak bere lanak eta ikasketak egin ahal izateko behar-ko lukeen guztia eskura izango luke.

*P*reserbazio eta kontserbazioa

Paperezko dokumentuen bizitza luzea denez, ezagutzen ditugu kontserbaziorako beharrezkoak dituen baldintza eta eskaerak. Dokumentu elektronikoek aldiz, problematika berezia, berria eta neurri batean ezezaguna aurkezten digute.

Oinarrizko hiru elementuk osatzen dute dokumentua: edukiak, esturaturak eta kontestua. Paperezko dokumentuetan egitura hau argia da, paper berean agertzen da guztia. Dokumentu elektronikoak baditu berezitasunak paperezkoarekin konparatuz gero. Erabiltzaileak ezin du dokumentua zuzenean kontsultatu, interfaze elektronikoen baten beharra dauka, hau da, makina baten beharra dauka dokumentua irakurri ahal izateko. Lehen aipaturiko elementuak (edukia, esturatura eta kontestua) modu ezberdinean eskuratzen dira. Edukia, soportean magnetiko edo optiko batean gordetako kode binarioan dagoen karaktere kate bat da; esturatura, softwarearen arabera, lanean ari garen fitxeroan edo beste batean egongo da; eta kontestua (dokumentu sortzailea, hartzailea, sinadura) zerbitzari bakoitzaren helbide liburuan, datu base ezberdinetan edo doku-

mentu elektronikoen kudeaketa sistema korporatiboan egon daiteke. Dokumentu informatikoan disoziazioa sortu da informazioaren eta soportearen artean. Ordenagailua martxan dagoenean, dokumentu bakoitzaren forma eta eduki bat ikusiko dugu; edukia bera izan daiteke, baina forma softwarearen eta periferikoen arabera aldatuko da.

Honi guztiari dokumentuen beste berezitasun batzuk gehitu behar dizkiogu. Dokumentuak konposatuak (erabiltzailearentzat dokumentu bakar bat dena, dokumentu txikiagoz osatzen da, eta momentu batean dokumentu hori sortzeko elkartu egiten dira, pantailan ikusten dugun hori sortzeko), banatuak (dokumentua osatzen duten fitxero ezberdinak, memoria unitate bakar batean edo memoria unitate ezberdinetan egon daitezke, ordenagailu bakar batean edo ezberdinetan, sare batean edo sare ezberdinetan) edo/eta dinamikoak (dokumentu bat osatzen duten fitxeroak alda daitezke, informazioa eguneratzen adibidez, eta beti ez dira aldaketa hauen fitxero historikoak gordetzen) izan daitezke. Era berean, dokumentu elektronikoen bi berezitasun dituzte: alde batetik orijinal eta kopia bereiztezinak ahalbidetzen duen erreproduzio aukera, eta bestetik jatorrizko dokumentua aldatzeko posibilitatea, hasierako eduki edo kontestuaren inongo arrastorik utzi gabe.

Gauzak horrela, dokumentuen preserbazioa ziurtatzeko arazo ugari daudela argi dago. Nahiz eta legeak hau guztia babesten saiatu, asko dago oraindik egiteko.

Bestalde, eta dokumentuen kontserbazio iraunkorren beharrari erantzuteko, soporteen iraupen fisikoa da arazoa. Dokumentu informatikoen soporteeak iraupen mugatua dute denborari dagokionez. Zenbaitzuek, kontserbazio baldintza onetan, 10 urtean jartzen dute (dokumentu magnetikoak) eta beste batzuek 100 urteraino (soporte optikoak) luzatzen dute. Hala ere, hau ziurtatu ahal izateko ez da denbora aski igaro.

Arazo nagusia hala ere, soporte fisikoaren iraupena baino, irakurtzearen posibilitatean dago. Dokumentu informatikoak, beti aldatzen ari den ingurune teknologikoa-
rekiko erabateko menpekotasuna dauka. Zahartze tekno-

logikoa, hondatze fisikoa bera baino azkarrago doa. Beti ere, edukia erreuperatzea errazagoa izango bada ere, hasiera bateko bide bera baino errazagoa izango da.

Inkognita asko badaude ere, guztia ez da beltza. Ohi-ko soproteetan dagoen hainbat ezagutza hondatzen ari dela jakina da. Hor ditugu antzinako testu zientifikoak, artxibo ofizialak, gutunak, argazkigintzaren hasierako bidrio plaketa negatiboak... onddo, intsektu, paper azido eta gizakiaren eraginez hondatzen. Bestalde, liburutegietako biltegietan erabili ez daitekeen, edo erabilpen murritza duen dokumentu asko dago ere; zorte pixka batekin eta kristalezko kutxa batean sartuak daudela, dokumentu hauen orri pare bat ikusteko aukera egon daiteke.

Honi erantzuteko medioak jartzen dituzte teknologia berriek. Orijinalen kopiak formatu digitalean egitea, egun errealitate bat da. Prozesu honen helburua inoiz ez da orijinala ordezkatzeko izango; kopia digitala egiteak ez du orijinala zaborretara botatzeko eskubidea emango. Aldiz, dokumentu horren momentu konkretu bateko egoera islatuko du kopia horrek. Era honetan, ikertzaileek bestela erabiltzeko modurik izango ez zuten dokumentuak eskuragarri jartzen dira Internet edo CD-ROMaren bidez esaterako.

Hala ere, oraindik gauza asko argitzeko daude. Informazio munduko profesionalak gaude alde batetik eta enpresa komertzialak bestetik. Erabaki gabe dago zeintzuk izango diren artxibo formatu egokiak, edo zein dokumentuei eman beharko geniekeen lehentasuna. Horretaz gain, honek guztiak diru kantitate handiak eskatzen ditu.

Arazo bat gehitu nahi izanez gero, esan beharra dago XX. mendeko hainbat ezagutza formatu digitalean besterik ez direla existitzen, eta horren guztiaren kontserbazio iraunkorra erabaki gabe dagoela.

Gaur egun martxan dauden digitalizazio prozesuak erabiltzaileei kontsulta errazteko pentsatuak daude eta ez preserbazioari begira. Hau da, antzinako liburu oso batzuen digitalizazioa CD-ROMean saltzeko edo web orri batean kontsultatu ahal izateko egiten da, baina ondare historikoko kudeatzaileek eskatzen dituzten medioak, herri batentzako inportanteak diren dokumentuak kontser-

batzeko beharrezko planifikazioak egitea eta diru kopuruak beste kontu bat dira.

Azken aldian zabaltzen ari den iritzietako batek bi bide jorratzen ditu gai honetan: alde batetik, kopia digitalak egitea, dokumentuen eskuratzea errazteko, eta bestetik, mikrofilmazioa, preserbaziora begira (100 urte irauten dituela ziurtatua dagoelako).

Web-a informazio iturri nagusia bibliotekari eta dokumentalistentzat

Gure eguneroko lanean informazio iturri nagusiak izan ditugu bibliografia eta datu baseak. Interneten zabal-kundearekin, sarean aurki dezakegu hainbat informazio. Gai guztiak aipatzea ezinezkoa denez, interesgarria iruditzen zaigu Bibliotekonomia eta Dokumentazioan berezitutako baliabideen aipamena egitea. Honetarako, Jaime Baró eta Xavier Baró Bartzelonako Pompeu Fabra Unibertsitateko irakasleek *Documentación Digital* graduondorako prestatutako «La explotación de los recursos digitales de Internet» artikuluaen atal batean oinarritu gara².

- Direktorioetan ondorengoak aipa ditzakegu:

- <http://www.ucm.es/BUCM/byb/05.htm>: Madrilgo Unibertsitate Complutenseko Bibliotekonomia eta Dokumentazio Eskolak arlo tematikoetan sailkatuak dauden aukeratutako loturen bilduma.

- <http://www.nlc-bnc.ca/ifla/II/doc.htm>: IFLA erakundearen webgune honetan bostehun bat lotura aurki ditzakegu. Aipagarria da artikulua elektronikoen atala.

- <http://www.bib.ub.es/bub/www5/5bd6.htm>: Bartzelonako Unibertsitateko Bibliotekonomia eta Dokumentazio fakultateak egindako bilketa hau lan ona da benetan. Bibliotekonomia eta Dokumentazioarekin erlazio naturiko atal nagusietan antolatua dagoen web orri honetan, aipamen berezia merezi du dokumentu elektronikoen aipatzea gaiak.

- Formakuntza:

- <http://www.itsc.com/topten/libschools.html>: helbide honetan mundu mailan dauden Bibliotekonomia eta

Dokumentazio eskola eta fakultateen informazioa dator. Oso ongi osatua dago.

- Liburutegiak:

- <http://www.csic.es/cbic/webuni.htm>: CSICek egindako lan honetan, autonomia erkidegoen arabera antolatuta, Estatu espainoleko web orrien bilduma dago. Bertan unibertsitate liburutegi guztietarako sarrera daukagu.

- <http://sunsite.Berkeley.edu/Libweb>: munduko liburutegi guztien web orrien bilduma egitea helburua daukan gune honek, bereziki Estatu Batuetako bibliotekak eskuragarri jartzen ditu.

- <http://dspace.dial.pipex.com/town/square/ac940/eurolib.html>: Europako liburutegi publikoen bilduma aurki dezakegu hemen, estatuka antolatuta.

Bukatzeko

Azken urteotan liburutegi gehienak aldaketa prozesu bat jasaten ari dira teknologia berrien eragina dela eta. Ez dago dudarik Internetek garrantzi berezia duela honetan guztian. Gauzak honela, aldaketa hauek hiru norabidetan doazela esan genezake:

1. Hormarik gabeko liburutegiak. Hau da, erabiltzaileak informazio zentrora bertara fisikoki joan gabe hari zerbitzuak emateko gai dena. Etxetik edo lantegitik, Internetek eskaintzen dituen medioak erabiliz, erabiltzaileak katalogoak kontsulta ditzake, dokumentuen kopiak eskatu, dokumentu osoen kontsulta egin, eta abar.

2. Paperik gabeko liburutegia. Ukitu ezin diren dokumentuen bildumekin osaturiko liburutegiak. Pentsatzekoa da sarean dabiltzan dokumentuek indarra har dezaketela apaletan sailkatuak daudenen kaltera. Zentro bateko fonda ez da bakarrik erositako edo/eta inprimatutako dokumentuez osatuko. Gehien aldatuko den zerbitzua bibliografia eta erreferentziazko informazioa izango da, erreperitorio iturri zabalagoa eta bariatuagoa izango duelarik.

3. Liburutegia dokumentu digitalen sortzaile. Liburutegia ez da bakarrik eta oinarrian baliabide elektronikoen

erabiltzaile, gero eta gehiagotan berak sortuko du informazio bibliografikoa. j

-
1. Liburutegi terminoarekin, publiko orokorrari erantzuten dioten liburutegiez aparte, espezialduak eta dokumentazio zentroak deskribatzen ditugu, termino bakar bat erabiltzeak irakurketa errazten duelako.
 2. Baliabide zerrenda luze baterako, ikus Merlo Vega, José Antonio; Angela Sorli Rojo: *Biblioteconomía y Documentación en Internet* (Madril: CINDOC, 1997) eta <http://milano.usal.es/rvaquero>

Egunen
gurpilean

kultura • 115

Caravaggio: argiaren isla baino gehiago
• Emakumea Lizarran • Pornografia sozialista

JOS EBA BALE RDI

f

literatura • 120

Gure ondasun guzia eta hainbat polaroid
• Emakumeari sugeak esan ziona
• Kroniketan • Poteo poetikoa

HARKAI TZ C ANO

f

ikuskitzak • 127

Yoyes, Gerhard, herri honetako oroimen mingarria

BEGO ÑA DEL TES O

f

telepolis • 132

Informazioaren Gizartea eta administrazioak
• Nafarroako telebista • Bilatzaile euskaldunak

LUIS FERNANDEZ

Hiriburuek markatzen dute, agian gehiegitan, herri honetan kultura eta kulturgintza gizartera hurbiltzeko bidea. Hirietan gertatzen ez dena, ez da gertatzen. Kultura eta espektakulua gero eta nahastuago dauden honetan, kulturak espazio eszenikoak behar ditu; galeriak behar ditu; tokia behar du, hitz batean. Baina tokia ez da nahikoa: nolabaiteko asepsia giroa behar du arte plastikoak, pareta argiak, argiztaketa samurra edo bai gutxienez egokia, bisitarako ordutegi zabalak. Garai bateko erakusketa xumeak, astegunetan iluntzeko zazpitan ireki eta bederatzietan ixten ziren haiek, gero eta urriagoak dira. Baina ez da hori bakarririk. Tokia, asepsia itxura, ordutegi luzeak; bai, baina baita marketin teknika aurreratuenak ere. Neurri handi batean, artea espektakulu bihurtu den aldi berean, edo beharbada horrexegatik, merkatua jabetu da arteaz. Edo artearen merkatua erabat zabaldu da.

Caravaggio: argiaren isla baino gehiago

Bilboko Arte Ederretako Museoa Caravaggio pintore italiarraren lanek aho zabalik utzi gintuzten. Caravaggiorenak berarenak zirela erabateko segurtasunez ezin ziurtaturik ere, lehenik Italian, gero Espainian eta ondoren Euskal Herrian zintzilikatutako koadro klasikoek niri behintzat sortzen didaten zirrara ez da —aitortzen dut— zirrara espiritual hutsa. Nahi gabe izango da, baina behin baino gehiagotan joaten zait burua preziora. Zenbat balio ote du koadro honek? Zenbat ordainduko ote luke Juan Alberto Belloch-ek Davidek Goliath hil zueneko unea interpretatuz Caravaggioren eskuetatik ateratako koadro hau etxeke egongelaren erdian jartzeko, burua moztu berria duen santua eta Belloch bera igoal-igoalak direla ikusten duenean?

Ez da gauza erraza, izan ere, artea bere hartan uler-tzea. Nik behintzat ez dut lortu. Artearen hizkuntza uni-

bertsala izango da, konforme, baina hizkuntza hori erabiliz sortzen diren komunikazioak anitzak dira. Caravaggiok bere koadroak ikusten ditugun guztiekin eta bakoi-tzarekin hitz egiten du, eta gurekin lortzen duen komunikazioa ez da, noski, orain ehun urteko gure aurrekoekin lortzen zuenaren parekoa. Zerbaitegatik gara gu gaurkoak. Eta zerbaitegatik naiz ni neroni, eta ez beste inor.

Artearen balioa erlatibizatzeraz natorrela pentsatuko du dagoeneko baten batek. Egunen batean, prest nago artearen balioa erlatiboa dela sutsu ere defendatzeko, edo subjektiboa dela esateko, baina gaurkoan, artikulua serie bat zabaldu nahi duen honi haria aurkitu nahian besterik ez naiz ari. Eta nik tokiaz eta espazioaz hitz egin nahi dut, ez espazioaren erlatibismoari buruz; espazio ezberdinei buruz baizik.

Bilboko Arte Ederretako Museoak Caravaggioren inguruan urte hasieran egindako erakusketa, eta beharbada Jean Dubuffet-en bilduma eskainiz udaberri aldean prestatutakoa, horiexek izango ziren aurten Euskal Herrian ikusi ahal izan ditugun erakusketa garrantzitsuenak, eta dudarik gabe ospe eta izen handiena izan dutenak. Ezin ahaztu, gainera, Guggenheim Bilbao Museoak «Tximistak zauritutako dorrea: ezinezkoa helburu» titulu misteriotsuaren atzean sei euskal artistak prestatutako lanekin antolatutakoa. Merezki du, gutxienez, museo euskal-amerikarrak euskal artistak biltzeko egin duen esfortzua aipatzea, eta baita Gonzalez de Durana komisarioak erabilitako kriterio malgu baina aldi berean zorrotz eta goxoa azpimarkatzea ere.

Baina gure espazio handietan aparte, Euskal Herrian egunero-egunero dozena t'erdi baino gehiago erakusketa zabaltzen dira. Batzuk propaganda gutxi egingez; beste batzuk, borondate handiz baina diru gutxiz zaindutako areto zaharkituetan; asko ilusio handiz, beste asko halako edo bestelako kultura zinegotziari beste erremediorik gelditu ez zaiolako. Aurtengo lehen hilabeteotan, esate baterako, gogoan dut Bilboko galerista xume batek Jose Lull pintore valentziarrari eskainitako erakusketa, ez pintore valentziarra zoratzeko modua delako —ez niretzat behinik behin—, galeristak erakusketa antolatzerakoan jarrita-

ko ilusioa benetan deigarria zelako: erakusketari atera zekizkion etekinek bakarrik esplika ez zezaketen ilusioa (dena esateko, esan dezadan handik hamabost egunera Palomo Linares espainiar toreroaren erakusketa eskegi zuela bere galerian, Marina Dankoren hainbat lanekin batera, eta batzuek ulertzen ez badugu ere, jende ugari hurbildu zitzaiola). Baina edonola ere, ilusio hori behin eta berriro nabaritzen da artearen inguruan gauza apalak egiten saiatzen direnen artean, eta nonbait urrutitik ikusten bada, Lizarrako museo txiki batean gertatzen da hori. Izatez arabarra baina bizitza erdia Nafarroan eman zuen Gustavo de Maeztu pintorearen izena daraman museoan.

Emakumea Lizarran

Martxo-apirilean, Lizarrako Gustavo de Maeztu museoan emakumea omendu nahi izan dute. Ez da museo handi bat; ez dauka fondo handirik; ez du propaganda zabalik egiteko aukerarik izaten, baina bertan lanean dihardutenean ilusioak oztopo ugari gainditzen ditu, eta oraingo honetan bezala, beste museo haundiek eskaintzen dituzten erakusketen mailakoa prestatu dute Lizarran. Emakumea. Emakumeari buruzko ikuspegiak, kasu gehienetan gizonetzkoek emanak. Gustavo de Maeztuk berak, bere lanean —bere bizitza sentimentalean sartzea ere, dudarik gabe, interesgarria gerta daiteke; baita bizi eta hiltzeko Lizarra zergatik aukeratu zuen jakitea ere— emakumeari emandako tratamendua berezia izan da. Ez bereziki maitagarria gertatu zaiolako emakumearen figura artistikoa; ez kontra-koarengatik ere. Baina arrazoi bat edo besterengatik, ezin da ukatu Gustavo de Maezturi nolabaiteko zirrara sortzen ziola emakumearen gaiak, edo zirrara hori beste mundukoa izan gabe ere, emakumearen edertasuna behintzat barru-barruraino iristen zitzaiola. Auskalo arrazoa zein zen! Lizarrako Museoan bertako betiko fondoa ikustera joaten denak, hala ere, ulertuko dit zer esan nahi dudan.

Oraingoan, ordea, Gustavo de Maeztu ez dago bakarrik. Lizarrako museoaren azken erakusketak, Maeztu-

kin batera hemeretzi eta hogeigarren mendeetako pintore espainiar ugari bildu ditu, Gustavo de Maeztu bereziki kezkatzen zuen emakumearen gaia aztertzeko asmoz. Ramón Alsina, Julio Romero de Torres, Joaquín Sorolla, Ignacio Zuloaga, Francisco Iturrino eta beste hainbaten koadroak zintzilikatu dituzte garai batean Nafarroako errege-erreginen jauregia izandakoan. Eta ez dute nolanhiko erakusketa osatu. Bai, gutxienez, ordubete gustura pasatzeko modukoa.

Ez da abangoardia, noski, Lizarrakoa. Ez dator Europako museo haundien sareak argitaratzen dituen argitalpenta erakusketa honi buruzko arrastorik ere. Ez dakit zenbaterainoko propaganda egin dioten Lizarraldean bertan ere. Ez du jaso dirulaguntza handirik, are gutxiago erakunde finantzieroetatik. Ez daude koadroak tenperatura eta hezetasuna ordenagailuz kontrolatutako ingurune aseptiko batean. Ondo zainduak daude; mimoz eta ilusioz zainduak; Lizarrako jauregi ederrenetako batean. Eta artea da, ez beharbada espektakulua, baina bai artea. Hiriburuetatik kanpo dagoen artean; asepsia eta merkatutik oraindik ere ihe-sean dabilena. Baina ez da hori bere balio nagusia. Lizarra inguruko jendea joan egin da erakusketa ikustera, inork esan gabe. Oraindik behintzat, ilusioa ahitu ez zaiolako.

Pornografia sozialista

Eta ez ote zitzaien ilusioa ahituko Leandro Alzate, Itxaso Diaz, Mentxu Fernandez eta Marina Mendietari ere. Gazteak dira laurak, 26 urtekoak, eta lauren lanekin Ezkerraldea Plastika erakusketa abian jarri ondoren, goitik behera bota diete; aurren-aurrena Seve Calleja Sestaoko alkatearen begiradak bere burua sozialistatzat jotzen duen edonork behar lituzkeen baino itzal gehiago dituelako; eta ondoren, Seve Calleja ez diren Ezkerraldeko gainerako alkateek ere —denak PSE-EEkoak—, kultura eta arteari zor zaion errespetua oso era partikularrean ulertzen dutelako.

Pornografia omen Itxaso Diazek prestatutako collage batean ikus zitezkeen hainbat argazki! Orain hogei-hogei-

ta hamar urteko polemika itxura hartu nion, baina orain hogeitahogei hamar urte protagonistak ezberdinak izaten ziren. Gogoan dut, esate baterako, «El Libro Rojo del Cole» izenekoak sortutako iskanbila, edo Etxarri Aranzako ikasle batek bikote bat ume batek pentsa dezakeen jarrerara sexual inozo bat paper baten gainean marraztu zutenekoa. Haiek oihuak! Haiek salaketak! Haiek garai hartako PSOEko kideen antsiak! Eta orain, hogeitabost urteren bueltan, sexu eszena esplizituak ikusten omen direlako, erakusketa itxiarazi egin dute orduko askatasunaren defendatzaileen oinordekoek.

Ez naiz ni izango Itxaso Diazen lana defendatzen hasiko naizena, badu eta Arte Ederretako irakasleak ni baino hobeto defendatuko duenik. Baina erakusketa bat itxiaztea kulturari gerta dakioken gauzarik larrienetakoa da. Eta honelako zerbaiten aurrean isilik gelditzeak, berriaz, herri baten bizitasunaren maila zehatza eskaintzen du. Hemen biak gertatu dira: erakusketa itxi, pornografiakoa dela aitzakiatzat hartuz (eta zer? Nor esan du pornografiak ez dela objektu artistikoa?), eta, ondoren, isil-isilik gelditu mundu guztia. Ez da denbora gehiegi pasako izen handiko artistaren batek, gure mugetatik kanpo, polemika sutsuren bat sortzen duen arte. Zain nago orduan zer entzun! Nor ausartuko da hemen, gurean, ezer esatera? Orain isil-isilik gelditu direnak? Seve Calleja, akaso? Edo bizitza osoa modernitatearen hainbat kontzeptu defendatuz pasatu eta Ezkerraldea Plastikaren aurrean txintik ere esan ez dutenak? Ikusiko dugu.;

Gure ondasun guzia eta hainbat polaroid

Europako banku eta telefono enpresa handien fusioak etengabeko urjauzian iragartzen ari zirenean, Esan Ozenki eta Txalapartak ere bat egitea erabaki zuten, Joseba Sarrionandiaren inguruan diskoliburu bat argitaratzeko. Bernardo Atxagaren *Nueva Etiopía* aurrekari ederra geneukan denok gogoan, eta Esan Ozenki & Txalapartak ahalegin berezia egin dute *Hau da ene ondasun guzia* liburuaren azala eta mamia zaintzeko. Emaizta bikaina izan da, bai diseinu aldetik, bai bertan jasotzen diren hitzengatik ere. Sarriren poema guztiak lau hizkuntzataraz itzulita jaso dira, eta horrek, nahiz liburuak disko baten amua izateak, Olentzerok Durangon milaka ale batzuk erosi izana ekarri zuen. Nobel sariduna ere izan zuen kontuan Olentzerok: Garikoitz Berasaluze Txalaparta argitaletxeko editore umoretsua, Günter Grass liburuak sinatzen ari zen kasetaraino labaindu omen zen joan zen Frankfurtetako liburu azokan, eta alemanierara itzulitako Sarriren liburu bat nobel saridunari eskuratuz, zera esan omen zion: «To, hiretzat, hurrengo nobel saria izango dena akaso». Zer esan, bestalde, hainbat jenderentzat fantasma bat den, errezital guztietan present egon arren paperetan *absent* sinatzen zuen poeta idealizatu baten ahotsa entzuteak eragin digun zirraraz: estreinako aldiz entzun genuenean ez ginen ausartzen esatera, elkari begiratzen genion, besterik gabe, «ba ez du hain ondo leitzen» esan nahiko bagenu bezala. Zirraragarria da halere diskoan Sarriren ahotsa entzutea; fantasma bat ez, baizik eta pertsona bat dela ikustea, urrun dagoen poeta bat, eta gure poeta onena izan arren, bere poemak hain ondo irakurtzen ez dituen. Sarrri ez da perfektua eta horregatik maite dugu gehiago.

Gure memoria historikorako kontzientzia ezak, idazleen ahotsak ez ezagutzera eramane gaitu. Zein ahots zuen Mirandek? Zein ahots Gabriel Arestik? Bigarren honen hitzaldirik bada nonbait grabaturik, baina inor ez da gaur-

daino haiek apailatu eta argitaratzeaz arduratu, asmorik baden arren. Sarrirekin amaitzeko, *Napartheid* aldizkaria ere *aliatuen* bila dabilela entzun du sator honek, Sarriren ihesaldiaren urteurrena ospatzen denerako —San Fermin egunez hain justu— komiki berezi bat argitaratzeko asmoa baitute Sarrionandiaren inguruan.

Liburuen itxura bereziki zaintzea zer den badakien argitaletxe batekin jarraituz, Pamielak behar adinako oihartzunik izan ez duen liburu bat aurkeztu zuen urte amaieran: *Bi argazki eta hainbat polaroid*. Izenburu eta azal erabat iradokikorreko liburu hau alez ale dastatzen den ipuin bilduma da. Felipe Rius nafarraren idazkera (*Zinema japoniarr*a, Zerberri 1998) musika eta zinema munduko erreferentziaz beteta dago. Erreferentzia asko errepidekoak dira gainera. Bat baino gehiago dira Riuseren ipuinetan sentitzen dutena esatera ausartu ez diren pertsonaia derrotatu baina errealak, amorruez atea itxi ondoren ihes egin eta noraezean alderrai dabiltzanak, harik eta handik ordu batzuetara, ezagutzen ez duten beren hiriko auzo batean azaldu direla ohartzen diren arte. Istripuz betetako liburu da. Bizitzako istripuak dira batzuk eta errepidekoak beste batzuk. Riusek erregistro errealista darabil, baina fantasiaren leihoa apur bat irekitzen du, oso gutxi ordea, istripu horiek utzitako mamuak apur bat azal daitezen baino ez: liburuaren bigarren parte irekitzen duen *Ezkontza* izeneko kontakizunean adibidez, Etorkizunaren eta Iraganaren mamuak ikusten ditu narratzaileak, eta jendeak erotuta dagoela esaten dion arren, berak hantxe ikusten ditu, oparirik gabe biak, ezkontideen ondoan aulki bana hartuta. Ipuin bilduma gutxirekin bezala gertatu zait Felipe Riuserenarekin: ipuin bakarra hautatzeko esango balidate, ezingo nuke. Gaur egun karrete bat errebelatzen duzunean gaizki atera diren argazkiak baztertzeko aukera eman eta ez dizkizute kobratzen. Difuminazioak difuminazio, ni album osoarekin geratzen naiz.

Emakumeari sugeak esan ziona

Berandu jaiki eta lagunen auto-kolektiboa huts eginik, trenez joan behar izan nuen egun batez Durangoko libu-

ru azokara. Hasi berria nuen Ereinek argitaratutako Lourdes Oñederraren *Eta emakumeari sugeak esan zion* nobela, joanerako bidaian agortu zitzaidan eskuetan. Horrek zerbait esan nahi du. Azkar leitzen diren liburu batzuen meritua irakurketa azkar horretan agortzen da, irakurtzen du eta handik hogeita hamar segundora ez da irakurlea ezertaz akordatzen, eta badirudi hori meritua dela. Ez da hori ordea, inolaz ere, Oñederraren lehen nobela honen kasua, istorioak barneratutako ezinegona buru barruan geratzen baita luzaro. Hanif Kureishi ingeles-pakistandarren azken liburuaren gaztelerazko itzulpena (*Intimidatzen*, Anagrama 1999) irakurri berri nuen, eta hainbat antzekotasun ikusi uste izan nituen berearen eta Oñederraren artean. Amaierara hurbiltzen zoazela ohartu orduko, oraindik bukatu nahi ez duzulako irakurketa erritmoa mozteldu egiten duzun liburu horietakoak dira biak, istorioaren nondik norakoez hainbeste arduratu gabe, bikote baten elkarbizitzaren amaieraren autopsia gupidagabea egiten dutenak: «espero zitekeen intimitateak aztarna sako-nagoak utziko zituela, iraunkorragoa izanzen zela dena. Baina ez. Zera pentsatzen dugu, azkenean: nor da pertsona hori?» edo: «ez zait gezurrik esatea gustatzen, salbuespenak salbuespen...», Kureishiren eleberriko zitak dira biak.

Norbaitek esan lezake garraztasunari aurre egiteko orduan aurkitzen hain zaila zaigun umore puntua falta zaiola Oñederraren nobelari. Baina estimatzen diet Kureishiren liburuko narratzaileari eta baita Oñederraren liburukoari ere, sinzeridade bortitz eta mikatz hori, azukre goilarakada lekuz kanpoko batek arte lana deskonpentsa dezakeela dakienaren inteligentzia.

Sinzeridade bortitz horri forma literarioa emateko bide egokia dateke poemarena ere. 1999. urtea ordea, idor samarra suertatu zen euskal poetentzat, itxura guztien arabera. Edo akaso poesia irakurleentzat, esan behar nuke, poetak —ezkutuan bederen— lanean ariko baitziren, ziur aski. Urte amaieran Gerardo Markuletaren *Hauta-lanerako poemategia* heldu zitzaigun, ene iritzian Markuletak gaurdaino argitaratu duen poema libururik onena (aurreko biak Jon Iriberrri *eskizonimoaren* pean argitaratu zituen).

Hona hauta-lanerako poema horietako bat, *Poetika III* izenekoa, hain justu: «Apenas den ezer / poema bat: / poxpolo baten itzala / eguzkipean. / Poxpoloa amaitzean / atzamarra erretzeko arriskuak / bere horretan dirau, hala ere».

Kroniketan

Hori omen zen Jose Luis Otamendik Mia Coutori oihartzun eginez, *Euri kontuak* ipuin bildumarentzat pentsatu zuen lehen izenburua, gure garaiko kronikak baitira oro har bertan biltzen direnak. Kronika kutsu hori nabarmenena den ipuinetako bat *Bizion oinok* izenekoa da, agian bildumako ederrenetakoa, eta honako hitzekin hasten dena: «Aitaren zerraldoaren atzetik gatoz lau anaiok». Liburuko azken ipuina ere (*Hagina*), antologikoa da, eta ez da bildumako antologiko bakarra. Ez espero ordea kronika idorrik. Jose Luis Otamendi poeta da ezer baino lehen, eta hori igartzen da ipuinetan erabiltzen duen hizkuntza landuan. Nabarduraz betetako hizkera hori eta Otamendi beraren poeta izaera ez dira ordea inongo lastaira ipuin labur hauentzat, istorioen azpian dagoen mikaztasuna ahoan gustagarri egiteko oreka dosi beharrezkoa baizik.

Sator kronikalariok ohi dugun sailkapenerako lotsarik eza, *kroniketan* sailaren barruan azken aldi honetako beste hainbat nobedade sartzeko baliatuko dut. Izan ere, badirudi literaturaren azken joera, hizkuntza gehienetan, «fikzio hutsa» dei genezakeenaren beherakada batean eta bizi testigantzen, nahiz kronika fikzionatuen gorakadan laburbil daitekeela gero eta gehiago. Fikzio hutsak asebate egin gaitu eta zerbait erreala txertatu ezean gero eta zailagoa zaio idazleari fikzio hutsa idaztea, eta irakurlari irakurtzea. Joera berri horren kontzientzia lehenik hartu zuena Otamendiren liburua argitaratu duen Susa argitaletxea izan zen beharbada, *Suetena Belfasten* argitaratu zutenean 1996an. Honi, *Zapataren oihana*, *Mandelaren Afrika*, *Ez zaigu ahaztu*, edo *Gay nauzu bezalakoek jarraitu diote* (beste tonu batean, Montoiaren *Plastikozko loreak erregearentzat* ere zaku berean sar liteke). Oraingoan, Koldo Iza-

girre izan da, *Euskaldunon Egunkaria*-ren enkarguz Panama eta Kuba aldean ibili ondoren idatzi duen «*Merry Christmas Panama!*» esan zuen heriotzak kronika liburua argitara eman duena. 1989an EEBBetako armadak Panama inbaditzean protagonista izan zirenak elkarriketatu ditu Koldok (bereziki hunkigarria da Eliecer Gaitan, orduan Panamako zerbitzu sekretuetako buru zenarekin izandako elkarriketaren transkribapena), dokumentazio lan zehatza egin du, eta —sator hau bezala— gaiaz deus ez dakiteneztat benetan liburu argigarria egin du. Badu beste meritubat ere liburuak, Panamako inbasioaren adibidea, beste hainbat gatazketan EEBBek izan duten jokaera zikinaren paradigma delako (baita barne arazoetan ere: adibide baterako, Vietnamez geroztik iritzi publikoa kontrolatzeko EEBBetako agintariek bere armadako baja errealean kopurua nola ezkutatu duten aipatzen da).

Beste era batera, kronika baino gehiago, testimonio liburutzat jo daiteke Arantxa Iturbek Alberdaniako Zerberri azpisailean argitaratu duen *Ai, ama!* izenekoa. Haurdunaldi baten kronika baino areago, haur bat izateko erabakiaren jatorri kontraesankorraren, barne kezken eta ama izatearen inguruan gizarteak sortu eta inor gutxi salatzera ausartu den topiko eta gezurren testimonio ausarta baita, hala ulertua izan dena irakurle askoren aldetik, liburua salduenen zerrendatan ageri baita azken lau hilabeteotan (egunkari batzuen zerrendatan fikziozko liburuen artean sartzen dute eta beste batzuetan berriz ez-fikziozkoen artean, esanguratsua dena, lehen aipatu dugun fikzio-testimonio txertaketa horrek jokoza kanpo harrapatzen gaituelako oraindik).

Hor doa orain, alde edo moldez kronika edo testigantzatik zerbait duten liburu batera: Jon Arretxeren *Ostiralak*, ostiral gauetako kronikak (*Ostegunak* haren ildo jarraituz eta hurrengo urtean *Larunbatak* izango omen denaren aurrekari), Paddy Rekalderen *Whiskie koloreko gauak* (irlandarren pub eta garagardo giroan mamitzen dira ipuin guztiak), Juan Kruz Igerabideren *Hamabi galdera pianoari* (fikziozko narrazioa izan arren, autoreak onartu zuen ama galtzen duen hauraren istorioan bere txikitako oroitz-

pen eta sentimendu franko dagoela liburu hunkigarri honetan), Xabier Montoiaren *Hezur gabeko hilak* (lehenengo mundu gerrako kronika ez izan arren, garai hartan kokatua da; zehatz-mehatz dokumentatu ondoren eginiko liburua, Norman Mailerren *The naked and the dead* gerra liburua-aren ildoan).

Inazio Mujika Iraolak ere, benetan jazotako gerra zibileko gertaera hartu du oinarri, zinema gidoigile trebearen buruaz idatzitako *Gerezi denbora* nobela bizia taxutzeko. Nobela bikaina izan arren, zenbait kritikok ez dute koordenada egokietan ulertu eta epaitu, joan zen urteko libururik interesgarrienetakoa den arren.

Poteo poetikoa

Eta zer diote hezurmamizko idazleek pergamueta adierazten dutenetik aparte? Ematen al dute hitzaldi edo errezitaldirik, partitzen doktrinarik, aspaldi honetan? Azpimarragarria da Ramon Saizarbitoriak eta Anjel Lertxundik Durangoko azokarako Zerberri sailaren barruan ateratako bi saio liburuek (*Aberriaren alde (eta kontra)* eta *Gogoa zubi*, hurrenez hurren), aurrez aipaturiko *Ai, ama!* best sellerraren salmenta mailara ez heldu arren, oso harrera ona izan dutela irakurleen aldetik eta oihartzun mediatiko apur bat ere bereganatu dutela. Bietan topatzen dugu itzulpen-gintza, homologazio, tradizio eta beste hainbat gairen inguruko gogoeta interesgarri asko, baita eztabaida pizteko akuilu anitz ere. Hona Lertxundi, literaturaz haratagoko arazoan gezilari zehatzak, liburuko kontrazalean dioena: «ez dago katalana, galiziarra edo euskalduna izan beharrik galdetzeko Madriletik gorako norik identifikatzen duen bere burua hedabideek, oro har, ematen dioten identitate-irudiarekin».

Vladimir Brigadako lagun zarauztarrek martxoaren 25ean ospatu zuten Poeta Gazteen Eguna. Hainbat poeta bildu ziren Zarautzen larunbatez, aurreko gauean tabernaz taberna ospaturiko *poteo poetikoak* baja hartzeko adinako bestondorik utzi ez zienak bai behintzat (*poteo-poetikoa*:

hitz elkarketa hau sortu izanaren *copyright* eskubideak Vladimir Brigadak edukiko lituzke, baldin eta sistema kapitalistaren erregistro molde arruntak onartuko balituzte). Bestalde, ospatu berri da Euskal Idazleen Elkarteko urteroko bilera, eta Andolin Eguzkitzak kritika egin die euskal idazleei —badu arrazoirik, dena esan behar bada— beren idazle kontzientzia eskasagatik. Juan Martin Elexpuru ere antzeko hitzekin mintzatu da *Gara* egunkariko bere zutabean, behin elkarteko lehendakari izanek, lehendakari izateari utzi ondoren batzarretara agertzeari ere laga egingen diotela aipatuz, besteak beste.

Bada poema labur eta umoretsu bat dioena ez dakit nork itsasontzi ttipi (hauskor) bat zuela, eta itsasontzia handiagoa balitz, poemako istorioa ere luzeagoa zatekeela... Nik erranen dut —*mea culpa*— sator hau ez zela aurtengo idazleen batzarrera joan, eta joan izan balitz, kronika hau ere luzeagoa zatekeela. ¡

Yoyes, Gerhard, herri honetako oroimen mingarria

Pelikula bat estreinatu da gurean. Egutegi batek argia ikusi zuen 2000 urtea Legazpin jaio zela. Biek min eman diote herri samindu gureari. Filmak *Yoyes* du izenburua eta Helena Taberna zuzendari nafar eta hasberriak sinatua egin du salto pantailetara. Almanakak Legazpiko seme euskaltzalea zen Gerhard Bährren oroipena dakarkigu bere jaiotzaren mendeurrena betetzen deneko garai honetan. Biek herri honek sendatu barik dituen zaurien gainean bota dute nahigabearen gatza.

Bähr «Udanako aleman» horietako bat izan zen, Kataberako meatze barrutia berrantolatzaera etorri zen Friedrichen semea. Garai gogorrak haiek. Gizaseme gogorrak haiek. Gerhardek euskara maitatzen ikasi zuen, «Zein nahi garaitan Euskalerriko gauzak darraizkit: batez ere Euskera maitea» idatzi zion inoiz Resurrecion Maria Azkueri. «Inoiz» izkiriatu dugu. Oker izkribitu ere. «Inoiz» hori oso aro jakin eta zehatza izan zen, II. Gerrakoa, hain zuzen ere. Gerhard Alemaniako hiritarra genuen. Eta gerrara deitu zuten. Eta gerrara joan zen Hitlerren armadan. Errusiako frontetik Azkueri bidaltzen dion gutunak gerraren horrorea eta euskararekiko atxikimendu berearen berri ematen digu. Hannoverko bonbardaketaren ondorioz, etxea galdu zuen: «Nire liburutegi handia kiskalita dago. Euskal liburu bakarra ere ez dut. Pentsa ezazu zer galera den niretzat».

Gehiago ohostuko zion gerrak «Udanako aleman» horri, bizitza. 1945eko apirilaren hondarrean hil zen nazien interpretari lanetan jardun zuen euskaltzale petoa, «Los nombres vascos de la abeja, mariposa, rana y otros bichos» idatzi zuen Aketegiko koba nostalgiaz akabaturik zen Bähr hura.

Gerhardek ederki aurreikusi zuen faxismoak euskarari ekarriko zion atsekabea baina Alemaniako urgailu zau-

rituak min ematen zion eta boluntario (omen) joan zen frontera.

Bere errealtate hori, bere giza kontraesan hori, horren gizatiarra izan daitekeen kontradikzio hori ez dute onartu Legazpi aldeko hainbatek, gizakion ñabardura aberatsek dardaraz jartzen duten hainbat horiek, zuriaren eta beltzaren artean gris kolorea dagoela ameto ez duten hainbat horiek, haiek izendaturiko zintzoen eta haiek zigorturiko gaiztoen, traidoreen artean, inor ez dagoela aldarrikatzen duten horiek.

Bitan aipaturiko almanaka horretan, argazki dozena bat agertzen da. Garaiko foto eder horiek, aro bateko oroigarri amatatuak... Argazki dozena bat gehi beste bat, garbizale estrainio horiek arbuiautu dutena. Nolako ote? Zer ikusten da ba? Hain kontu gutxi, Gerhard Bähr, Legazpiko semea, uniforme nazia jantzita duela, Hitlerren erretratu ofiziala atzean duelarik... Garai izugarri bateko giza isla berdadera, besterik ez. Ba tirabirak izan ziren, ez argitaratzeko gomendioak, kexu eta malkoak. Lastima, III. milurtekoa hastear den honetan badirudi euskarak nazi baten hizkuntza maitatua ezin duela izan. Badirudi euskaltzale guztiek abertzaleak, ezkertiarak eta internazionalistak behar dutela izan.

Ikasiko dugu gero euskarak hori guztia ez direnak ere bizi dituela. Eta hortxe da, prexixo, bizirik gordeko diguna. Baten batek, batzuen batzuk ederki ulertu dute. Horrexegatik, Bährren argazki ditxosoa egutegian agertzen da, Bejondeiela. Euskara salbo da eta Udanako aleman haren barruko kaleidoskopioa agerian dugu argazki lausotuen artean...

Yoyes film intimo, barnerakoia da eta ez dut uste izan behar zuenik. Bere barrenetan Maria Dolores Gonzalez Katarain ez zen Ordiziako, Euskal Herriko, Europako, planeta honetako beste emakume mila baino estrainioagoa, ezberdinagoa, ausartagoa. Bere barruko istorioak ez du aldentzen Lur honetan bizi diren beste askorengandik. Kanpokoak bai. Ingurukoak bai. Yoyes, maiteminetan zegoen neska izateaz gain ETAkidea zen. Yoyesek, Soziologia ikasi zuen lizentziatua izateaz aparte, pistola zeraman

soinean. Yoyes, Mexikora joan zen euskalduna izateaz gain, kideek akabatutako militante ohia izan zen. Yoyes ez zen soil-soilik Euskal Herrian lana bilatzen zuen euskara makala zuen gaztea. Yoyes herri honetako atsekabearen ikurra bilakatu zen. Bere herioa bi aroren arteko muga odoltsua izan zen. Hitz batez, Yoyes ez zen ohiko, usadiozko, tradiziozko emakumea. Eta izan balitz, besteekin lotzen dituen ezaugarriak ez dira sekulan izango pelikula baterako lehengaia. Ez, bederen, gaur eta hemen. Ez, behintzat, begiz jotako Euskal Herri gurean.

Bada hor nonbait joera feminista arraro bat. Haren aburuz, emakumeok gizonezkoen parekoak izan behar dugu... segun eta zein arlotan.

Antza denez, ezin dugu polizia, terrorista, hiltzaile, eskubitar, diktadore izan. Gerrillaria bai baina militarra ez. Egia da mundua aipatutako giza kategoriarik gabe askoz hobea izango zela baina bertan darraiten bitartean, nik diktadore, eskubitar, militar, terrorista eta guardia zibil izateko eskubide gurea aldarrikatuko dut.

Xenda arriskutsu horretatik jarraituz, badirudi ere pertsona sekulan ez dugula bere osotasunean onartzen. Aldareetara eramaten dugunean bere nortasunaren puska handi eta ederra, akaso, preziatuena, gizaseme-alaben gure barneko tirabirak argitan jartzen dituena, hots, moztu, ohostu, ezabatu egiten ohi dugu. Maria Dolores Gonzalez Katarain salbatzeko edo, militantea baztertu dugu, pistola soinean zeraman armada herrikoi baten soldadua desagertu da pantailetatik, bihotzetatik, oroipenetatik. Baina Yoyes gabe ez dago Maria Dolores. Soldadu barik ez da emakumea. Ez bederen pelikula baterako lehengai bikain eta mingarria izan daitekeen emakumea.

Hil zutenean hain handia izan zen gure mina ezen emakumea salbatu nahi genuen gure barne muinetan. Momentu hartan, Iñaki Esnaolak oihu egin zuen «Ez zen prexixo Santa Teresa de Jesus». Eta guk Esnaola gorrotatu genuen instant batez. Orain, Santa Teresa bilakatu diguten honetan, gu gara garrasi egiten dugunak: zergatik ez dute militantzia hori serio islatzen? Inor ez da gauza izan mundu txiki gure honetan pistola hartu duten emakumeak

leial eta fier azaltzen. Herri honek ez du bere kontalaria aurkitu. Harrizko herri honek ez du izkiriartzen duenik. Ez du bere kontraesan guztiak filmatuko dituenik. *Yoyes* film artekaitz eta trauskila da baina horrek ez luke garrantzirik. *Yoyes* lapurretan ibili da gure muinetan. Horrek ez du bar-kaziorik. *Yoyes*-ek, halere, herri honetako lotan ez ziren mamu guztiak esnatu ditu, isuri gabe geratu ziren malko oro askatu ditu. Herri honetan memoria mingarria baita.

Ba al du esperantzarik gure oroimenak? Koldo Izagirrrek bere liburu batean zioen legez, herri honetan hiltzen denaz gain, hiltzen duenaz aparte izan behar du beste zerbaitek. Igoal nazi uniformeak jantzita euskaraz idazten zuen haren istorioa eta pistola eraman zuen neska erahila harena filmatuko dituen, bien argazkiak ameto egingo dituen. Igoal...

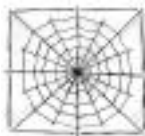
Utziko bagenu begiz jotako argazki haren kontua, utziko bagenu askoren mirespena jaso duen filme horren tristezia, antzerkiaren maskara jantziko bagenu... zer aurkituko genuke azken egun hauetako kronikan? Ba, esaterako, Euskal Aktoreen Batasunak antolaturiko festa erraldoiaren oihartzun nagia.

Jakin badakigu Euskal Herria jaioterri duen teatroa ondo doala txapela buruan munduan zehar, baina Donostiako Victoria Eugenia ikusi genuen zeremonia tristetza izan zen gero. Tristea bezain urguilurik gabekoa. Anti-goaleko manerak izan zituen festak baina horretan ez zen gakoa. Euskal eszena, euskal zinema, euskal teleaio eta telesailak ondo badoaz zergatik hain ziren exkasak, kantitatez, maila desberdinetan sarien desioz zeuden finalistak? Motzak ziren hautagaien zerrendak. Bi lan, soil-soilik, antzerkiaren munduan, hiru telebistaren eremuan. Lau zinemari dagokiarik...

Ikuskizunaren mundu gurea txikia dela tamainaz badakigu baina ezin dugu onartu zikoitza izan dadila. Aurkitu beharko ditugu bideak Euskal ikuskizunaren magia areagotzeko. Asmatu beharko ditugu tranpak ñimiñoa dena erraldoi eta hotsandiko bihurtzeko. Izarrez beteriko gau batean, denak egin behar du dir-dir. Faltsua bada ere, dir-dir.

Sariak irabazi zituztenek merezimendu osoz eskuratu zituzten, ez izan horretaz kezkarik. Festaren pobreziaz ari gara, zerrenden zikoizkeriaz, aukeratzailleen ahalkeaz, eszenategiaren traza zaharkituaz, aktoreen errebindikazio tuntunez, kasik gustu txarrekoetz. Intrusismoaren aurka aritu ziren jo eta demonio, jo eta fuego, jo eta ke pentsatu gabe, gogoratu barik, denok izan ginela inoiz, inon intrusoak Euskal ikuskizunaren unibertso ttikittoan.

Euskal komeria ondo doala badakigu. Testigu gara. Konplize. Momentu gozo on honetako aktoreek, eragileek horretan sinestea falta zaigu. Sinestea eta sinestaraztea. Hori baino ez zaigu falta. Beno, eskola bat ere nahi dute. Konforme. Ados. Akort. Izango dute. Ala akaso ez. Berdin du. Ikuskizunak, berez, ez du eskola beharrik. Ikuskizunak aurrera egin behar du. Eta gu izango gaitu bazterretan. Gu, intrusook, sarkinok, sudurluzeok. Gure beharra izango dute. Bestela, gure falta sumatuko dute hurrengo zere-monian. Ikusle behar gaituzte. Ispilu. j

Azken sei hilabete hauetan egunen gurpil honek bira asko eman ditu, *Jakin*-eko atal honetako sekzio guztietan, literaturan, soziolinguistikan... eta, zer esanik ez, komunikazioaren eta teknologiaren munduan. Bira eta bira, Interneten gurpila zorabioraino iritsi dela ere esan daiteke.

Espainiako Telefónica enpresaren inguruan piztu eta puztutako Terra enpresaren kasua izan zen lehenbizi. *Stock options* terminoa sartu zaigu, bat-batean, hiztegian, zuzen zer den ez dakigularik ere. Mundu mailan, berriz, Terrarena bezalako zenbait diru kolpe gertatu dira, baina oihartzun handiena 2000. urtea hastearekin emandakoak izan zuten: Time Warner media multinazional handia erosi zuela duela urte gutxi jaiotako Interneteko enpresa batek, AOLk. Kolpe ekonomiko-mediatikoen uhina Euskal Herrira ere iritsi da. Frantziako enpresa batek, LibertySurf-ek (LVMH taldeari lotua) hiru ingeniari donostiarrek sortutako Hispavista etxearen erdia erosi du, 6.000 milioi pezetan.

Interneteko mundua, bat-batean, boluntarismo amateuretik negozio handien esparrura igaro dela dirudi. Espainieraz *pelotazo* esaten den horren atzetik dabilta denak inguruotan azken 4-5 hilabete hauetan. Pare bat adibide aipatzeagatik: Elkarnet eta Fori Internet Bilbao delakoa. Elkarnet horrek bere burua euskal internauten elkarre gisa aurkeztu du, baina, egia esanda, titulu horrekin ez dute inor engainatu orain arte antolatu dituzten bi bilereetan (bata Miñaoko Teknologia Elkartegian, bestea Bilboko Euskalduna jauregian): Interneten negozioak egin nahi dituzten gorbatadun batzuen topagune bat da, Euskaltel, Banco Guipuzcoano eta Guay Internet enpresen inguruan gorpuztua.

Bestea ere gorbatadunen bileratxo bat da, baina behintzat ez du izenarekin inor engainatzen, eta zein helburu duen argiro esaten da: hilean behin, hilaren lehen ostegunean, Bilbon Interneteko inbertsoreak eta susta-

tzaileak elkartzea da helburua. Ideiak dituztenak dirua daukatenekin elkar daitezela, ea enpresak eta proiektu komertzialak irteten diren. Oraingo ez dirudi ganorazko ekimenik gorpuztu denik hortik, baina, nik ikusi dudana-gatik, piskolabisak animatuak izaten dira, eta, halako tokietan jende euskalduna ere bizi dela eta badabilela ikustea, neurri batean, sorpresa bat ere izan da: Arthur Anderseneko kontsultore gazte euskaldunak, adibidez, era honetako enpresak bultzatu nahi dituzten ingeniari euskaldunak... Piskolabisean euskaraz egin daitekeela lasai asko, alegia.

Informazioaren Gizartea eta administrazioak

Diruaren mundua mugitzen hasi da, eta administrazioak ere bai. Ekimenak biderkatzen dira, eta, adibide bat ematearren, Gipuzkoako Foru Aldundiak eGipuzkoa izeneko ekimena bultzatzea erabaki du, Informazioaren Gizartea probintzia honetan ezartzeko. Diru banaketa batzuk ere iragarri ditu Aldundiak: 3.150 milioi pezeta MCC taldeak esparru honetan egin nahi dituen inbertsio batzuetarako, 1.400 milioi inguru EHUren Donostiako campusean inbertitzeko, eta mila milioi Diputazioaren barne zerbitzuak egokitzeko-edo. Niri zalantza gelditzen zait ea Informazioaren Gizartea bultzatzeko modurik onena Gipuzkoan diru gehientsuen irabazten duen talde ekonomikoari, MCCri, ematea ote den. Akaso, 3.000 mila milioi MCCri konpetentzia egingo dioten 100 enpresa gazte berritan inbertituko balitz, MCCk poltsikoak urratu eta 6.000 milioi aterako lituzke lehiazteko... Bai, badakit, lana eta aberastasuna sortzen eta biderkatzen inork baino kurrikulum hobea daukala Arrasateko kooperatiben taldeak; eta Deba Garaiko inguru hartan daudela garapen ekonomikoko zifrarik onenak Gipuzkoan (eta errentaren banaketa justuena ere bai, nonbait). Badakigu hori, baina...

Informazioaren Gizarterako planak egiten hasi da Eusko Jaurlaritzza, era berean. Halako nahaste-borraste bat daukat nik gai honen inguruan. Zientzia eta Teknologia

Plana 2001-2004 izeneko zerbait badago. Euskadi 2000Hiru izeneko beste zerbait (Ibarretxe lehendakariak aurkeztutakoa); Informazioaren Gizarterako beste plan bat ere bai (nonbait 2000Hiru izeneko horren parte bat)... Nahasmena neurea izango da, administratzaileena baino gehiago, agian... Nolanahi ere, gogo bat eta kezka bat badagoela erakusten du honek. Eta dirua ere badagoela, nonbait. Milaka milioitako inbertsioak egingo dira. Asmatuko ahal da euskara ere parametro handi horietan sartzen?

Zientzia eta Teknologia Planak, bederen, hizkuntzaren industriaren eta lengoaiaren ingenieritzari zuzendutako atal berezitu bat badauka. Beste alor batean, Hizkuntza Politikarako Sailordetza ere gero eta garrantzi handiagoa ematen ari zaio esparru honi. Esan daiteke diskurtso horrekin sartu dela lanpostu berrira Xabier Aizpurua sailburorde berria. Azken hilabete hauetan, HPSren baitatik Interneteko bi ekimen inportante samar egin dira: batetik Habenet sarea eta Habe.org webgunea, eta bestetik HPSren atal propioa euskararen inguruan, Euskadi.net gune autonomiko ofizialaren barruan.

Euskal prentsa online ezartzeko laguntza batzuk ere banatu ziren iaz urtea amaitzearekin. *Argia* aldizkariak eta *Euskaldunon Egunkaria*-k eraman dituzte laguntzok, eta emaitza bistakoena *Euskaldunon Egunkaria*-k bere hemerroteka konpletua online jartzea izan da. Aurten, gainerako aldizkariari eta herri prentsari iritsiko zaie txanda, finantziario publikoarekin beste bi medio horiek bezala online azaltzeko.

Nafarroako telebista

Nafarroan, bitartean, ez dirudi eNafarroa (edo eNavarra) izeneko ekimenik oraingoz publiko egin denik. Hori bai, telebista kate autonomiko bat kable bidez zabaltzeko planak publiko egin ditu UPNren Gobernuak. Retena enpresaren bitartez egingo litzateke hau, eta operazioa, neurri handi batean, nabarrismoz ukitua ageri zaigu: EITBren kutsatze arriskuei aurre egiteko beste saio bat. Gauzak

dauden bezala, gauza jakintzat jo dezakegu Nafarroako Gobernuak bultzatutako komunikabide horretan euskara ez dela inolaz ere kontuan hartuko, eta, are okerrago, susmoa har dezakegu definizioz antieuskaldun jokatzeko bokazioa ere izan dezakeela.

EITBren «lizarrismoa» eta kontrol politiko abertzalea salatzen gogor ari dira azken garai hauetan PP eta PSOE Bizkaia, Gipuzkoa eta Araban. Ikusiko dugu, ea medio autonomiko nafar berri horrek zer-nolako objektibotasuna ematen duen. Espainiako komunikabide publiko eta pribatuen jarrera ezagutzen dugu jadanik, beraz... Honetan guztian, noski, ETArene sueten hausturak ez du laguntzen, noski. Dena kakazten besterik ez du kolaboratzen ETAk.

Bilatzaile euskaldunak

Diru eta politika mugimendu handietatik at, beste ekimen batzuk ere badoaz aurrera. Eibarko internauta talde bat hor ari zen, azken bi urte hauetan, bere kasa eztabaida foro bat eta gordailu elektroniko bat bultzatzen Interneten. Amateurismo osoz, baina pixka bat aurrera egin du ekimen horrek azken hilabeteotan, eta elkarte bat sortu da orain, Eibar.ORG, Internet eta Teknologia Berrien Erabiltzaileen Elkarte [honako kazetari hau horretan dabil sarturik, barkatuko didazue autopropaganda lotsagarri samar hau...].

Domeinu bat hartu (<http://www.eibar.org>) eta Internet herriari buruzko informazioz hornitzen segitu du talde honek, hala nola Juan Antonio Mogelen *Peru Abar-ka* nobela online ezarriz. Era berean, azaroan, euskara hutssezko lehen bilatzailea ere publiko egin zen: Aurki. AOLren bilatzailearen teknologia eta oinarriak erabiliz antolatu da Aurki, printzipio berritzaile baten gainean: *open source* kontzeptua, produktua doan hornitu eta doan erabiltzeko lizentzia baten bidez. Horrek zera esan nahi du: Aurkik bildutako datutegi osoa edozeinek integra dezakeela bere Interneteko zerbitzarian edo gunean, dohanik. Oraingoz, ez du inork egin hori, eta uste dugu kon-

tzeptua ulertzen ez delako dela... Baina ideiak bide egingo duelakoan gaude. Laster domeinu propioarekin irtengo da kalera (<http://www.aurki.com>).

Aurki publiko egin eta gutxira Jalgi zerbitzaria zena ere eraldatuta agertu zen, direktorio eta bilatzaile gisa. Kasu honetan, Jalgik abantaila bat du Aurkiren doatasunarekin alderaturik, euskarazko bilaketak egiteko teknologia integratuta daukala tresna horrek, informatikari euskaldunen IXA taldeak garatutako tresnekin.

Jalgi, bestalde, eraldatu egin dela dirudi. Interneteko zerbitzari izan zenaren ondoan edo ondoren, Plazagunea izeneko enpresa sortu da orain, eta lanean hasi ere bai, horixe izan baita *Euskaldunon Egunkaria*-ren hemeroteka Interneten egokitu duena. j

JAKiN

Tolosa hiribidea, 103-1.C
20018 DONOSTIA
Tel. 943.21.80.92
Fax. 943.21.82.07
jakin@jalgi.com